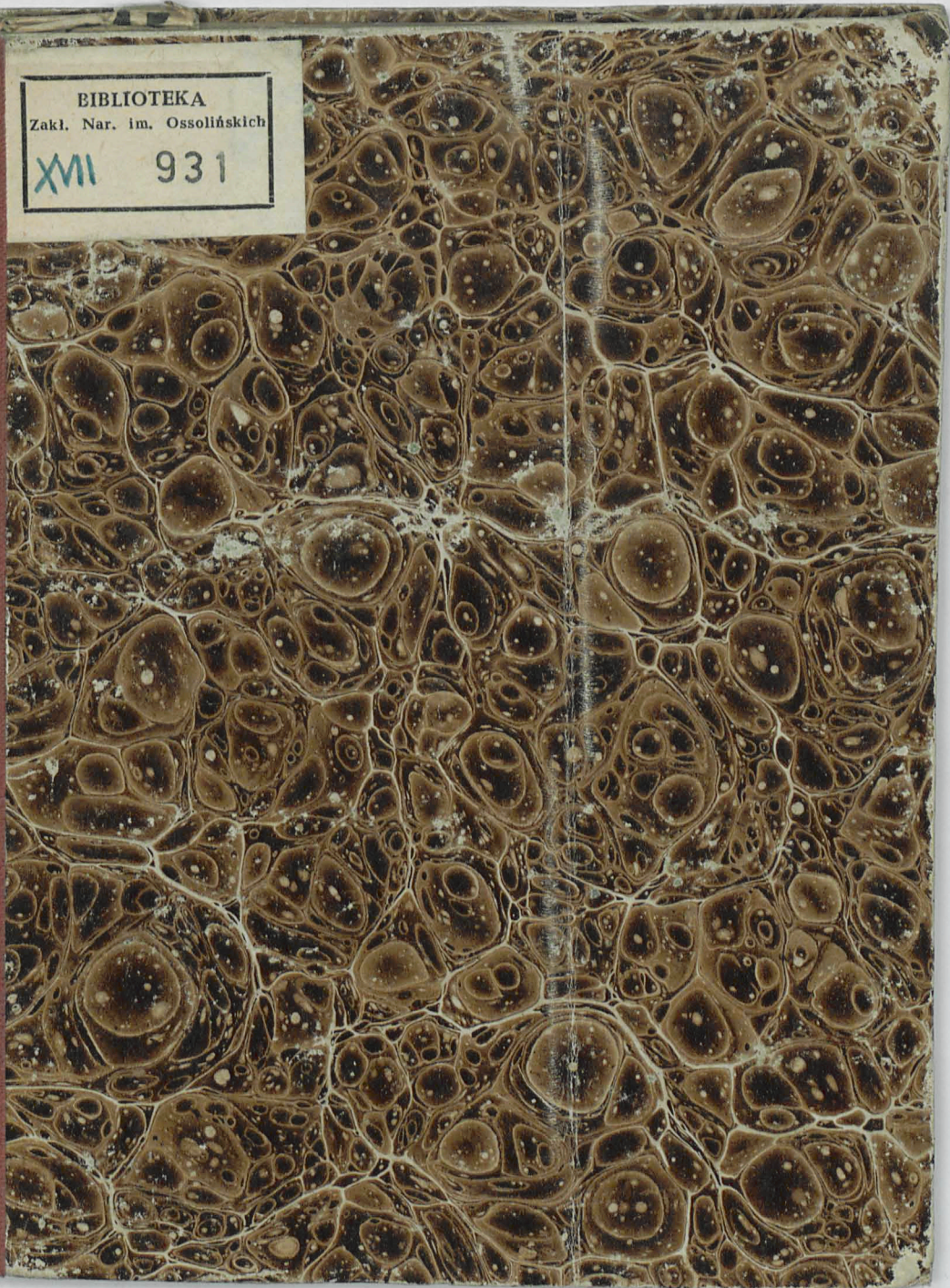


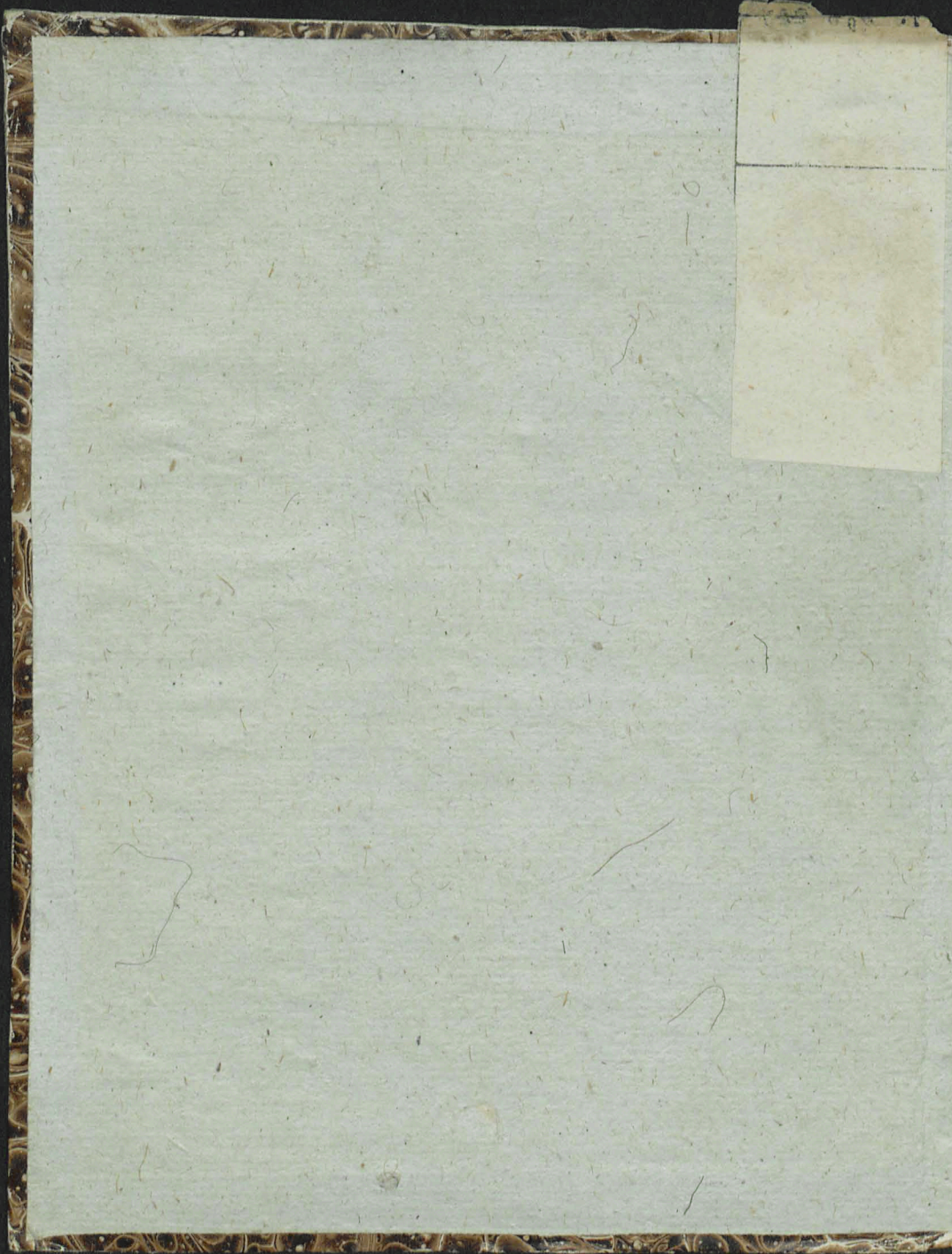
BIBLIOTEKA

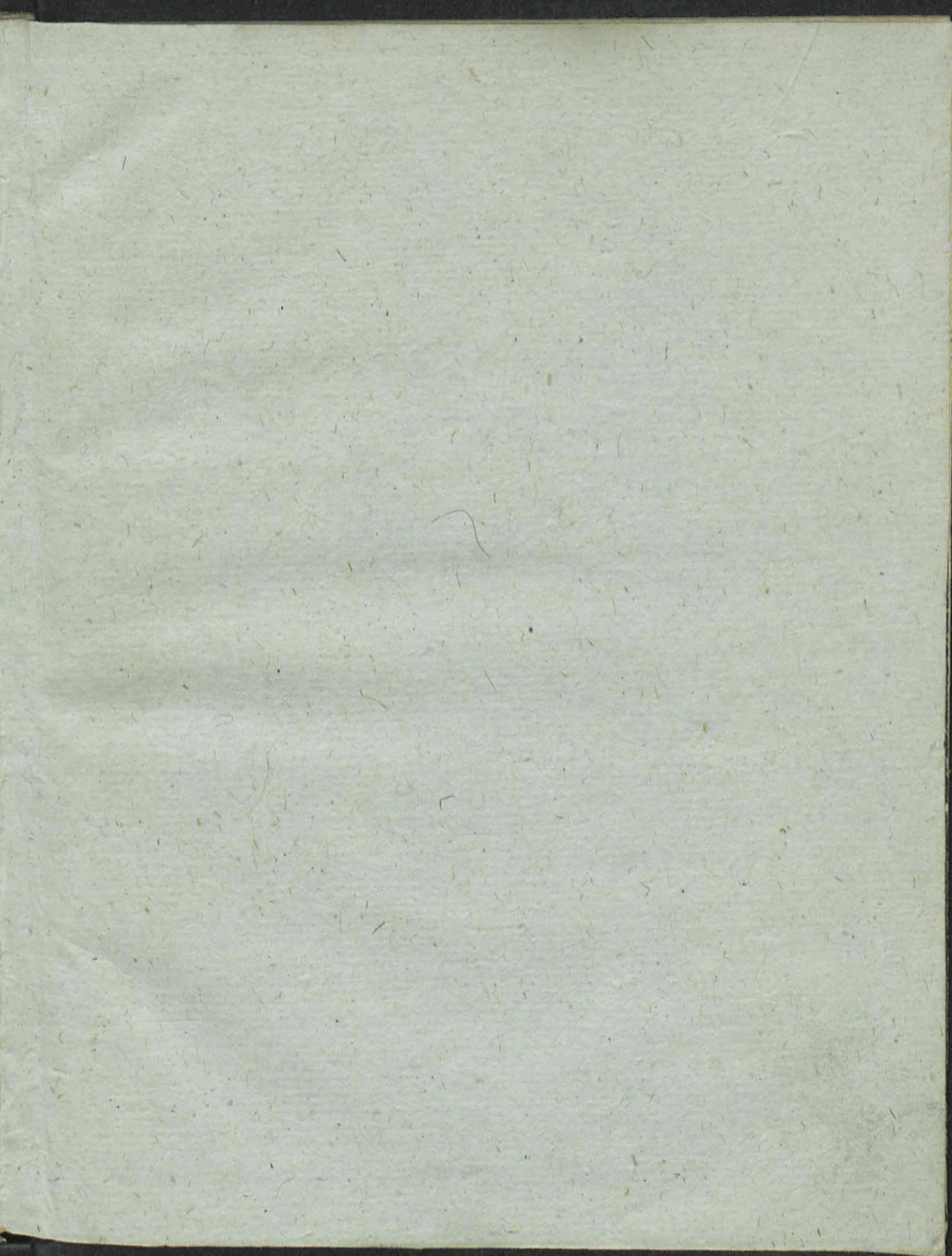
Zakl. Nar. im. Ossolińskich

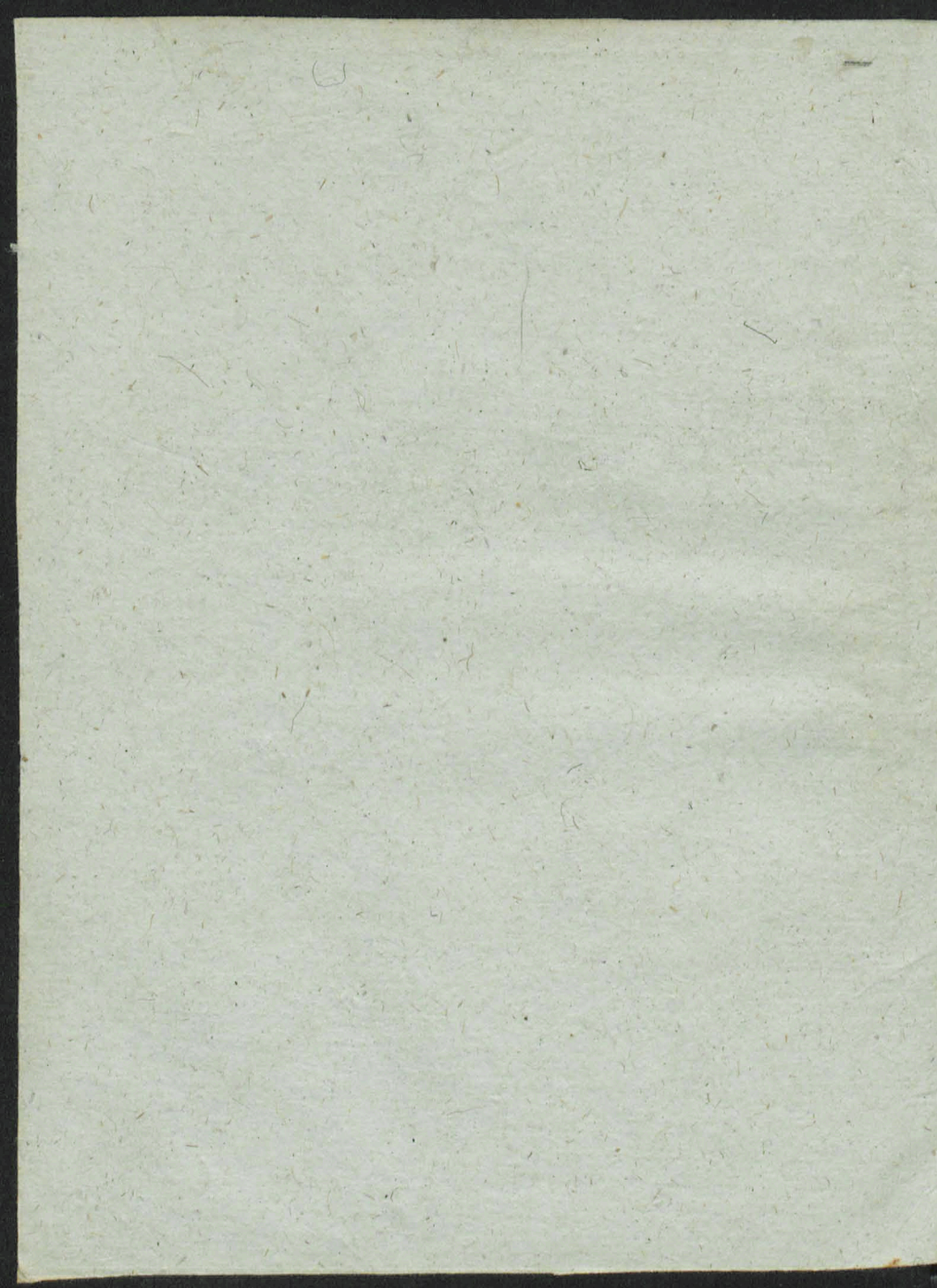
XMI

931









50

ANTIDIATRIBE
Abo
ODPRAWA GON-
cá Podolskiego.

Ktory iakás Diátribe / to iest / porównanie Ewán-
gelitá z Kátholikiem / od Ministrów Po-
dolskich przyniosł.

Przez Ksiedzá Justá Kábbá *Societatis Iesu.*

Simiæ, cùm sint simiæ, videri tamen homines
affectant: Sic hæretici, cùm sint hæretici,
dici tamen & videri volunt Catholici.
Hosius ex Cypri. ad Iubaianum.

—•••—

W KRAKOWIE,
W Drukárni Nikołáá Lobá / Roku Páńskiego /
1610.



W Dzieiach Cap. 28. §. 26.

Uchem wstyszyćie á niezrozumiećie: widzác widzieć bedźciećie / á nie wyrzyćie.

Augustinus lib. de Vnitate Ecclesie C. 15.

Tego niedostawáto Sálenstwu ludzkiemu / áby morwli: że nie z tych Kościołow ktore sa fundowane Apostolska praca/ma sie wypelnic przepowiadanie Ewangeliey po wstysklich narodách / ále zá ich vpadkiem reformacia mála byds z Afriki [z Wictembergu/Generoy] przez Donata [Lutra/ Kálwiná] y ostatnich narodow pozyskanie. Táť mniemam że sie y sámi snwieia/ gdy to morwia: A wstakže gdyby tego nie morwli / chocia ze wstydem morwia/ nie máia namniej coby inšego morwli.

Tertulianus lib. de Præscript. C. 28.

A podobnaš to rzecz / žeby táť wiele y táť wielklich Kościołow w jedney wierze bedacych pobladylo: snadš kilku Márcionitow y Wálenytnianow [Lutrow y Kálwinow] ná wybáwienie prawda oczekawála. A tym czásem žle Ewangelia przepowiadano/ć. Czytáy táť dáley Ministrze / á Tertuliana nie fašuy: bo co ty przywodziš ná Pogány morwi/ nie ná Chřesćiány.

XVU - 931 - III

Jásnie Wielmożnym Pánom,
Ich Mościam Pánom,

PANV IANOWI Z POTOKA,

Woiewodzie Brášťanfskiemu, Stároście Kámienieckiemu, &c. &c.

PANV ANDRZEIOWI Z PO-

toká, Kástellanowi Kámienieckiemu, &c. Potockim,
Bráćiej rodzoney, Pánom swym Mitościnyim.

Láski Bozey y szczęśliwego powodzenia.

ZLA W I L sie w tych nášych Podolskich kráiách, iákis Goniec umyślnie do w. m. obudwu moich Mitościnyich Pánow, z no winámi iákimiś niestychánemi wypráwiony. Ten wdzianfsy ná sie máskare iákiegoś Kátholiká reformowánego, zápuścít sie ná wschody ná zachod stóncá, áby uczynít porównánie wiary S. Kátholickiej z teráznieyszymi Ewángelikámi, dowódzác tego že nieteráznieyszy kóściót Rzymfski, ále dżisieyszy Ewángelicy sá Kátholikámi. Spe- ctatum admitti risum teneatis amici. Aczby podobno ci ludzie ktorzy iákie nowiny piśa, nie śmiechu, ále ptáczu godnieyszy byli. Ludzie bowiem nowotni, ktorzy sie niedawno z wiára swoiá wylegli, śmieciá zwác sie Kátholikámi, to iest, iákoby ponśsechná ze wśyskim swiá- tem wiára mieli wyznáwác, gdyż áni katu iednego pokázác nie mogá, nie mówie przed tyśiacem, ále przed stem lat, gdzieby tá ich náuka prze powiádana bylá.

Imie to bowiem Kátholik, toż iest co ponśsechny. Stádże Kátholi- ckim ten tylko kóściót ma bydż zwány, który po wśyskich swiecie ná n. s. ytkie strony rozśserzony, v wśyskich narodow z godnie iest zácho- wány, poczanfsy od sámych Apostotow napřednieyszych, áż do sáme- go ponśsechnego skóńczenia swiátá. Ták to samże Pan á zbáwiciel náš zámierzyl obiecúac: Ja iestem z wámi po wśyctkie dni áż do s. p. óńczenia swiátá. Gdzie nie mówi, Ja iestem z wámi áż do czterech

Co iest by
Kátholi-
kiem.

Math. 28

Cap. 4.

set lat, iáko Minister ten zamierza: ále, Ja iessem z wámi, to iesť, odtąd poczynam byđ z wámi, y bede po wszystkie dni, żadnego dnia niewymuiac, poki ten sviát stoi. Tak to wyktáda Doktor S. Vincentius Lerinensis: Hoc est enim verè proprieq; Catholicum esse, tenere scilicet id, quod ubiq; quod semper, quod ab omnibus creditum est.

Iesli sie tedy ci Nowowiernicy tego imienia Kátholickiego nápietára, niechże mi powiedz, gdzie po onych czterech set lat, ktore sobie zamierzáia przez te dwánaście set lat západli, w ktorym kacie sviátá, w ktorym miescie oni Ministrowie mieskali, ktore Synágoty mieli, ktore narody nawrocili, y kto ie kiedy zá takie Kátholiki mial, y takimi ie zwat? A poniewas samze Minister to zeznawa, ze przez te dwánaście set lat zadnego takiego Kátholika miánowác nie moze, z ktorymby sie iego młoda nowotna wiára zgadzáta. czemuż sie tak śmieie tym tytułue, czym nie iesť, á imie Kátholika bez wstydu sobie przywta? co mi za Kátholicy, ktorych przez dwánaście set lat ani stychác byto. pewnieć to dla tego mowi, ze ich tey młodey nowotney nieslychány wiary wstyd. Wtásnie tedy tak czynia, iáko oni młokoskowie co rádzy mášskáry stroia, á zeby ich zá stáre miano, sine brody sobie przypráwuiá, y tak sobie powažność w ludzi iednáia. Takieć teź nam Ministrowie dzisiejszy mášskáry stroia. Postrzegeť tego dáwno S. Augustin: ktory teź piše o Herezykach swych czasow, iż teź byli znykli to imie Kátholickie sobie dáwác á przecie kiedy ich pytano, gdzieby byl kościol Kátholicki, nigdy swoiey Synágoty pokázác nie mieli, tylko prawdziny kościol starozytnych Kátholikon.

Mášskáry
aretyckseap. 4.
Jon Ep.
undam

slue 9.

slue od
iábáoni-
w stáro-
w a 3 wy-
on 0 3 wie-
iony.

Takieć teź kiedys on wielki y wielce szczesliny ludu Bozego Heman, byť od Gábáonitow osukány: ktorzy chcąc miec miejsce miedzy ludem Bozym, zmyslili sobie iákoby zdáleká przyszli obleczeni w odzie nie stáre, y boty bárzo wiotche, ktore ná znak stárości látami posypte byty, chleb teź ná droze twárdy splešniáły w źielu, powiádáiáć iż zdálekicy ziemie przyszli, choćia tudzieš nie dáleko miedzy nimi mieskali: zwiédziony uwierzył im, y przymierze z nimi uczyniwšy, wziął ie pod obronę swoie: áž potym chytróść ich obaczynšy, uczynit ie niewolníkami swymi. Tey srukci użyť Minister w Pánowcáh wypráwuiac swego Gońcá ná sviát, wstroit go odzieniem stárych oycow, y słowy posafšowánemi z Doktorom S. iákoby látami obłóżyť, powiádáiáć go byđ zá-

kimśi ká-

kimśi Kátholikiem reformowanym, gdyż pod temi smátami nic innego niemáście dno wiotchy y spleśniáły haretyk: A to wszystko ná osukánie kogoś.

A że prawdę powiem, boie się, że te takie máśkary ná zwiędzenie tych tám Podolskich kráioń są zrobione, bo to znáć y z przedmowy, iż Ministrá bárzo to boli, gdy ludzie zacni, ktorzy wiernie W. M. moim Miłościwym Pánom zbáwienia życzą, stárożytne Kátholiki Oycy y Doktory święte przypomináją, áby ich náuki ráczey, niż tych młodych, nowotnych Ministrów błędow y kácerstwu náfyscy náśládownáli. Niewiedząc Minister co ná to odpowiedzieć nic nickaże dbáć ná to, poniewaś też to Pánu Chrystusowi y Apostołom iego zádawano, náfáke obaczył się że mutá wymowká niebárzo służy: bo inśy Chrystus y Apostołowie iego, á inśy też Minister. Chrystus y Apostołowie dowódzili swey náuki: ma też y Minister dáleko wiecey dowodzić. Przetoż áby mu nie zárzucano młodey y nowotney nauki, odźiwna się iákaś stárością y dawnością Kátholicką, przypráwniác swey młodey nauce świznę oycow starych. Powiádájąc to niewstydliwie, że oni pierwśy świeci Biskupi y Doktorowie tak uczyli, y tak wierzyli, iáko teraz ci nowoniernicy wierzą: záczyń radby zaráz ná Biskupstvá, ná Kátedry, ná kościoły nśkoczyt.

Coż tu było czynić? żalby mi tego, żeby ten Minister, iáko drugi Gábáonitá, miał ludźie niewinne zárwodzić: zedre mu te iego máśkare, á pokaże iásnie, że iego náuká obtedliwa y hareticka, tak rozna iest od onych oycow świtych, iáko noc ode dnia, ciemność od świátości, piekło od niebá, diabeł náostíek od Chrystusá. záczyń nie iest żadnym Kátholikiem, ále sprofnym haretikiem.

A to się tym snadniey może pokázác, poniewaś samze Minister niechce się znáć do tych Kátholikow, ktorzy od dwunáście set lat byli, tylko do onych co byli w pierwśe cztery stá lat, od czásow Apostolskich. Otoż się sam haretyk napierwey odsádził tey wiáry Kátholickiey, ktora bytá przez te dwánaście set lat, á tak nietrzebá mi iuż w tym robić, dosyć kiedy się sam zna do tego. Mnie tylko to iuż zostáć, pokázác że ich náuká niezgádzá się, ániż onemi oycami świtymi ktorzy byli zaráz po czásiech Apostolskich w pierwśe cztery stá lat: czego kiedy dowiodę, osádzić musi káždy, że ten Minister nie iest ża-

Minister
odsádził
się wiáry
Kátholickiey.

Cyprian.
ad Iubaia
num.

dnym Kátholikiem, ále iáwnym y przekletym herezykiem. Co gdy poká-
že : nierozumiem żeby sie kto miał nápotym dáć takim herezykom zwo-
dźić, pámietájac ná stowá Cyprianá S. Ignosci potest simpliciter errá-
ti: sicut de seipso dicit Apostolus: Qui primo, inquit, fui blasphemus, &
persecutor & iniuriusus: sed misericordiam merui, quia ignorans feci:
Post inspirationem verò & reuelationem factam, qui in eo quod erra-
uerat, perseuerat, prudens & sciens sine venia ignorantiae peccat, pra-
sumptione enim & obstinatione quadam nititur cum ratione superetur.
Nec quisquam dicat, quod accepimus ab Apostolis, hoc sequimur,
quando Apostoli tantum vnam Ecclesiam tradiderunt. Czego iateż
z Cyprianem S. kázdemu wiernemu życzą, oddáie W. M. moim Mi-
toścínym Pánom te moie máł, práca. Naprzod odpowiadájac temu
ministrowi: nápiernusy fundamentálny iego ártýkul, z ktorego sáme go
latwie W. M. obaczę, iáko zdrádlíwie ten Minister tyłko ná osuká-
nie, stowá oycow, svietych przywodźi: z tego iednego ártýkulu, rácz-
cie W. M. osadźić, co sie tám w drugich dziecie. Mam gotowę odpo-
wiedz y ná drugie ártýkuły: ále iák sie zdáto insym, ábym sie gromádę
pismá W. M. moim Mitóścínym Pánom nieuprzykrzał. Ażebym sie
z Ministrem pierwey o ten ártýkul rospárt, niechac mu wielkością ná-
legác. A iesli to W. M. z checią będziecie ráczyli czytác, nie žal mi
będzie y ná drugie ártýkuły odpowiedzi nydác. Daj pánie Boże áby to
ku chwale Bożey y dusznemu zbáwieniu W. M. moich Mitóścíných
Pánow byto. Amen. Amen. w Kámieńcu, 1. Februaryj 1610.

W. M. moim Mitóścínym Pánom
niernie życziwy slugá y bogomolcá.

X. Justus Rább Societatis Iesu.

ANTIDIATRIBE

Abo

ODPRAWA GONCA PODOLSKIEGO.

Który iákaś Diatribę, to iest, porównanie E-
wángelikáz Kátholikiem od Ministrow
Podolskich Przyniosł.

Nanie Gończe dluż sie w tey drodze zabáwiasz / czasbj sie
do domu wroćić: iedno niewiem z czym sie do twego
Ministrá wroćisz: czekałem ci ja zebj cie byl ko z iáka od
powiedzi: odprawił: ale z nisczym sie widze wrócaś / y
owsem iáko slyse Kátholicy z ciebie slydza / a Ewángelicy o cie
nie dbaia: musi byc iákieś niepewne nowiny przynosis. Chciał
bys slyse heretyki Podolskie za Kátholiki wdać: nie tyse zebys
miał co ná tych nowinach wskurac: boie sie ze Ministry postare-
mu heretykami znaydziesz. Ták to przystoi heretykowi / Kátholi-
kiem sie zwac / iáko wilkowi baranem / abo koczkodanowi czło-
wiekiem. Wszak sie przedrym bzydzili tym imieniem Kátholi-
ckim / a Luther wyrzucil te z Niemieckiego *Credá* / y dla tego sie
Ewángelikami nazwoali: czyli ich y to imie Ewángelika iuz mier-
si: ale choć aby sie niewiem iákim Aniolámi nazwoali / przećie
ich znać po sierschli / że sa heretykami. Káczebyś sie ty byl wdał
do Tatar abo do Turek / tam byś rychley te nowiny przedał: Ale
tu znamy co Kátholik / a co heretyk / y przez skore tu poznania here-
tyka. Sem tedy ták dlugo milczal / przyczyna tá byla / sem oczek-
kawal / ázeby byl ko inszy ciebie odprawił: a co wietśa oczekowa-
łem ná Pána twego iákiegoś Kátholika reformowanego / ktore-
gos po sobie obiecował / z ktorym wolalbym sie sam byl ro-
sprawic: aleć go do tych czasow niestyhać / bo day ná cie nie
oczekawał. Przetoż zebys przećie darmo sie niewracał / odprawi-
cie teraz iáko Gońca ná przedce / aboć tym czasem trooy ten pan

Kátholik reformowany nadiedzie.

Diatribe

Diatribe ábo porównanie wiary.

Naprzód Gończe ábys wiedział z czymes przyiáchal / ná ten twoy napis powiádamci. Jz tá twoiá Diatribe / sa wlasne otreby heretyckie / ktoremi sie Ministrowie rádzi kármia. Bo ták oni zwykli czyniá / czytájac Doktorow swietych y innych Kátholikow księgi / nie wczá sie oni wiary S. Kátholickiey / ták iáko iá Doktorowie wykládaia y dowodza z písma: ále tylko sro- wka lápáia / y sententie okesone wypisnia / by tylko ládá czym bledu swego podparli: á czesto sie tráfia / że namnieyszego podobienstwa tego w Doktorách niemá / co ná Doktory mowia: y o- wsem tego naczesáciey / że oycowie swieci insha mowia / á Mini- strowie co inšego dowodza. Toć wlasnie jest / iáko kiedyby kto do mlyná po maki zái / á onby miásto maki otrab nábrat. Tá- káć jest tá Diatribe. Co sami Ministrowie rádzi iádaia / tym teź drugich kármia / to jest falszem á mááctwy / iáko sie to w nec pókáie. Nierzebá tedy bylo z temi otrebámi po swiećie ie- zdsiá / mogles sie tego wfsyktiego domá / chocia tu w Kámiens- cu Podolskim náuczyc: Ale zec sie ták podobálo po swiećie wlo- czyá / wstlykys czego bys nierad stlysal. A dobrze sie ták tráfiło / bo Ministrowie tam w kácie siedzac / niewiedza co ludzcie o nich mo- wia / przeto sie zá bázro madre wdáia / wedle onego / *Sapientior sibi stultus videtur septem viris loquentibus sententias.*

Wschodni Kościół.

Druhá Gończe / ná to cie tam ci Ministrowie Podolscy wy- stáli / ábys ich naprzód z kościólem wschodnim porownal: w falsze przestrzegam cie / że tego nie dokazes. Juz przedzym Ministrowie Niemieccy Roku 1576. wypráwili teź Gońce swo- ie do Jeremiasá Pátryarchy Cárogradzkiego / chcąc aby ich z ko- ściólem swoim wschodnim porownal. Aleć ten Pátryarchá z pi- sma S. y z Gycow S. potepil ich w grubych heretyckich bled- ach. W czym wydal ná nie on wielki Theolog X. Sokolowski *Censuram orientalis Ecclesie.* A gdy sie potym z temis plótkámi do Cárogradu wrocili / odrzucił ie Pátryarchá / zowiac ie here- tykami / zákazuiac im aby sie nápotym w Cárogradzie nie pókázo

wáli: Pise

Ministrowie
wstlykys otr-
by.

Doktory
falszywie
pisywos
d39.

Prou. 26.

Pátryarcha
ná Cáro-
gradzki o-
drzucił ich
wstlykys he-
retyki.

wáli: Piſe o tym *Apologia Iustus Caluinus* drukowana w Mo-
guntiey Roku 1602. A tak Gracowie máia to wſyſtko za heretyc-
two / cokolwiek Luther przećiw wzywaniu ſwíetych / y Mſy
ſwíetej / y inſym Artykułom bluźnia. Kowſem ieſzcze przed lat
50. gdy ſie Luther roſczywał / Biſkupi Graccy weſpol z Pátry-
árcha Cárógrodzkim / złożywſy Synod ieſzcze przed Concilium
Tridenſkim / wſytkim dſięſieyſzym heretykom powiedzieli *Anathe-
ma*, ná wietſza hańba Lutherſka / ktory to wdawał v ſwoich / że
ſie Gracowie z nim zgádzáli. Do tego y oni Syrowie teſz wſytkie
Artykuly z Rzymſkim Koſciólem záwſzdy trzymáli y trzymáia / y
Seminarium ſwoie w Rzymie máia. Takſze Cháldei ktorych Pátry-
árcha Roku 1562. byl ná Concilium Tridenſkim / gdzie z inſy-
mi Biſkupy potepił dſięſieyſze heretyki. Stad moſzeſ bydź pe-
wien Gończe / iż iáko przedtym Niemieł... tak y teraz was Po-
dolskie heretyki Koſciól wſchodni potepi / nie... o tym.

Syrowie.

Cháldei
ábo Ar-
bowie:

Zachodni Koſciól.

TRzećia chćieliby ſie náſzy Miniſtrowie Podolſcy z Koſció-
łem zachodnim porównać: wſákże z tym dokłádem / że Ko-
ſciółowi Rzymſkiemu wſytkie przyiaſni wypowiedáia. Prze-
toſz Gończe poruczámci to / ábyſ tego madrego Miniſtra ſpytał /
ktory to ieſt Koſciól zachodni z ktorym ſie chce porównać. Jam
do tego czáſu nie czytał o inſym zachodnim Koſcióle / tylko o
Rzymſkim: niechayſe powie / kedy ieſt ten Koſciól zachodni z kto-
rym ſie chce iednáć / poniewáſ Rzymſkiego niechce: A żebyſ byl
pewien tego że Kátholickim wſchodnim Koſciólem ieſt Rzymſki
Koſciól damći ſwiádkci.

Náprzyod / wſytkie Concilia Decumeniká Grackie / zwierz-
chnoſć Koſcióla Rzymſkiego przyznawály y od Biſkupa Rzym-
ſkiego proſiły záwſzdy potwierdzenia. Tá kpierwſe Concilium *Ni-
cenum*, do ſ. Sylueſtra Papięſzá piſe: *Quicquid autem constitui-
mus in Concilio Niceno, precamur veſtri oris conſortio confirmetur.*
Toſz Concilium wznáto że bez Biſkupa Rzymſkiego żadne Con-
cilium nie ma bydź zwoláne / y żeby wſytkim Biſkupom tak
wſchodnim iáko y zachodnim / wolna bylá do Rzymu appella-

Koſciól
Rzymſki
ieſt Koſ-
ciólem z-
chodnim.

Cap. de
Summa
Trinitate

Epist. 162

ria / iáko o tym piſe S. Achánásius Epist. Episc. ad Felicem Pa-
pam. Toż y wſytkie Concilia zeznawáia. Przy ktorych ſtoiac The-
odoſius Ceſarz ták roſkazał: *Cunctos populos quos clementia noſtra
regit imperium, in tali volumus religione verſari. ſquam D. petrum
tradidiſſe Romanis, religio uſq; adhuc inſinuata declarat, quam Da-
maſius Episcopus ſequitur. Nie wſpominam ná ten czas inſyech oyc-
cow S. Za wſyſtkie doſyć ieden Auguſtin S. In Eccleſia Roma-
na ſemper Apoſtolica Cathedra uiguit principatus. Przetoż powiedz
Gończe Miniſtrowi / iż ci oycowie ſwieci / nie odſtopia kwoli
Miniſtrowi koſciótá Rzymſkiego / y pewnie bez tego koſciótá
nigdy ſie z heretykami iednać nie bada.*

Kátholik.

Contra
Epist.
Fundam.
cap. 4.

Orat. in
daturum.

lib. 1. cõ.
Parme-
ſianum.

Czwarta / ci nowi Ewángelicy nieprzeſtáiac ná ſwoym Lu-
therſkim imieniu / zowia ſie Kátholikiem reformowanym.
Náſláduiac też w tym heretykow ſiárych o ktorych piſe S.
Auguſtin / że ſie też tym imieniem tytułowáli / wſádkże kiedy ich
ſpytał pielgrzym kiedy koſciól Kátholicki / nie ſmieli ſwoiey bu-
znice wkázowác. Glupia to mieć tytuł bez rzeczy y czynić ſie tym
czym kto nie ieſt wielkie ſálbierſtwo. Imie to Kátholik ieſt wła-
ſne Rzymſkiemu koſciótowi. Przeto ták piſe S. Ambroſius:
*Percontatus Episcopum ſi cum Episcopis Catholicis, i. ſi cum Roma-
na Eccleſia conueniret. S. Hieronim odpisuiac aduerſus Ruſſinum;
táki piſe: Niechſie nieczyni Kátholikiem ieſli ſie we wſytkim z koſció-
tem Rzymſkim niezgadza, coż on wiára ſwoia zowie? Táki ieſt która
w koſcióle Rzymſkim kwitnie? Czyli tá która ſie w ksiégách Orige-
neſa zámyká? Ieſli rzecz ta co w Rzymie. Toſmy Kátholicy. Optatus
táki: Ten Kátholikiem byđż niemoże, który z koſciótem Piotrá
S. á z Rzymſkim Biſkupem ſpotecznoſci nie ma. Juſtinianus piſac
ad Hormiſlam Papam mowi: Wierzemy iż to ieſt Kátholickie, co nam
z odponiedzi w áſzey nabożney oznaymiono bedzie. ocoż bedzieſz wie-
dſiał Gończe / iż y prawem ſwieckim / y duchownym / wſyſcy he-
retycy ſa odsadzeni tego imienia Kátholickiego.*

Reformo-

Reformowany.

Pята / zowie sie ieszcze nie tylko Kátholikiem / ale Reformo-
wanym. Gończe / á ktoż wždy was reformował? czyli Con-
cilium iákie / ábo święty iáki czlowiek czyli kto inszy? A ktoż
tego niewie? onci Luter mnichem bedac / Kápice zrucil / Apostá-
ta zostal / sluby Bogu oddáne zgwalcil / Páms także Bogu po-
slubiona z Klastoru wywiody / iáko świętokradzica zgwalcil / y
sobie za natoznice wziął / Roku 1527. Ktory sam o sobie powia-
da / że czeslo z diabłem rozmawiał y od niego sie wczyl / o czym
świádecza tego *Colloquia Coniugal. Tit. de Damonib. 24.* A osobli-
wie oná tego disputacia z diabłem / w ktorey sie náuczyl tej wá-
skey Reformácie. Toć taki pierwszy wás Reformator. Prz-
szedl potym Zwingiel / Ktory też za podusczeniem diabelskim / iá-
ko sam to zeznawa / reformował Lutrá á pomogl mu tego wier-
nie Kálowin. Nástapili potym Nowo chrzczenicy y Ariani / Kto-
rzy y Zwingla y Kálowina reformuia. Az do tego przyslo / że we-
dle tych reformatorow / ledwie co wierzycie. A iesli ieszcze Náho-
meta weźmiecie za reformatora / iuz prawie ná wszystkim was ten
diabel doformuie / wśák tak przed Turkámi wyznał Grancuski po-
sel Kálowinista w Cárogradzie / iż ich ten reformowany kościol /
blizu jest Tureckiego Alkoranu. Pise o tym Brendebachius *lib.*
7. Collat cap. 19. A rozumiesz Gończe z iákas reformácia przyia-
chal: tákich reformatorow táká też deformácia. Niechce ná ten
czas wiecey o niey mowic / moze to bydz infegoczásu / znát te wá-
sfe reformácia po tych Artykulách ktore Minister wypisal w Di-
atribie swoiey. Co żeby káždy ná oko obaczyl / weźmie tylko pier-
wszy tego Artykul Fundamentálny w Którym wypisnie swoje re-
formácia pisma s. Ná ten tylko teraz odpise / áby z tego iednego
káždy poznal / iáko ci nowi deformatorowie pismo S. deformato-
wali. dosyc bedzieś miał ná ten czas Gończe / niechce cie bázno ob-
ciażac: po solguie twemu Ministrowi / by mu sie snadź nieuprzy-
rzylo / kiedy bymgo dlugim pismem záfrásowal: rosprawiem sie
pierwey o ten ieden Artykul / á potym o drugie kiedy sie teg náucz-
j.

Reforma-
tor Lu-
therCzytaj o
tym Mi-
nistrze Dia-
belstwa.

Kozd :
IArtykuł Fundamentálny Hæretycki,
o piśmie świętym.*Piernysza propositia Gońcowá tá jest:*

[O piśmie s. záwse to trzymał kościół s. Kátholicki ná w-
schodzie słońcá bedacy. Jz oprocz pism Kánonu s. stárego y no-
wego Testámentu / innego własnego / y iemu rownego słowá
Bożego niemáš.]

Tenci jest naprzędniejszy Hæretycki Fundamentálny Arty-
kuł / ná ktorym wšytkie błedy / wymysły y false swoje budnia :
ktorego jchoć w piśmie s. niemáš / y owšem *directe* jest przeciw
pismu / á przecie to zá fundament wiary swojej kláda.

Sluchayże inż teras pánie Gończe / zálozywszy ten taki glo-
wny fundament / rádbym wiedział / iesli to wárowny fundament:
przeto pytam kedy to tak w piśmie nápisano ? wšák wy nic bez
pisma: pokazać tedy byto te napierwsza Fundamentálna propo-
sicia w piśmie / siła jest Kátholikow / ktorzy wšytkie tak nowe,
go iáko y stárego Testámentu księgi z pilnością czytá / á wšdy
żaden do tego czasu nie mogli sie doczytać tego kedyby to nápi-
sano ; że oprocz pisma s. niemáš innego własnego y iemu rowne-
go słowá Bożego. Gdzie to y ktorego Kuángelisty ábo Aposto-
lá nápisano? Táśá záś Biblia tego wcy / że dwoiákie jest słowo
Boże sobie rowne / iedno písane / drugie nie písane. Ale sie ty wi-
dze teraz niechceś Biblia bawić : wolíš po świecie iezdzić / su-
kátac takich Kátholikow / coby tak wierzyli iáko ty chceś. Nátoć
było potym / mogles sie byl domá z pisma s. ábo chocia z Dokto-
row świętych náuczyc / nie iezdzac po świecie : wšákże żeć sie tak
podobáto / zbiegayże wšytek świat / yperomiam éte przecie / że
iesli w piśmie s. takich Kátholikow nie znaydziesz / dáleko inniey
we wšytkim kościele Kátholickim. Powiádayże tedy Gończe
te twoie nowiny chocia ze wschodu słońcá / ieslis tám ktorego
takiego Kátholika znaláš coby tak wierzył : Jz oprocz pisma s.
innego własnego y iemu rownego słowá Bożego niemáš.

E
Fundá-
ment Bł-
gow Hære-
tyckich.C
Słowo.
Boże
dwoie.

Wschodni

Wschodni Doktorowie od Ministrá ná świadectwo piernicy. Z. N. 1780. 2.



NApzod Origenes: Niemáš stowá (Bożego) po słowie Moysesowym, po słowie prorokow, á dáleko wiecey po słowie lezusa Chrystusa y Apostolow iego. Coż stad máš Goncze? Coż to do twoiey propoſiciey? wspomni coś záložyl: Jz opócz písanego nie máš innego stowá Bożeg. Tegoś ty miał dowodzić. A ty nam Origenesá zárzucasz, ktory powiáda, iż po słowie Jesu Chrysta y Apostolow iego niemáš inſzego stowá Bożego. A my takze z Origenesem trzymamy, ále przecie Origenes twego fałsu niepoſwiadcza, bo nie mowi tego zeby opócz tego písma nie bylo inſzego stowá Bożego nie písanego, iáko ty powiádasz; namnienyszym słowom tu písma niewspomina, tylko słowo Boże, á stowác sa dwoiákie iedne písane drugie nie písane. A tak słowo Boże od Chrystusa y Apostolow przepowiadáne, iest y písane y nie písane. Oroz Origenes nie iest twoim Kátholikiem / potwarz to y fałs ná tego Doktorá. To ieden.

Druzi / Báſilius. Bez wiátipienia, cokolwiek iest mimo písma od Bogá nádchnione, gdyż z wiáry nie iest, grzechem iest. A tu gódie ona twoiá propoſicia? nie mowi tu: Jz opócz písma nie máš innego stowá Bożego, ále tylko mowi: Jz co iest mimo písma, nie iest z wiáry, y grzechem iest. Alec trádicie ábo słowo Boże nie písane, nie iest mimo písma, y owsem iest wedle písma ktore káże sluchác stowá Bożego tak písanego iáko nie písanego. Przetoz tenze Doktor ná wielu mieyscách słowo Boże nie písane záleca, iáko mžey wſlyſyſz, á tego co ty zmyslaſz niemowi. A tak y Báſilius nie iest twoim deformowanym Kátholikiem, fałs to y potwarz. To drugi.

Trzeci Chrysoſtom: Poniewáš nie czyta te rzec 5 y bydż písane, ále z siebie sámego mowi, iáwna iest, iż niema ducha S. Gódieś tu ona twoiá propoſicia? mowi tu Chrysoſtom przeciw Manicheusowi ktory ſwoie sny y plotki wczyl, przetoz powiáda Chrysoſtom, po

In Iſai.
Cap. 8.
Hom 12

Lib. M.
ral.
Reg. 8
Cap. 2

Homil.
de ſpir.
Sanct.

niewaś nie z piśmá ále z siebie samego mowi Mánicheuś / nie ma Duchá S. Ale niepowiáda tego kiedy kto mowi z Apostol-
skiej Trádiciey słowa Boże nie piśané / ten nie ma Duchá S. Ale owośem náuczycie tego niżej / i z kto mowi z Trádiciey Apostol-
skiej / ten ma Duchá Apostolskiego. A ták áni Chrysořtom ieřt two-
im deformowaným Kátholikiem / fałř co y potwarz. To trzeci.

In Leuit.
lib. 5.

Czwárey Cyrillus Alexandr. *Iesliby co pozostawáto czegoby piśmo
świéte nierozřadziřo. řadne inne trzecié piśmo do utwierdzenia sententiy
nie ma bydź przyjmowane.* Napřezod mař wiedziéć / i z one křtegi
nie Cyrillus piřal / ále ktoř inřy : wřátkę ktořkolwiek przećie nie
odrzuca tu słowa Bożego niepiřanego : ále odrzuca trzecié pi-
řino to ieřt trzecié teřtáment ábo ludzkie piřiná / ktoreby wdawano
zá słowo Boże / gdy z dwá tylko Teřtámenty mamy / á o trzeciím
Teřtámentie niewiemy áni chcemy wiedziéć. Gdzieř tu oná two-
rá propositia ? nie tákiego tu nie mowi. A ták áni ten nieznáomy
Autor / ieřt twoim Kátholikiem deformowaným nieřuřnie go
potwarzář.

Soniec
nie z Gre-
ciey nie
przywióř
do sobie

Powiedze ieřcze co nowego z Graciey ? iu z widze niemař
nie wiecey. Oto z mař Sonce / ziezdziřy one wřyckie křacie
wřchodnie / nie ználázes y iednego Kátholika / ktoryby one twoie
propositia fundámentalna pochwalil : ledwoř mogli křtká słow
pořalřowác / ktore áni do rzeczy należa / áni twoiey rzeczy po-
řwiadczáta / ále tylko słowká łapář / á do twoiey zmyřloney he-
retyckiey opiniey ładá iáto przylepiař / ludzie Kátholické fałřy-
wie potwarzáiac Ták ieř ten twoy Artykul fundámentalny / że go-
we wřyřtkiem kořćiele Kátholickim wřchodnim ználeř niemo-
żeř. A czemuř to ? że oni Doktorowie wřchodni / niezwyřkli nie v-
czyć coby przećiw piřmu S. bylo : á i z tá heretická propositia ieřt
directe przećiw piřmu ř. dla tego y oni Kátholicy oycowie świé-
ći / nie tákiego niuęza.

Kiedybyř ty Sonce / chćial ťie náuczyć prawdy / znalářbyř
w onym kořćiele Kátholickim ná wřchodzie řořćicá / iáwna y
dowodna náuka przećiw oney twoiey propositiey. Sluchay ná
twoie záořřydzenie przypieřć niektóre ábyř ťie ich záořřydzil.

Doktorowie wschodni przeciw Fundamentálney hereetyckiey
propozycji piernussey.

Rozdz.
3.

Básilius. Nauki ktore w kościele chowáia y przepowiedáia, częściá z pisaney nauki mamy, częściá z Apostolskiey tradyciey, w tajemnicy nam podáne wzielijmy, ktore oboie iednákáś do prawdziwey pobożności moc máia: y żaden się im nie sprzeciwia, kto iedno choć mierną w práwách kościelnych ma experientia. Słyszysz te słowa tak iásne przeciw twoiey Fundamentálney propozycji práwie directe. **J**ż oprócz pisma jest też słowo Boże nie pisane / równe pisane. **Chryzostom.** Iawnó jest, iż nie wszystko listem podáli Apostołowie, ále wiele bez pisma, wśákżę iedneyże wiary są godne tak te iako y one. **A**ták Trádicia też kościelna, godną byđż wiary rozumie-my. Trádicia jest, nic wiecey nie pyta. **C**zytaj Gończe iż nie sámo písmo jest słowo Boże ále y Trádicia.

Lib. de Spiritu S.
Cap. 27.

In 2.
Thes. 2.

Epiphanius.
Hæresis 5.

Fundamentá
wiary Kátholickiey.

Hæresis 6.

Termini nobis positi sunt, & Fundamenta, &c. Gránice ábo kópce nam są żatożone, y Fundamentá y budowanie wiary: Apostolskie Trádicie y písmá swiete, y Successia nauki, y zewśáđ prawdá opátrżona jest, áby nigdy nie był zwiędziony nowymi sábutámi. Słyszysz Gończe iákie fundamentá wiary nášey Kátholickiey / oni wschodni Doktorowie Kátholicy zátożyli / żeć nie inſe fundamentá / iedno słowo Boże tak pisane iáko y nie pisane. **T**enże Epiphanius Potrzebá y trádiciey używáć: nie wszystko bowiem z pisma s. bráć mozem. Dla tego niektore w písmie, niektore w Trádiciey swieci apostołowie podáli.

Lib. 1.
Demóstr.
Euangel.
Cap. 8.

Eusebius: Moyses ná tablicách niemych, a Chrystus ná sercach żywych, doskonáte nowego Testámentu nauki wypisáł. **A**iego wczniowie wedle mistrzá swego woli, wśytkim náuke swoie záleccáć, &c. częściá písmem, częściá bez pisma: Iáko by práwem iákim nie pisanym do chowania zálećili. **P**átrż Gończe iáko tu rozdziela / żeć Moyses písmem wczyl / Chrystus słowem bez pisma / Apostołowie záś y słowem y písmem.

Act. 7.

Concilium secundum Nicenum. Ieśli kto Trádicia kościelna, ábo písmem ábo z wyczáiem wtwierdzona, zániedba, Anáthemá.

Ale ty ieszcze Origenesá czekáś: **S**łuchayże co Origenes piše: **K**ościół od Apostołów Trádicia wziął, też dzieciom chrześť dáváć:

In cap.
Epist.
Rom.

Tenże Hom. s. in lib. Num. W kościelnych żnyczáách, są niektóre, które ze wśytkimi chowác trzebá, nśśákże ich przyczyny nie wśyscy, wiedza, kiedyby piśáne byty wiedzielibysmy przyczyny.

Alle koby sie naliczył tych oycow swietych: i ednym słowem powiem / wśytek Kościół Kátholicki ná wschodzie słońcá / ten miał Fundámentalny Artykul / iż oprocz piśná / iest też inne słowo Boże nie piśáne / onemu piśánemu równe. Ani iednego Doktorá Kátholickiego znaydziesz / ktoryby ináczey wyznawał. Przetoż Athanásius tak do was heretykow mówi: Oto my powiáda od oycow do oycow, podána bydsz te náuke pokázalimy. Any o nowi Zydowie y Cáiphassowi synowie, ktoreś wśdy imion wászych pokázác możecie rodziciele? Słyśysz to Gończe iáko to stáre / gruntowne fundámentá wiáry náśey Kátholickiey? A tak on twoy nowy / fałszywy / heretycki / zmysłony fundámentalny Artykul / ciś są mi ktorychś wźiał sobie ná świádectwo obáláia / wywóráciá / y ciebie iáko heretyká / Zydá nowego y Cáiphassowego syná potepiáia.

Zachodni Doktorowie od Ministrá ná świádectwo piernwśey propościciey fałszywie przywiedzeni.

Kozb:

4.

Powiadáyże iuż nowiny ob zachodu słońcá / co też tám Kościół Kátholicki trzyma / o tym twoim Fundámentalnym Artykule? Hieronym: Pan náś bedzie opowiádat: á iákoś bedzie opowiádat? Nie słowem ále piśmem: w czym piśmie? Piśmie przetożonych. A ktorzych przetożonych? ktorzy byli w nim (to iest w Kościele) nie rzekł tego ktorzy są w nim, &c. Aby wyiáwśy apostoły, cokolwiek będzie potym mowiono byto odcieto, niech nie ma powagi. Gończe coż tu masz po sobie? widze iż twoy Minister przypisał tu ná brzegu (Bog iuż tylko w piśmie mówi: Aleć tego Hieronym S. nie piśie / Ministrów to są fałszywe przydátki. Piśie tedy tu Hieronym S. przeciwko tym / ktorzy oprocz Piśm Apostolskich / iákiś inśe piśná ludzkie zá piśná s. y słowo Boże wdawali: przeciw ktorym dowodzi Hieronym S. iż Bog po Apostolách nie mówi w inśych piśnách / tylko Apostolskich / áni mamy po Apostolech inśego piśná S. tylko Apostolskie. Wśákże nie powiáda tego / że

In Pfalm.

36.

by to

In libr: de
Decretis
Nicenæ
Synodi.Heretycy
nowi 37:
dowie.

by to co Chrystus y Apostolowie bez pismá mówili, nie było słowem Bożym / ale owšem miánowicie piśe / Aby wytawšy, powiáda / Apostoły / cokolwiek będzie potym mówiono było odcie, to, nie odrzuca teby tego od słowa Bożego co Apostolowie mówili / ale coby inšy mówili. Ták teby miał Minister ná brzegu nápiśác : Bog tuż tylko przez pismá Apostolskie nie przez inše pismá mowi. A gdzieś tu ono coś miał dowodzić / że oprocz pismá niemáš słowa Bożego ? nie mowi tu tego / y owšem tenże Hieronym S. Trádicie Apostolskie niepiśáne przymuie zá słowo Boże / iáko wnetže wšyšyš.

Tenże Hieronym: *Duchá S. náuká iest, ktora w ksiégách Kánonu iest nydána, przeciw ktorey iesliby co posłánowily Concilia, zá rzecz niegodná sadze.* Przydał tu Minister [*Náuká Duchá S. w samych pismiech*] Aleć tego tu Hieronym nie mowi / iáko každý baczyć może tylko powiáda że náuká Duchá S. iest w pismiech / przeciw ktorým nie godzi sie nic stánowić. Ale nie powiáda / żeby Trádicie Apostolskie nie byly też z Duchá S. A ták falsz to y zdráda co Minister przydáie.

Jeszcze Hieronym S. *Co bez potwierdzenia y świádectwá pism iákoby z Trádiciey Apostolskiey dobrowolnie wynáduia y zmyśláia, to odcina miecz Boży.* A tu też iáko slyšyš / mowi przeciw tym co zmyśláia y wynáduia / y wdáia wymysły swoje zá Trádicie Apostolskie iákie byly Walentynianow / Márcionitow y inšych herecykow / przeciw ktorým piśe Hieronym S. Ale tu niegani prawobdziwych Apostolskich Trádiciey / ale ráczey sam ie przymuie / y drugim záleca iáko będzieś miał mžey. A ták nie poświádczy Hieronym twoich bledow y falszow: sukay łogo inšego.

Augustyn. *Cokolwiek Pan o swoich správách y powieściách chciał aby czytáli, to piśác onym, iáko swemi rekámi, kázat.* A owšem Goncze ták iest / iż co chciał aby czytano / to kázat piśác : Ale co też chciał aby nie czytano / ale żeby bez pismá wczono / tego piśác nie kázat. A ono teby coś miał dowodzić :

Tenże Augustyn: *Pan chciał aby nic nie mierzono przeciw potwierdzoney pism prawázie.* Jeszcze tenże. *Ktoś ták tżynym, ábo swowolnym iest, ktoryby bez wšselkiego świádectwá Bożego, twierdził*

In Epist.
ad Galat.

In Cap. 3
Agxi.

De con-
tensu E-
uangel.
lib. 1. C
vlt.

Contra
Faustum
lib. 13. c.

Tract. in
Ioan. 96.

te bydz (nauki) ktorych na ten czas Pan niechial mowic: Tak jest panie
Goncze / ale Tradicie Apostolskie nie sa przeciw pismu / y owsem
samo pismo kaze ie zachowac y trzymac: y maia swiadectwo Bo
ze od Apostolow / ze sa slowem Bozym. Atak zgadzam sie z Au
gustynem swietym. A ono kiedy cos miał dowodzie. Tyś to lzy
wy y swowolny / abo raczey niewstydlivy falszerz / ktory bez
wselkiego swiadectwa to mowisz / coć sie podoba.

Consec
nic od za
chodu nie
przyniosł.

Otoż masz Goncze wszystkie dowody / ktoreś mogli zebrac
z kościoła Katholickego zachodniego / z takiej gromady oycow
y Doktorow ś. nie mogles y iednego znaleś / ktoryby twoie one
Fundamentalna propositia / iasnemi slowy pochwalil: tylkos o
to ze dwu wypisal kilka slow / ktore ani twoiey rzeczy potwierdzas
ia / ani też sa przeciwko nam: bo ci oycowie swieci o czym inszym
mowia / a ty co inszego pleciesz / toć takie sa dowody twoie. Po
kazeć ia tobie w tymże kościele Katholickim zachodnim / iako
przeciw tey twoiey propositiey heretyckiey oycowie swieci wczyli
slowy iasnemi / dowodnemi y wyraźnemi: wzac tego / że oprocz
pisma swietego / jest insze slowo Boze niepisane / wśakże pismu
swietenemu rowne.

Rozb :
5.

*Doktorowie zachodni przeciw pierwszey Fundamentalney
heretyckiey propositiey.*

In Epist.
ad Marcel
lam de er
roribus
Montani.

N Apzod Hieronym S. My, powiada, *Quadragesime z Apol
skiey Tradiciey czasu slusnego pościeniy. A potym in Dialogo ad
uersus Luciferianos, gdy heretyk mowil: wiele rzeczy z tradi
cyy w kościele chowamy / ktore poważność pisanego załonu so
bie przywlaszczaia: odpowiedzial Hieronym ś. Nie prze tego iż
kościoł ma taki zwyczaj. Ale co to jest, że ty prawá kościelne do kacer
stwa przenosisz. Słyfysz iako ten otec S. Tradicie poważa.*

Lib. 2. de
Baptismo
con. Do
nat. c. 7.
Lib. 4. de
Baptismo
Cap. 24.

*Augustyn ś. Ktory zwyczaj wierze z Apostolskiey Tradiciey wy
sedł: iako wiele rzeczy nieznaćdujemy w pismach ich. ani w Conciliach
poslednieyszych, a przecie że sa zachowane we wszystkich kościele, nie
odkogo inszego, iedno od nich że podane y zalecone bydz wierzymy. Ten
że. Co wszystkie trzyma kościoł, ani na Conciliach postanowiono, ale*

zawsze zachowano jest, tylko z Apostolskiej poważności podano byź
 słusnie wierzymy. Tenże: Jest tego wiele co wysytek kościoł zachowu-
 ie, y dla tego od Apostolow rozkazano byź wierzymy, chocia w piśmie
 nie znádujemy.

Lib. 5.
 Cap. 23.

Leo Magny: Watpić nie trzebá, cokolwiek w kościele w zwy-
 czay nabożeństwu á wespół, iż to z Trádiciey Apostolskiey, y z náuki Du-
 chá S. posło.

Serm. 2.
 de Ieiu-
 nio Pen-
 tecoſt.

Ażebym ci wszystkich Doktorow nie wysliczał / czytaj co pi-
 sal S. Dionisius Areopagita / wceń S. Páwła / y za tego czasu
 Biskup w Athenách / potym przeniesiony do Paryżá / lib. de Eccl.
 Hierar. C. 1. Pierwszy oni nášego káptáńskiego wrzedu wozomie,
 miedzy tymi ktore nam są pospolite, nanwyższe niektore y nád przyrodzenie
 cześćcia pisanemi, cześćcia nie pisanemi swemi náukámi, [wedle te-
 go, iáko swiete práwá opisuiá] nam podáli. Tenże tam seroko wy-
 pisuię Trádicie Apostolskie. Aleć tegoż y innych Doktorow slo-
 wá bedziesz miał niżej.

Ná ten czas Gończe máš iásne y do rzeczy wlasnie sluzace
 slowá kościoła zachodniego / ktoremi práwie *directe* ná one two-
 ie Proposicja heretycka odpowiadáia. Czemuś ták iásnych
 slow w Doktorách nie czytaš? á inszenie do rzeczy nalezace zbie-
 raš / chwytáš / y iáko ślepy łapaš. Ták to wáš heretycki oby-
 czay / kiedy Doktorowie swieci pisma s. bronia / y tego sie trzy-
 máia / rozumiećie iż Trádicie zarzucáia: á kiedy Trádicie wspo-
 mnia / ták to wdáwacie, iáko oby pisma s. odstepowali: gdyž oboie
 ták pisané iáko y niepisané / za slowo Boze przymuia / y trzy-
 máia / iákoś inż slykat. Ofukales sie tedy Gończe / nie tráfileš
 áni ná wschod áni ná zachod słońca żadnego Kátholika / ktoryby
 sie chéiał do twoiey Proposiciey heretyckiey przyznáć / ále ráczey
 wšysey przeciw tobie mowia / y toba sie iáko heretykiem bzy-
 dza.

Kościoł Rzymski ták sláry iáko y terážnieyšy, co wyznawa
 przeciw pierwszey heretyckiey propoſitiei.

Rozb:
 6.

Zbiegawšy tedy Gończe ná wschod / y ná zachod słońca /
 wrocíwá sie do Rzymu / coli też ten trzyma o slowie Bozym
 áleć samże Nimsier wypisal z Concilium Trydenskiego /

Self: 4.
de cano-
nicis scri-
pturis.

tať: Iż słowo Boże zámyka sie w księgách piśánych, y bez piśmá Trá-
di-
ciách, ktorego z Jámeo Chrystusa wst od Apostolow sa wzięte, ábo od
sámych Apostolow, iákoby przez rece podáne. Toť tať Kościol Rzym-
ski. Aza teź nie tať wschodni Kościol y zachodni. Slysiales dopie-
ro, że temiß własnje słowy wshysey Kátholicy Doktorowie wy-
znawáia. Przetoż moglbys sie iuż náuczyc / żeć Kościol Rzym-
ski terázniemyssy zgadza sie z Kościolem tať wschodnim iáko teź y za-
chodnim. Jesze podobno o to idzie Ministrowi / iesliż przed-
tym Kościol Rzym-
ski toż wyznawał / co y teraz wyznawa / prze-
to przypise mu tu świádecctwá stárego Kościoła Rzym-
skiego / że-
by o tym nie wátpil.

Naprzod S. Klemens Rzymiánin wezeń S. Piotrá / y iego
teź Successor ná Solicy Papiestkij / nápiśat osmioro ksiąg Apo-
stolskich Constitucij / iáko oczywiśly świádek / co widziat / y od sá-
mych Apostolow slyśat / to teź podal / o ofierze Nřey świátey / o
ślubie czystości / o krzyźmie / o świteceniú Biskupow y Ksiezy / o
chrzcie / o wodzie świteconey / o oleiu świtem / o modlitwie zá w-
márte / y o inřyech Trádi-
ciách Apostolskich / ktore teraz heretycy
odrzucáia. Toż ma y s. Dionisius Areopágitá / ktoregom wyřey
wspomniat / de Eccles. Hierar. Czytay te księgi / á náuczys sie co
przedtym Kościol Rzym-
ski wierzył / żeć własnje toż co y teraz.
Tymże sposobem Tertulianus de Corona Militis. wlyicza Trá-
dicie Apostolskie / ktore w Rzymie od poczatku Apostolow chowa-
no / teź własnje ktore y teraz chowáia.

S. Ignácus wezeń S. Janá Ewangelisti Roku 110. w
Rzymie vmeczony / osmeo roku po swoim mistrzu S. Janie / we
wshytkich swoich listách / (á iesť ich dwánaście) Apostolskie swo-
go czásu zwyczájne w Rzymie y wshytkich Chresćcian Trá-
dicie / tať / iáko sie od mistrzá swego Janá s. náuczyl wypisnie / kto-
re sie wshytkie zgadzáia z terázniemyssym Kościolem Rzym-
skim.

S. Márcialis ieden z onyech weźniów 72. postány od s. Pio-
trá ná Biskupstwo do Fránciey / ktory vmárl Roku 74. ten nápi-
śat dwa listy / ad Burdegalenses, & Tolosanos, gđsie Trá-
dicie w Rzymie zwyczájne opisnie / o Nřey świátey / o oltarzu / o zegná-
niu krzyżem s. o wodzie świteconey / y inřyech Trá-
di-
ciách / ktore te-
ras heretycy gárdza.

Świety

S. Ireneus uczeń S. Ignáciusza / Biskup Lugduński Ko-
 tu 170. tak o Rzymskim Kościele pise. Kościół, prawi, najwyższy y
 nastárszy, y wssytkim znáiony w Rzymie, fundowány od przénazácniey-
 szych Apostotow Piotrá y Páwta, dochowyna tego podánia które ma
 od Apostotow y opowiadanie ludziom wiary przez następowanie Bisku-
 pow, które y do nas przysło, y ztąd sądzimy y pohánbiamy te, którzy ábo
 z tego że sie sami sobie źle podobáią, ábo z próżney chwały, ábo ze śle-
 poty y złego rozumienia, ináczey niżli potrzebá, náuczáią. Do tego ko-
 ściółá [Rzymskiego] dla mocnieyszego przelóżeństwa, muszá sie nřsy-
 tkie kościoły, to iest, wierni, którzy wřsedzie są, schodzić, w którym z á-
 chowáto sie záwždy to podánie, które iest od Apostotow, od tych, którzy
 wřsedzie są. Tóć Ireneus / gdsie ten świety Doktor / opisuie zá-
 cność Kościółá Rzymskiego / dla fundamentow y następowania
 Biskupow / y dla záchowania práwdźiwey wiary y náuk nie písá-
 nych Apostolskich.

Lib. 3. c. 3

Tenże Ireneus Successia Biskupow Rzymskich powiáda byđ-
 nadoslátecznieyszym okazaniem wiary práwdźiwey, á iż oprócz tego ko-
 ściółá, żaden prawdy, y Duchá ś. mieć nie może.

Lib. 3. c. 5.

Lib. 3. c

40.

Tenże o wřstawieczney nowego Testámentu ofierze Nřsey ś.
 o Sátrámenćie oltarzonym / iż iest istotnym ciálem y krwia Pána
 Zbáwiciela nářego / o wřzywaniu świetych / y innych Artykulách /
 nie ináczey iedno iáko teráznieyszy Kościół Rzymski wierzy y wczy.
 Ale coź mi po tym wřyliczaniu / gdyź wřsycy záwždy Doktorowie
 od czasow Apostolskich / słowo Boże tak písane iáko y nie písane
 w rownym powázaniu mieli / iáko y dźisía Kościół Rzymski wczy.
 Podźmyż iuz do wářego zboru.

Lib. 4. c.

32. 33. 34

Ewángelicki Zbor nie wierzy słowu Bożemu nie písanemu, iáko teź zá-
 wždy inszy Heretycy nie wierzyli.

Kozd:

7.

Słyszates Gończe co Kościół wschodni y zachodni y Rzymski
 Steráznieyszy, o słowie Bożym wierzy. A ty co ná to powiá-
 dasz? Ewángelicki / powiádasz / Kościół to záś reformowal.
 A coź takiego? [Wierzymy / prawi / y wřznawamy wřsytke pi-
 sma świete.] Bázno o tym wáćpie żebyś písnu ś. wierzył / ále
 bedzie o tym niżej. pytamie cie: A słowu Bożemu nie písanemu

wierzyſz? Zamilczál tego heretyk/ znáć że nie wierzy. A takáſt to reformácia waſhá / ſłowo Boże odrzucać? nie poſpolita reforma-
 mácia; tak wielka część ſłowa Bożego / ktore záwždy Koſciól
 Kátholicki ná wſchod y zachod ſloncá wierzył / y wyznawał / či
 dſiſieyſzy Ewángelicy nowi deformatorowie / nie wierza y odrzu-
 cáia. A toż to ieſt / bydż Kátholikiem? O ſobliwi Kátholicy / co
 ſłowu Bożemu nie wierza; nie Kátholicyć to / ale heretycy tákie
 deformácie czynia. Wſhátes Gończe ſukał tákich Kátholików
 wſedzie po ſwiećcie / a iednegoſ nie mogli znaćeſć tákiego Ká-
 tholika / ani ná wſchod / ani ná zachod ſloncá.

Heretycy
 ktorzy ſło-
 wo Boże
 niepiſané
 odrzućili.

Powiem ia tobie Gończe kedy maſt tákich Ewángelików de-
 formowanych ſukać / a nie omyle cie / pewnie te tam znaydzieſ.
 A kedy? Miedzy onemi ſtáremi heretykami / ktorzy też tákże ſło-
 wu Bożemu niepiſanemu nie wierzyli / iáko y wy dſiſieyſzy he-
 retycy. Takowić byli.

Valentiniani / Márcioniſta y inſy / o ktorých piſe Ireneus
lib. 2. c. 3. y Tertulianus de preſcript. iż ſłowa Bożego niepiſanego
 nie przyjmowali.

Donatiſta tákże záwždy do piſmá wrotáli / a ſ. Auguſtyn zá-
 rzucał im tradície Apoſtołſkie *lib. de unitate Eccl. c. 19.*

Ariani nie iedno piſmá przyjmowali / ſwiádeczy *Hilarius lib. contra. Conſtantium. Augſtin. lib. 1. Con. Maximinum. Epiph. Heres. 69. y 73.*

Aeriani też odrzućali Tradície *Epiph Heres. 75.*

O Eunomianách tákże piſe *Báſilius Ancyranus Episcopus in ſeptima Synodo act. P.*

Apoſtolicy zá czáſu Bernardá / iáko tenże piſe *Homilia 66. in Cantica..*

Ioannes Vicleſus o ktorým Thomas Valdenſis lib. 2. Doctr. Fi- dei. c. 19.

Tym y inſym heretykom to záwždy właſna byla nie wierzyć ſłowu Bożemu niepiſanemu; przetoż też záwždy heretycy ná pierwey Tradície bluźnili. od tychże heretyków wzięli dſiſieyſzy heretycy náukę ſwoję / aby tákże gárdzili ſłowem Bożym nie piſanym. dlátegoć Orygenes wczac iáko poznáć heretyká / tendat

naprzedmieyſzy

naprzędnięszy znáć / że krotkolwień odrzuca Trádicie / ten bez w-
 śelákiego wátpienia jest heretykiem. Niemowże Gończe tádá
 czego / nie náuczylíc sie Zwángelicy od Kátholików pogárdzác
 Trádiciami / ále od heretyków / to sáiná isiedna prawdá świá-
 czy.

Pismo święte o słowie Bożym niepisánym.

Naucz sie iestcze y tego / Gończe / ponieważ wáśy Minsiro-
 wie odrzucaia słowo Boże niepisáne / tymci sánym gá-
 dza y pisniem świętym o ktore sie obludnie zástawiaia.

Słowo Boże iest pisáne co Apostol piše. *Stoyćie á trzymay-
 ćie podánia ktorycheście sie náuczyli, choć przez powieść, choć przez
 list náś. Ná co pišac / Chrystosom s. powiáda. Nic nysytko co
 mówili, to teź y pišali. Toż y Jan S. Máiac wam wiele pišac, nie-
 chćiaćem przez pápir y inkaust, ábowiem spodziewam sie przyść do
 was, y mówić z wámi wstnie. A przećie heretyk nie chce wierzyć / że
 teź to słowo Boże iest / co Apostołowie wstnie mówili.*

2. *Tim. 1.* Strzeż dobrá powierzonego / przez Duchá S. ktory
 w nas mieška. 2. *Tim. 2.* Coś slyšal odemnie przez wiele świá-
 ków / to zálecaj wiernym / ktorzy sposobni beda y drugich uczyć.
 To dobro powierzone wykláda Ireneusz / sa Apostolskie Trá-
 dzie. Jesli tedy Apostołowie przez powieść bez listu / wstnie bez pá-
 piru siła powiádali / y kazali przy tym stádecznie stáć / y słowo
 Boże pisáne o tym iest / czemuš heretycy temu nie wierza? Je-
 śli słowu pisánemu wierzyćie / o to słowo Pisáne wierzyćieš. Nie-
 dybyście słowu pisánemu wierzyli / wždybyście y temu wierzyli /
 co nápisano iest? *Trzymayćie Trádicie, ktorycheście sie náuczyli, choć
 przez powieść, choć przez list. Ale że temu nie wierzyćie / wydáćiećie sie
 że iáko niepisánemu / táł pisánemu słowu Bożemu nie wierzyćie.
 Kiedybyście wy co takiego iáśnego uneli po sobie w pišmie świę-
 tym o tym Artykule / iáko byście wrzeszczeli: Oto my mamy iáśne
 pišmo s. przećiw wáśey fáłszywey náuce / á przećie wporne iáko
 heretycy nie wierzyćie. Dobrzeš on powieđzial / co yty sam w-
 spominaš : iż kto to powiáda / że sánym pišinom wierzy / ten w-
 prawdzie nic nie wierzy ; bo tymże sposobem / iáko słowu niepi-
 sánemu nie wierzyćie / táłże y pišmu s. nie wierzyćie.*

In cap ad
 Tit. telle
 Pamphi-
 lo in A-
 pol. Orig

Kozd :
 8

2. Thef. 2

2. Ioan.
 7. 12.

Lib. 3. c. 3

heretycy
 pišmu s.
 niewierzy

Rozdz.
9.

Conclusiá pierwszey Propozitiei.

MAsz tedy Gońcisz co my o Bożym słowie trzymamy / żeć słowu Bożemu wierzymy / to za fundament religiey Kátholickiey trzymamy: wśátkze y to też pismá y náuki wśytkiego Kościoła Kátholickiego twierdzimy / że nie wśytko słowo Boże zámyka sie w pismie: Co Chrystus ábo przed śmiercią / ábo po zmartwychwstaniu Apostoły wczyl: ábo co potym przez Duchá Ś. obiówól / nie wśytko wypisáli: wśátkze iáko to nie jest pisanó / ták zás przez Trádicie / iákoby z reku w rece / áz do nas przyśłó. A mówimy nád to / że słowo Boże niepisáne / nie mmieyszey wagi jest niż pisané. Oboie bowiem jest słowem Bożym / od Bógá powiedziányim. Ani pisanie co przybáie / ani też niepisanie co wmmieysza / by eylko to pewna bytá / że słowem Bożym jest / czego obojgá strozem y świádkiem jest Kościół Boży: y ktory powiedział y vpewnil nas / że teráznieysze pismá sa słowem Bożym / tenze vpewnia że też Trádicie Apostolskie sa słowem Bożym. Ani w pismie s. też nigdzie niemáś / żeby P. Chrystus miał Apostołom rozkazáć wśytko pisać / eylko przepowiódáć choćia pismem / choćia słowem.

Toć nie móiá ále wśytkich Oyców śwíetych Kátholickich ták ná wśchod iáko y ná zachod słońcá iednostáynna y śározytna jest náuka / ktora Medioláńskie Concilium Roku 681. do Konstantiná czwartego Rzymśkiego Cefársá temi słowy wyznáwa. Szalenisá / ktorzy Apostolskie Trádicie / y wielebnych Oyców vślány pśowác zkwápiáia sie. my bowiem wśyscy wespól z ich śwíety m nabożeńśtwem / równym nabożeńśtwem y wczćiwóścía Trádicie śwíetych apostołów / ábo przewielebnych Oyców / ktorzy ná przerzeczonych Conciliách byli / ze wśseláká wczćiwóścía / przyjac / trzymác / bronic / opowiódáć / á zwłáśczá śwíetej pámieci Leoná apostołskiey stolice Biskupá / rozkazánia: Ale też práwoniernych Oyców / ktorzy po roznych mieyscách mítóścía czći Bożey pátáiacey / z báwienne náuki nam zostáwili. Iáko wielebney pámieci Gregorius Nazianzenus / Basilius / Cyrillus / Alexandrinus / Athanasius / Chrysofomus / Hilarius / Augustinus / Ambrosius / y wśseláká iásnoścía znáczny Hieronym / Cokolwiek ći wczyli / rozumieli / opowiódáli / ábo bronili / my ich dzieje y vślány ze wśselákim nabożeńśtwem przyjmujemy.

Wtora

Wtora propositia Gońcówá tá jest:
Iż toż piśáne słowo Boże ma w sobie doskonałą
náukę, wiary, y pobożności, kościołowi Boże-
mu prawdziwemu należąca z potrzeby
zbáwienney.

Panie Gończe niewiem ná coś te propositia przywiódł: podo-
bno tu iákiegoś Żyda grzebieś: Boć my też rozumiemy że pi-
śná s. máia doskonała náuka / y potrzebna do zbáwienia. O
coż tedy idzie: widze do czego zmierzasz kiedy one słowa przyśy-
wasz [w sámych tylko mieyscách tychże piśm świętych położona
y zamkniona] Którymi słowy chcesz odrzucić słowo Boże nie-
piśáne. A skadze te takie przydakti : Któryli to tak Doktor mowi :
Zaden z tych Doktorow / ktore ty przywodziś / tego nie mowi / y o
wszem ciś twoi świadkowie / iákoś w pierwszey propositiey czy-
tał / wyraźnie y dowodnie twierdza / że Trádicie także zamýkają
słowo Boże doskonałe y potrzebne do zbáwienia ; á tego co ty
przydáies / żeby sie wśyśtká doskonała náuka w sámych tylko miey-
scách piśm świętych zamýkála / nie mowia : ále ráczey przeciwona
rzecz mowia. Pámietasz to : wspomni sobie prosze cie. Skadze
tobie taka madrość / że sie ná Doktory wspinasz : Moglbym cie tu
był jednym słowem odpráwić / á do pierwszey propositiey ode-
stać. Ale byś ty rzekł żeć nie ná wśyśtko odpowiedziano. Przetoz
ci powtorze / á pokazęć / że ci Doktorowie / ktorych słowká lá-
pasz / namieyszym słowem prawdziwych Apóstolskich Trádiciey
nie odrzucaia. A że sie tym zawodziś / nie rozumieiac iáko Dokto-
rowie świeci / z ktorych ty słowká wybierasz / mowia o doskona-
ści piśná s. náucze cie pierwey tego / iáko to masz rozumieć.

Doskonáłość piśná świętego iáka.

Rozmáicie tedy możem mowić o doskonałości piśná świe-
tego. Naprzod doskonałe sa piśná święte / i náuka ktora
w sobie máia jest doskonała / tak w wierze iáko w pobożno-
ści y do zbáwienia potrzebna. O tym tedy nie godź sié wátpić

takoby taka niedoskonała nauka miały / ponieważ pisma święte
od Boga są y Duchem Bożym napisane. Z tey przyczyny Dołko-
rowie zowią pisma doskonałe / tak Ireneus *lib. 2. Cap. 44. Basili-
us Præmio in Ascetica.*

Powtore doskonałe są pisma / iż mają wszystko w sobie *ex-
presse* albo *implicite ratiocinatione & consequitione* , y z nich wszel-
kiej nauki Kátholickiej dowodzić możemy / takó to mówieny /
ex consequentia scripturarum , á to wedle wykładu oyców starych.
Jako to wypisał między innymi Bellárin / który pilno potá-
zuje że wszelkie Kátholickie obrzedy / Sakramentá / y nauki z pi-
smem świętym / tak iáko świeci oycowie już dawno wyłożyli /
zgadzają się. Tak zowie doskonałe pismo święte. *athanasius lib.
contra Idola. y Epist. ad Serapionem, y Tertul. adversus Hermogen: c. 11.*

Potrzenie / doskonałe też są pisma y w tym / że w nich wypisali
wszystko co było trzeba wszystkim wiedzieć tak o wierze iáko o po-
bożności / y co Apóstolowie wszystkim popolicie opowiadali.
Bo trzeba to pamiętać / iż w nauce wiary y pobożności Chrześci-
añskiej / niektóre są zgola wszystkim do zbawienia potrzebne / iáko
wnieć artykuły wiary Apóstolskiej / y dziesięćoro przykazanie boże
y niektóre sakramentá. Drugie zaś nie tak są potrzebne / żeby nie-
mieć ich wyrażnie wyznawać / nie miał być zbawiony / by tyl-
ko był gotow przyiać je y wierzyć / kiedy je Kościół porządnie prze-
łoży: A tak te nauki które są zgola wszystkim potrzebne / zwykli
Apóstolowie wszystkim przepowiadać: Inše zaś nie wszystkie
wszystkim / ale niektóre wszystkim / te zwołaszá które wszystkim były
pożyteczne: A niektóre samym przelożonym / Biskupom / Kápta-
nom / iáko o rzadzie Kościelnym / o śafowaniu sakramentow / o
przeżonaniu heretykow / zc. Tak też y tych czasow / iedne w škole
między wozowymi disputuis / á drugie ná kazaniu popolitym
wykładają. Tak *Act. 20.* Apóstol osobno naucza biskupy w Azyej
Tak *1. Cor. 2.* Mładość powiada między doskonałymi. Tak *2.
Tim. 2.* Coś strzał odemnie przez wiele świadków: To zlecaj
wiernym ludzjom / którzy sposobni będą ku nauczaniu drugich.
Tak Ireneus *lib. 4. Cap. 43.* mówi: że Apóstolowie z Biskup-
stwem podali successorom pomazanie nauki świętey.

z pisma
świętego
możem
wszystkie
go dowo-
dzić.

w piśmie
świętym
wszystko
co trzeba
wszystkim
wiedzieć
wypisano

To tedy wiedzac mowie / iż ono wszystko pisali Apostołowie / co wszystkim potrzeba wiedzieć / y co sami wszystkim iawnie opowiadali: a co nie wszystkim należało / nie wszystko też pisali. Gdy tedy Doktorowie mówią / iż Apostołowie wszystko pisali co przepowiadali / albo co potrzebna jest do zbawienia / rozumieja to co wszystkim przepowiadali / y co wszystkim potrzebno: wszakże nie jest to przeciw Tradyciom / bo nie przepowiadali po spolsku wszystkiego: Ale tylko to co im potrzeba albo pożyteczno było / a inſe nauki osobno doskonałszym podali. Tak rozumie Ireneus *lib. 3. C. 1. August. in Ioan Tract. 49. y indzie.*

Poczwarte / Minister też z inſymi heretykami / pisma święte doskonałemi zowie / dla tey przyczyny / iż w pismiech samych położona y zamknięta jest doskonała nauka wiary y pobożności Kościołowi należąca / bez innego słowa Bożego niepiśanego. Ale y tego nigdy żaden Kátholik ani mówił ani pisał / heretyckie to wymysły. Że orzy w ludzi zawiedzionych tak to wdają / iákoby Kátholicy wymowiali co zacności y do skonałości pismu świętemu / gdy przy pismie / święte tradicie Apostołskie zachowamy: chlubiac się tym przed nieświadomemi / iákoby oni sami pisma święte wiecey poważali / y samego się słowa Bożego trzymali: a Kátholicy pismu świętemu co wrolaczali. wszakże to głupi y sprośny fałsz. Nie wrolaczamy nic pismu świętemu / ani się na ludzkich wymysłach sádzimy: Ale na szczyrym słowie Bożym / którego Chrystus albo swym żywym głosem / albo przez ducha S. Apostołow nauczył; Apostołowie zaś swoich wezmow / od których iákoby przez rece do nas nie naruszone przyszło. Przetoż tá między nami jest gadka: Jestliż wszystka doskonała nauka Kościołowi Bożemu potrzebna jest w pismiech świętych? Heretycy to wpornie twierdzą: my Kátholicy tego przemy / dla tego iż żadnym słowem z pisma świętego nie dowodzicie tego / że Chrystus rozkazał wszystko pisać: Abo żeby w rzeczy samey wszystko wypisano / albo żeby oprócz tego co na pisanie niegodziło się nic inſzego wierzyć y trzymać. Ale owsem przeciwnym obyczajem tak w pismiech S. iákoby w pismach oycow starych / te trzy rzeczy wyraźnie znajądziemy.

Pismo s.
nie wſsz
sko w so
bie zam
pá:

Kozobz:

3.

Przyczyny dla ktorych wierzymy iż nie wszystkie nauke
kościotoni potrzebną wypisano.

Niewo-
skiego
Chrystus
kazał pi-
sac.

Math. 7.

v. 6.

Pierwsza / że nie wszystkiego co Chrystus nauczał Apostoły y
kościot swoy / rozkazał pisać. To znacza słowa samego Chry-
stusa: *Nie dawaycie pśom swietego, ani mieccie peret wá-
szych przed wieprze, by ich snadź nie podeptali nogami swemi, y
obrocimsy sie aby was nie posarpali. Co pismem wydała / wol-
no wszystkim czytać / przeto też siła Pogan czytało pisma swiete
Chrześciánskie: iáko Galenus, Simplicius, Porphyrius, Alexander,
Auerroes, Lucianus, y insy ktorzy sie z nich posmiewáli y przeży-
dzáli. Co żeby w inszych skrytych táemnicách / á zwlásczá w sákrá-
mentách y w naswietsey ofierze nie bylo / nie chciał Chrystus aby
to pisano / ale ráczey aby vsy do vsi podano, iáko nápisal Apo-
stól S. do Thimoteusza: *Strzeż dobre y rzeczy powierzoney przez du-
chá S. ktory w nas mieszka. A coś slyśał odemnie przez wiele świádkow
to zlecay wiernym ludziom, ktorzy sposobni będą innych nauczáć. Do-
brá te powierzone [wykláda Ireneus] so Trádicie: *śladci ten byl
v starych oycow zwyczaj / iż skapo bárzo y ostrożnie w pismách y
ná kazániách / o tákich táemnicách mówili: *strzegac sie Pogan y
Kátechumenow ieszcze niechrzeczonych. Jáko to káždy czytać mo-
że v S. Augustina ktory mowiac o táemnicách Ciála y Krwie
Chrystusowej / pospolicie ták zwyśł mowić. *Sákráment ktorzy
znáia wierni. *Ándżey / *Ośiárá prawdzina, ktora wierni znáia. *Bo
Kátechumenom, powiáda / *Sákrámentá wiernych nie wyiáwiamy.
Dla tegoć też rzadko w pismách oycow starych znáydziemy slo-
wá / ktoremi sákrámentá bywáia spráwowáne / á zwlásczá Bierz-
mowánia / *Ośiácniego mázánia / y *świeccenia káptlánskiego. *Bo
iáko moroi Dionisius Areopágita Cap. 7. Eccl. Hier. *Niegodzilo sie
słow ták z skrytych swietych táemnic wyiáwiáć. *Tákje S. Inno-
centius Papiez / moroiac o sákrámentcie Bierzmowánia / *pise / *iz
nieśmiat słow ktorymi sie dziecie wypisáć, aby co ma byđ táemno, nie-
byto wszystkim iáwno. *Nád to tenje Dionisius Areopágita pisac
do Biskupa Thimoteusza o táemnicách Chrześciánskich / zwlá-
sczá o sákrámentách / pilno go wpomina / aby tego nie publico-*****************

2. Tim. 1

14.

2. Tim. 2.

2.

Lib. 10.

Civit. c. 6

In Plalm

96.

Tract. 96

in Ioan.

Epist. 1.

wal / ani

wal/ ani drugim wyiawiał / tylko Biskupom / Káptanom / ktorym to należy sáfować. Ták była przyczyna / dla ktorey też tegoż S. Dionisiusa Księgi onych pierwszych czasów / nie tak pospolite były: máia bowiem wielkie tájemnice / ktorych się tym naszymi / com niegodziło wyiawiać: wsfátke przy Biskupách Rzymskich te Księgi záwždy były / iáko o tym świadczy Grzegorz S.

Wtora / wiemy to pewnie tak z pism oyców starych / iáko z pism świętych / iż Apostołowie Chrystusowego rozkazania náśláduiać / nie wsfyktiego pisáli. Bo wiefsza cześć Apostołow y iednego słowa ná piśmie nie zostáwili. Infsy też bárzo málo w zględem tego / co do wiary y rzadu Kóścielnego należy. A to co pisáli / tylko zá pewna iáka occasia pisáli / nie żeby wsfyktie náuki ná piśmie podáli / ábo wyłożyli. Kiedyby to bowiem mieli przed-
 étwzić / mieliby byli zá spólna ráda / cáte iákie Księgi nápi-
 sáć / ábo infym to poruczyć: y to tak dowodnie / áby im kto infy czego nie przydał. Aleć nic takiego nie uczynili; ráczey tak posta-
 pili w Kóściele Kátholickim / iáko pospolicie w Káždyj dobrze po-
 stánowioney Rzeczypospolitey czynia / gdsie oproz státutow pi-
 sanych / też niektóre zwyczajnie niepisáne zachowuita. Ták o tym sámo pismo s. świadczy / gdsie Apostól Chrześcianiý vpomina temi słowy: *Stoyćie / powiáda / á trzymayćie podánia ktorycheście się náuczyle / bądź mowá / bądź listem naszym.* Gdsie iáwnie ozná-
 muie / że im wiele náuk niepisanych zostáwili / ktore vstnie podał. Ták dálece że też Chrysofostom mowi. *Apostołowie nie wsfytko co czynili to też pisáli.* Dorożsem czytay Doktorzy wsfyktie wyższey miá-
 nowáne / y wsfyktie ktorzy kiedy przeciw Heretykom pisáli / á znay-
 dźcieś iż tak iest / á nie ináčzey. Ponieważ Jan s. Apostól we wto-
 rym y trzecim swoim liście / powiáda / że wiele rzeczy nie dotknął / ále je do swego przysćcia zachował / *niechcąc tego pápirem ábo czer-
 nidtem oznáymić* / ktore wsfyktie náuki bez wątpienia Boskie były / y tákowe iákie przysćtały takim Apostołom / ludziodm świętym / y Ducha S. pełnym.

Trzecia / w piśmie s. dáia przyczyna / dla czego nie wsfyktá náuka Chrystusowá iest piorem y czerpidlem wy pisána / ále owo-
 stem pisać iej zákazano. Jż on Duch s. peronieypogo y iáwiciey

Hom. 34.
in EuangApostolo-
wie nie
wsfyktie
go pisáli

2. Thef. 2

Hom. 4
in 2. TheCzemun^c
wsfyktie
go pisał

tego sposobu przepowiadania y wykładania słowa Bożego uży-
 wa; pisac to skuteczniey na sercach ludzkich iako to przez Proro-
 ká Jeremiašá / ktorego Páwel s. przywodzi / obiecal sie uczynić :
 mówiac : *To będzie przymierze moje , ktore uczynie z domem Izrael-
 skim po onych dniách .* mówi Pan : *Dam zakon moy ná wnetřznościách
 ich , y ná sercu ich nápiše iey .* O ktorym pisaniu tážte Apostol
 mówi : *Wy Chrystusowym listem iestescie , od nas spráwowaným ,
 y nápisáným nie czernidtem , ále Duchem Bogá žywego ; nie ná
 tablicách kámienných , ále ná tablicách serc cielesnych .* Ktore to
 písanie / iest znáionosć Bogá wšechmogacego / ktora Duch s.
 po wšytkim šwiećie dáie Kátholikom / aby w iedney wierze zgo-
 dnie trwáiac / iednychže Sákrámentow spolecznie ku chwale Bo-
 žey używali . Dlategoć od prorokow (iako tážte Chrystus po-
 wiáda) názwáni sa *uczonymi od Bogá .* Toć to iest ono mázanie /
 o ktorym Jan s. wy maćie mázanie od šwietego y wiećie wšytko . *A
 nie potrzebuie ćie aby was kto uczył : ále iako mázanie uczy was o wšy-
 tkim , á iest prawdziwe , y nie iest kłamstwo .* A iako náuczyto was , w
 nim trwáćie . Tu nam Apostol Boškie Duchá šwietego písanie
 wykláda : že bywa napřod nie moca ludzka / ále mázaniem ábo
 lástka Duchá s. Chřešćianškim sercom wiáre (ktora dárem Bo-
 žym iest) w lewáiacego . Ktora to lástka iest nieiákie mázanie / sercá
 náše mielczace / y zmysly náchyláiac do wierzenia tegož co ludzki
 rozum přewyžša . Powtore przydáie / že to písanie po wšytkim
 kóšćiele rozšerżylo sie / ták že wšyscy po wšytkim šwiećie Kátho-
 licy (nie wymniac y dšćeci) wiedza sposob služenia Bogu / dla
 oney iednostayney y zgodney wiáry Kátholickiey wšedšie zácho-
 wáney nauki . Přeto kiedy ich spycáš o tájemnicách wiáry Chře-
 šćianškiey / iako o Mšey s. o liczbie Sákrámentow / wzywániu
 šwietých / obráziech / odpustiách / pielgrzymowániu / o celibacie /
 káplánštim / slubách / czyscu / spowiedzi / tć . iednož bez wšelákiey
 watpliwošći odpowádáia : *A to dla tego / iż wšedšie stáry ná-
 boženštwá zwyczáy / přez Trádicia Oycow wprowadžony / ied-
 nostáynie iest záchowany .* A toć iest ono co miedzy inšemi rze-
 czámi w stárym zákonie / obiecal nowemu zákonowi iako zá oso-
 blivy dar / gdy mówi : *Nie będzie wiecey uczył máš bližniego šwe-*

Hebr. 8.
 8.
 erm. 31.
 8. 33.

písanie
 Duchá s.
 ná sercach

lai. 5.413
 o. 6. 45.

Duch s.
 ižo piše
 ná sercach

em. 3.
 34.

Gonca Podolskiego.

go, ani mąż brata swego, mówiac: Poznaj Páná. Wszyscy bowiem poznáją mie od namnieyszego z nich, aż do nawietsego.

To takie pisanie Boże jest dáleko doskonalsze, niż owona księgách.

NApziod dla tego / iż starością przechodzi: gdyż w kilká lat dopiro po wniebowstapieniu Pániskim poczeli pisać / bo Mattheus s. w siedm lat / a drudzy iesze pozney: a tym czasem to Boże pisanie ná sercách wierzących / uż bylo. A co wierka / ani też Apostolskie pismá záras po nápisaniu do znáimósci wshytek przysly; poniewaz s. Ireneus / ktory byl Roku 180. piše / że wiele Chrześciáńskich králow / ráczey sie Trádiciami ni; pismem rzadzili. A do tego o wielu pismách nowego Testamentu watpio no / aż zá czasem lepša o nich wiadomosc byla. Powtore / dla tego sa doskonalsze / iż pisane księgi / z onego pierwszego pisania posly. Túc bowiem inszego Apostolowie y Ewángelistowie nie pisáli / tylko co w Kosciële s. od Chrystusa / y potym Duchá s. ná dzień Swiateczny / żywym glosm náuczem byli. tak dálece / że náuka podána jest źrzdtem / y iakoby rodziéielka pismá s. Trzecia / iż to Boże pisanie berzy sie rościągáiac / wiecey w sobie zámyka. Wshytko bowiem zámyka co w Bibliiey jest / y iesze dáleko wiecey / gdyż wshytkie Boskie Trádicie zámyka. Bo iako przez Trádicia pismá swiete mamy / iako autentyczne: Tak też przez Trádicia / insze Chrystusowe rozkazania y náuki niepisane wshielismy. Czwarta / iż to jest żywe Boże pismo / y samo sie wykláda / ktore od nikogo nie moze byd; posalfowane / ani (iako sie to z Biblia dzieie) przewrocene. Látwie bowiem jest niewiernym heretykom do písanego słowa Bożego co przydáć / viac / obmienić / przewrócić: ié. ná potwierdzenie swych błedow. To sie da každemu widzieć / nie tylko w Ariánách / y innych starych heretykách / ale też w nászych Luterách / y Kálwinách. Luther bowiem on list Jákubá s. tak swietecy y Boskich náuk pelen / iakoby stomiany odrzucil. Kálwin záś chocia ten przymuie / wshátkze Máchábeykie księgi bluzni. Takze y o inszych ktore chca odrzucáia / a ktore chca przymuie / falszymi wykládami wedlug swey myśli przewracáia.

Rozd.

4.

Pisanie ná sercách jest doskonalsze ni; ná pápie. 13e.

Pismo n; sercách prawse.

Pismo ie z Trádicie

Trádicie wiecey: myka n; pismo.

Żywe pismo ni; moze byd; posalfowane.

Nlowimy tedy / iż chocia dla infych przyczyn pifmá ſwiete ſa doſkonale / iáko ie Doktorowie zowia / wſátke nie ſa tak doſkonale / żeby wſytkie náuki wſytkiemu koſciólowi potrzebne w ſobie zamykálj / tak żeby ſlowá Bożego niepiſanego nie potrzebá trzy mác : tegoć nie morwia Doktorowie ſwieci / y o toć miedzy námi idſie. Wſátke ty przećie Doktorámi ſwiádczyſ / przyſluch aymyſ ſie iáko prawdziwie.

Rozb : wſchodni Doktorowie od Miniſtrá ná ſwiádećtwo wtorey Propoſiticy fałſzywie przynwiedźieni.

Tomo. 2.
in Proe-
mio in A-
llectica.

Co nápiſa-
no wſy-
ſko po-
rzebnie
ále nie
wſytkie
go co po-
rzebá wy-
piſano.

Bafilus. Ani bowiem gdyby przykazania nie wſyſtkie do zbáwie-
nia ktorego żádamy, potrzebne byty, w piſmiech wſyſtkie byty wypi-
ſane, ámby iáwnie byto roſkazano, żeby wſyſtkie záchowane byty
Gończe / coż tu o twoiey rzeczy? Aboć twoy Miniſter nie rozumie
co czyta / ábo ieſli rozumie / tedy chce zdradza. Nie mowi tu Baſi-
lius że wſytkie rzeczy zbáwienie ſa nápiſane / iáko twoiá Propoſi-
tia piſe: Ale że co nápiſano / wſytko ieſt potrzebno / y wſytko ma-
bydż záchowano / gđſie tak árgumentwie Báfili ſwiety. Gdyby
nie wſytkie przykazania byty potrzebne / nie wſytkichby też nápi-
ſano: ále wſytkie nápiſano y roſkazano : A tak wſytkie ſa potrze-
bne. A Miniſter zamyka / Ergo wſytkie rzeczy potrzebne ſa nápi-
ſane. Glupi żáku náucz ſie lepiey czytać / ábys rozumiał co czy-
taſ. Mowi tu tedy Báfili ſ. o oney pierwſzey doſkonáloſci piſm
ſwietych iáko ſ miał wyſſzey / że náuká piſm ſ. ieſt doſkonála y po-
rzebna do zbáwienia / ále nie mowi o oney twoiey czwartey do-
ſkonáloſci / żeby piſmá ſ. miály wſytkie náuki potrzebne zamy-
káć / tak żeby ſlowá Bożego niepiſanego nie potrzebá / twoie to
ſa wymyſly.

Serm de
vera &
pia Fide.

Tenże Báfilius: Bez pochyby naiáwnieyſy ten niewiáry y pychy
domod bytby, ieſtby kto co z tych rzeczy ktore ſa piſane, chciał odrzu-
cáć, ábo z tych ktore nie ſa piſane, w prowadzác. Gończe / á tu coć
pomoże Báfilius? przypifał ná bżegu Miniſter / [Bez piſmá
wierzyć; ieſt bliźić.] A gđſiež to Báfilius mowi? nie mowi
tu tego fałſ to. Ale to mowi przećiw wam heretykom, naprzod
kto z piſanych ksiąg co odrzuca / iáko miniſter niżej w trzećiey pro-

poſiticy

posłitey czyni/ ten jest niewierny y pyśny. Potym też mowi prze-
 ciw drugim heretykom/ ktorzy/ ábo pisma inſe/ nie od ápoſtoto-
 wiſane w prowadzają: ábo Trádicie od ludzi wymyſlone / á nie
 od Apoſtoto-áni Koſciola s. podáne/ trzymają. Ale Apoſtoſkich
 Trádiciey nie odrzuca/ y owſem ſam ich przećiw heretykom wy-
 wa/ iákoś wyſſey ſłyſzał. Coż ci tu pomoże Báſilius: widzisz iá-
 kie to twoie łápączki, ktore wſzedzie twoie zdráde wytykają.

*Verteſelium, á czytaj Báſilium/ iáko ten każe ſłuchać/ nie tyl-
 ko piſanego ſłowa Bożego/ ále y nie piſanego. Ták lib. de Spiritu
 ſancto c. 27. oprócz tego coś wyſſey miał piſe: Jeſli zwyczáie
 ktore piſmem nie ſą podáne, iákoby máto poważności máiace, zechce-
 my odrzuć, z głupſtwá y te rzeczy odrzucimy, ktore w Ewángeliey
 potrzebne do zbáwienia mamy. Tákomu ſą ábyſmy znakiem krzyżá te
 ktorzy nádzicie pokládają w Chryſtuſie znaczyli, kto tego piſmem ná-
 uczył? Słowa też ktorych używamy, kiedy nam Euchariſtía y kielich
 błogoſtáwieńſtwá pokázuje, ktory to ſwięty ná piſmie z oſłáwił? Abo-
 wiem nie przeſtáiemy ná tym, co wſpomina Apoſtoł ábo Euángelia:
 Ale też inſe y przedtym y potym mówimy, iákoby wielce przydájące po-
 ważności do táemnic, ktoreſmy z Trádiciey bez piſmá wzięli. Swie-
 cimy wodę chrztową, y Oley pomagánia, z ktorych to piſm áżáſt nie
 z táemney y ſkrytey Trádiciey? Inſe też ktore ſie dzieją przy chrzcie,
 áżáſt nie z oſobney y táemney Trádiciey? Słyſyſz to/ iáko Báſilius
 trzyma o Trádicieách: záwſydz ſie tego ſwiętego Oycá / á nie
 mow fałſu y potwarzy.*

*Athanaſtus contra Idola. Doſtáteczne ſą przez ſie piſmá S. ku po-
 kazánium prawdy. Nie ták Gończe/ mowi Athánaſius S. Ale ták/
 Sufficiunt quidem per ſe, tum ſacra & diuinitus inſpirata ſcriptura, ad
 veritatis indicationem; tum plurimi de eadem re libri à ſanctiſſimis ma-
 giſtris ſcripti, quos ſi quis euoluat, intelliget aliquo modo ſcripturarum
 mentem, &c. to ieſt. Doſtáteczne ſą przez ſie, ták s. y od Bogá ná-
 chnionę piſmá, ku pokazánium prawdy: ták też wiele innych o teyże rze-
 czy ksiąg od ſwiętych náuczycielon nápiſanych, ktore gdyby kto czy-
 tał, zrozumie nieiáko piſmá, &c. Gdzie ten Doktor ſwięty doſta-
 teczność kładzie w piſmách s. ále z wykládem y piſmy Doktorow
 á jednych od drugich nie rozdziela: A przećie Miniſter iáko fał-*

Trádicie
ſtáte.Piſmo de
Konáte
& wyklá-
dem O-
cow s.

ferz / wſytkę doſtateczność ſámyym piſmóm ſ. przy piſuię ; falſu-
iac ſłowá ták iáſne przećiw iáſney prawdzie. Otoſ tu maſ one
wtora doſkonátość piſmá ſ. o ktorey bylo wyſſhey : że z piſmá do-
wodzimy náuki Kátholickiey / *per conſequentiam ſcripturarum* ,
wedle wykládu Oycow ſwietych.

Epift. ad
Serapio-
nem.
Tom. 3.

Tenże Athanáſius piſe : *Nie pytay , ále ſia tylko z piſmá wcz ,
doſyc bowiem ná tych , ktore w nich z naydzieſ náukách. Gdzie prze-
ćiw dwornemu pytaniu niektorych / co ſia o Trocy náſwietſhey
wiecey niſz bylo potrzebá / pytáli / iáko Oćiec ieſt Oycem / Syn
Słowem / c. mowi / áby próżnych gadeł nie zádáwali / áni ſia o
tym wiecey pytáli / ále żeby ſie tylko tego wczyli wierzyć / co piſmo
ſ. wczy. bo doſyc ná tych ktore w piſmie z naydzieſ / náukách o
Boſtwie Oycá / Syná / y Duchá ſ. Wſátkze temi ſłowoy nie od-
rzuca Trádyciy / iáko to heretyk wdáie : Ale owſem iſ Ariáni y inſy
heretycy nigdy nie máia doſyc ná tych dowodách y náukách ſ. pi-
ſmá / dlatego táńże troche niſzey dowodzi / toſ náuka y Trádicia
Oycow ſwietych ták piſac : *Videamus adhuc illam ipſam ab initio**

Heretycy
nowi Ká-
phaſowie

*Traditionem , & doctrinam , & fidem Eccleſia Catholica quam Chri-
ſtus quidem dedit , apoſtoli verò predicauerunt & ſeruauerunt. In hac
enim Eccleſia fundamur , & qui inde excidit , Chriſtianus non pote-
rit dici. Táńże lib. de Decretis Nicæna Synodi contra Fauſtum piſe :
Oto my , powiáda , z Oycow do oycow przez rece podána te bydſ náu-
ke , akazáliſmy. A wy o nowi zydowie , y Cáipháſowi ſynowie , kto-
reſ wſzdy imion náſſych pokazác moſzećie rodźiciele ? A ieſzeſ ſie
Gończe nie záwſtydziſ tego Doktorá ſwiatego.*

Dialogo
1. C. 8.

Przeſtáie
ná ſámyym
piſmie / c.
de wyklá-
du oycow
ſwietych.

Theodoretus. *Ia przeſtáie ná ſámyym piſmie. Przeſtáie Theo-
doretus ná ſámyym piſmie / ták iáko ſie wyſſhey mowilo o wtorey
doſkonátoſci piſmá ſ. Iſ z piſmá wſelkiey náuki Kátholickiey
dowodzić moſzem / ále wedle wykládu y Trádyciy Oycow ſlá-
rych. Nie odrzuca tedy Trádyciy od piſmá ſ. ále przeſtáie ná ſá-
myym piſmí / ták / iáko ie Trádicia Oycow ſwietych wykláda.
Ták to ná inſym mieyſcu tenże Theodoretus wyznawa. *In Can-
tica Canticorum c. 1. Diligens autem te , aperuit tibi myſteria ſua ,
vnde ſine errore ducis nos ad veritatem præceptis illis , qua tradis in Ec-
cleſia. Quamobrem ea nos magis , quam literam , rerum q̄. viſibiliũ**

ſpeciem ,

speciem, qua auocant à veritate, diligere profiteamur. Toć ták Theodoretus o Trádicjach. A przecie y ná tym ci nowi Żydowie y Cásiphaßowie, iáko mowi Athanásius / nie przestáia / záwzdy sie nowych dowodow nápieráia, iáko by Żydzi znákw.

Cyrellus Alexandrinus, Nie wssytkie rzeczy, ktore Pan czynit, sa nápisáne: ále ktore pisárze ich ták do obyczáiw, iáko y do náuk, rozumeli by dż dosyć. Mowi tu Cyrellus o onych náukách, ktore sie potrzebne zdaly wssytkim czytać / iáko sie wysszey powiedziáto o erzećiey doskonałości pismá s. Ale sa inße, ktore nie wssytkim náleży czytać / á te po cześćiey mamy z Trádicji. Ták tenże Cyrellus lib. de Paschate piße, że ná nim brácia wycisneli, áby to, co od Apostolskich successorow vsnie slysať, w swych księgách dla successorow wypisáť. Owoż masz tego Doktorá s. náuke o trádicjach / pámietayże ia.

Chrysoßom / Tego Minister ták przywodzi: *Omnia clara sunt & plena ex scripturis sacris. Quaecunq. necessaria sunt manifesta sunt.* A po Polsku ták przektáda: wssytkie sa iásne y dostáteczne z pismá swietego [náuki] ktorekolwiek sa potrzebne iásne sa. Aleć zdráda Minister / bo w Láćinßkim nie jest *plena ále plana* / co po Polsku znaczy [rowne ábo łatwie] ták tedy mowi: *Wssytkie iásne sa y rowne, ábo łatwie, do wyrozumienia z pismá s.* Cokolwiek potrzebnego iáwno jest. A owego dostátecznie nie mowi Chrysoßom s. bo tám pokázue że pismo iásne jest y iáwno w tym co potrzeba wssytkim wiedzieć / á zwlászczá w Historiach y Żywotách swietych / do ktorych czytánia lud pospolitey tám pobudza. A ták faßnie Minister tego Doktorá s. á swey rzeczy ktora obiecať / że w pismie swietym wssytko zámkniono jest / nie dowodzi: y to zdráda. A ia mu iásnie pokáze z tegoż Chrysoßomá / że on Trádicie przymuie / ták ma Homilia 4. in 2. Theß. Kościelna, powiáda, Trádicja rozumiey by dż godná wiary. Jest Trádicja, nic niecey niepytay.

Widziß tedy Gończe że Kościól wschodni / nie poßwiádcza twemu Ministrowi faßu: ále ráczey przy pismie swietym: przymuie też Trádicie. Nie slusnie tedy potwarzáß te Wyce swiete. Aleć y Wycowie Kościóla zachodniego niepomoga.

In Ioan
lib. 12.
Cap. 68.

In 2.
Theß.
Hom. 3.

Kozb :

6.

Lib. 2.
Cap. 47.pismo do
skonałena
uści ma /
le niewo
ści zamy
ka.Lib. con:
Hermo-
genem.
Cap. 11.

Doktorowie zachodniego kościoła od Ministrá ná swiádectwo
wtorey propositiey falszywie przywiedzieni.

Renaus : nalepiemy wiemy, iż pismá doskonałe są, bo od słowá Boże-
go y od Duchá iego powiedziáne są. Coż stad Gończe zamykaś :
podobno tak chceś rzec. Pismá są doskonałe. Ergo, Trádicij
nie trzeba. *Nego consequentiam*, Gończe : nie o takiey perfectiey
áb / odoskonałości / **Treneus** tu mowi / o takiey sie tobie smi : Ale o
oney pierwszey doskonałości o ktorey sie wyżej powiedziáno : że do-
skonale są pismá / z tey przyczyny / iż te náuki, ktore máia, są doskona-
łe bo duchem Bozym napisáne : Ale nie mowi o takiey doskona-
ści dostateczności pismá / żeby pismá wszystkie náuki miáły w so-
bie zamykać / tak żeby y Trádicij niepotrzeba. że to tak **Treneus**
rozumie / iegoś słowy tobie oczy wytkole / wśátes miał wyżej co-
Treneus o Trádicjach rozumie / ieszcze przydam co pisze *lib. 3. c. 4.*
Ná ktora, powiáda, *ordinacia* zezwaláia wiele narodow Pogańskich,
ktorzy uwierzyli w Chrystusa bez pismá ábo czernidła, napisáne máiac
przez Duchá swietego ná sercach swoich zbáwienie, y stárey Trádiciey
pilno przestrzegáiac. Slyszyś to Gończe / że oprocz pismá są náuki
y Trádicie od Duchá swietego ná sercach napisáne / toć tedy pi-
smá nie są tak doskonałe / żeby wszystko miáły w sobie zamykać.

Tertulianus : Czcze pismá doskonałość, ktora mi stworzycielá obia-
wia y sprawy &c. że napisáno niechay wkaże *Hermogeneson* wárstát,
Iesli nie iest napisáno, niech sie boi, Báida onego przydáváiacym y wy-
múiacym nágotowaného. Cości tu pomoże **Tertulianus** Gończe :
Mowi to **Tertulian** przeciwko Heretykom, co dwu Bogow czy-
nili / *Materiam aeternam & Deum* / y pokázuie ich falsz, bo o Máte-
riej nie czyni wzmianki pismo / ále o stworzeniu mowi y stworzy-
cielu / á w tym chwali zupełność pismá swietego że to dostate-
cznie o stworzeniu y stworzycielu wcy : Ale nie mowi tego / żeby
pismo wszystkie inše náuki zamykátó / áni téz Trádicij odrzuca.
A co przydáie, *Scriptum esse doceat Hermogenis officina*, slusnie to
mowi / poniewáz samá *Genesis* / to iest / pierwsze Káiegi Mo, zeso-
we / stworzenie swiáta wypisúie / á tey máteriey nie wspomina.
Slusnie tedy pismá po heretyku záda. Bo heretyk pismem sie
záwždy chlubi / y **Luther** *Biblia* zowíe / *librum hareticorum* : prze-

toż mo

toż możemy wam takżerzec / niechay pokáže wárściat Luterski w
pismie te nauke ktorey brzmi. Jest tedy to *fallacia Ministrówá* /
ktora mu sie czesto trąfia / à dicto secundum quid ad dictum simplici-
ter, à particulari ad uniuersale.

Ale *verte folium*, Ministrze / à czytay *lib. de Corona Militis*,
gdzie Tertulianus wyliczając Trádicie o Ceremoniach przy chrz-
cie / o znaku krzyża s. o modlitwach za umarłe / ic: tak piše: *Tych*
y tym podobnych náuk, iesli prawá pisanego sukasz, żadnego nie znaj-
dzieysz, Trádicie tobie pokázuia, tá tego iest początkiem, zwyczaj ia
wtwierdził, à wiara iey strożem. Tenże lib: de Praescript. c. 4. Za-
kazuje disputować z heretykami pismem / ale ie każe do kościelney
Trádiciey odestać. Otoż my sie nie boimy onego przeklectwa /
nie nam tu grozi Tertulian / boć my nie przydátemy do pisma / a-
le trzymamy sie pisma / ktore tak wcy: Stoycie y trzymajcie Trádi-
cie. Na was ráczey heretyki to przeklectwo kládzie / ktorzy wy-
mniecie pismu / Trádicie w pismie rozkazane. A przydácie nau-
ke o zupełności pisma / ktorey w pismie niemasz. Biada wam.

Tenże Tertulianus. *Odeym heretykom w czymkolwiek mądrzy*
sa z pogány, żeby z pism samych quastie siue wywodzili, à ostać sie nie
beda mogli. Przydat tu Minister ná brzegu / znał, powiada / y
stuka ná heretyki. Tak iest / Gończe / dobry to znał ná was. bo
mowi tam Tertulianus przeciw heretykom / ktorzy zmartwych,
wstania przeli / przeciwko pismu / disputuiac ráciami z Philoso-
phow / ktore zowia Pátryarchami heretykow. Toż lib de Pra-
script. c. 7. pokázuie. Tym tedy / że heretycy Philosophia prze-
ciwko prawdzie narábiáli / słusnie mowi / Scriptum esse doceat. A-
le tego nie mowi przeciw Trádicieom / ktorych y sami przeciw he-
retykom wzywa / iakómci dopiero powiedziat. A tak Gończe
niesłusnie potwarzasz Tertuliana / y nie dowodzisz czegos miał
dowieść / żeby pismo bez Trádiciey bylo dostateczne. Bo Tercu-
lianus nie mowi tam o tym / tylko przeciw heretykom piše / ktorzy
pismu nie wierzyli / y o iedney tylko quastiey zmartwychwstania.
A ey ná wszystkie záciagasz Zophisticè, imprudenter & impudenter,
ani rozumiesz o czym twoidá / y Tertuliana gadká / ani onego / co
Zilarius S. wcy. Vnumquodq; secundum subiectam materiam in-

Secretio
Biada.

2. Theol.

Lib. 3. c.
Refute
Cap. 3minist
Sophu

telligendum. W czym sie popisujesz Zophistia. Bo *Ignoracione* *Elenci* y innemi fortelami Zophistow/ przeciw prawdzi idziesz. A toć jest pewny znak ná was heretyki/ bo wy opusciliście pismo/ ládá rácie y słowa lápacie. Jáko ná przykład ten twoy Minister zámiechawšy pisma/ ktore iásnie y dowodnie káże trzymać Trá-
dicie Apostolskie. wolat po świećcie ztoba iezdzić/ wártniac/ y śle-
 dzac/ Ktoby mu iego faksu poświadczył. Przeto moglbym tey
 skutki ná heretyká vzyć/ kázawšy mu z pisma dowodzić/ wśá káże
 tobie Gończe kwoli/ musze tych plotek słuchac/ y ná nie odpo-
 wiadać. Boże day to/ ábys tego heretyká zdráde y faksie vznał.

*Augustinus. w pismie s. coby trzymać, y czego by sie chronić potrze-
 bá, dostatecznie znaydziećie.* Dobrze y to Augustyn s. kiedybys go
 ták rozumiał, iáko to Augustyn s. rozumie. Piše tam Mnichom
 y Káptanom/ ktorzy opusciliście pismo s. báwili sie czytaniem/
 Philosophow y Poetow/ od czego chcec ich odwieść/ á przy-
 wieść do czytania pisma s. záleca im pismo/ że znayda w nim/
 czego sie dšierzeć/ czego teź chronić máia. Ale nie mówi/ *iesli in*
fide aut moribus. Bo y Philosophow y Poetow/ nie wiele ábo
 nic *de fide*: á Augustin s. słowa mozem rozumieć o obyczai ách.
 Albo teź owe iego słowa/ [w pismie dostatecznie znaydziećie] mo-
 zem rozumieć/ iż pismo ma w sobie wšytko *expresse vel implicite*,
ratiocinatione & consequitione, iáko sie wyžšey mowito. A iesli s
 zápomniat co Augustyn s. o Trádictiach vczy/ przypomnieć ono
 co piše *lib. 5. cont. Donat. c. 23.* *Jest wiele tego, co wšytek košciot*
trzyma, y dla tego od Apostolow bydź podáno wierzymy, chociać ich w
pismie nie znayduiemy.

*Hilarius ad Casarem Constantiu: wielce sie tobie Constanti Pánie Ce-
 sárzu dšiwuie. że niáry tylko podle tego co nápisano iest. prágneš. A stu-
 šnie zgotá do onych sámych. Jednorodzonego Bozego syná stow kwapiš
 sie & c. To kto wzgardza Antichrišt iest. á kto zmysla przeklety iest.*
 Což tu Gończe ma po sobie oná twojá propositia? Wie mówi
 tu Hilarius žeby do pisma nie trzeba Trádictiy/ ktore ná inszym
 mieyscu przymuie. Ale Cesárzá chwali že sie tytko do pisma wćie-
 ka/ niedbáiac o Synody y zbory Ariánškie. *Fidem imperator qua-
 ris, audi eam, non de nouis chartulis, sed de Dei libris: czytay tam ostá*

teš. gđšie

Ad Fra-
 tres in
 Eremo
 Serm: 38

Pismo iá.
 Po ma w
 sobie wšy-
 ško.

też / gǒdzie ad fidem traditam disputationem reuocat, do Trádicij tak o
 z nawálnosci do portu wola. Czytay co de Synodo Catholica & au
 toritate Patrum, y Trádicjach pise / Fides scribenda est, quasi in corde
 non sit. &c. Ego enim penes me habeo fidem, exteriori non egeo. Quod
 accepi teneo, nec demitto quod Dei est. Pámietay ná ono co tamże
 pise: Sed memeto tamen nemine hareticoru esse, qui se nunc non secun
 da scripturas predicare ea quibus blasphematur mentiatur, &c. Omnes
 scripturas sine sensu loquuntur, fidem sine fide pretendunt, scripture
 non in legendo sunt sed intelligendo, &c. Przetoz tenże Hilariuś o
 negoź Cesarzá zowie Antychrystem lib. contra Constantium vita fu
 ctum, ktoremu gdy iáko Arianin mowit: Nolo verba quae non sunt
 scripta legi, odpowiaáa: Hoc tandem quis rogo iubeat? quis apo
 stolica predicationis vetet formam? &c. bo stowo consubstantialis Trá
 dicia ieśt. Choć tego w pismie niemáś. A ták y to co tu przydáie /
 To kto wzgardza Antychryst iest / zc. wam teź to heretykom su
 zy / bo iáko Ariani którzy Bostwo Chrystusowe bluźnili przećiw
 pismu swietemu / sa Antychrystowie: ták y wy odrzucáiac te pi
 smá ktore kaźa trzymáć Trádicja Apostolska / iestescie Antychry
 stami: a iź zmyslacie iáko byscie pismá przymowali / chocia ie
 odrzucacie / przetletymi iestescie. sames sie heretyku osadzil.

Hilariuś: Czego w księgách zakonu niemáś, o tym ani wie
 dzieć mamy. Przywodźtám Hilariuś / co niektórzy z ksiąg niepe
 wnych o Anyolách wyczyli / że concupiscentes filias hominum (co iest
 Gen. 6.) In montem Hermon conuenerint / czego nigdzie nie czyta
 my / przetoź przydáie: Sed hac pratermittamus, quae enim libro legis
 non continentur, ea nec nosse debemus. Nie mowi tedy tu o trádicjach
 Ale o tym czego pismo o Anyolách takich niema / chocia to here
 tycy wdawali zá rzecz pewna / a przećie Minister to ná Trádicje
 Apostolskie záciaga. A ták chytró y obludnie zophistia zdradza /
 a oney propositiey swoiey nie dowodzi.

Augustinus: Gdyż wiele uczynit Pan Iesus nie wszystko napisano.
 Lecz wybrane sa ku napisaniu te ktore zbawieniu wierzących dosyć
 bydź zdály sie. Mowi tu Augustin swiety / o tych sprawách Pań
 skich ktore wosyśtkim trzeba wiedzieć do zbawienia / bo to tylko
 pisano / a drugich ktore nie wosyśtkim naleźa wiedzieć / ale niektó

Heretyk
 Antychry
 stem.

In Psalm
 132.

In Ioan.
 Tract. 4

rym przelożonym / nie pisano / iedno przez Tradicia pobano / iá-
tko sie wyžšey powiedziało / o doskonałości pismá : Ale nie mowi
Augustin / żeby Tradicy nie trzeba / Ministrówá to potwarz.

Tenże Augustin *de Doctrina Christ. lib. 2. C. 9.* w tych ábo
wslem / ktore iásnie w piśmie polożone sa / znáydusia sie one wyššy-
kie / ktore zámykáia wiare y sposob życia. Toć Augu: s. mowi com
wyžšey powiedział o doskonałości pism : iż pismá máia wyššytko w
sobie ábo *expresse* ábo *implicite* / y z pismá wyššytkiego dowieśc mo-
że *ratiocinatione ex consequentia scripturarum*, wedle wykładu Oy-
cow świetych. A coż to przeciw Tradiciom ktore y sam Augustin
káże z piśmем trzymać / iátkoś inż slyšal wyžšey.

Károlus wielki Cesarz / *lib. de Imaginib. c. 30.* *Pismo iest skár-*
bem, ktoremu żadnego dobrá nie dostaie, *we wyššytkich dobrách opty-*
wáiacym. Acz Károlus nie był żadnym Doktorem / wšátkże y to
dobrze o piśmie s. rozumiał : Ale przecie ten skarb Heretyká nie
zbogáci / bo z niego wykradł tradicie ktore sa czesćia tego skárbu /
iátko ie teź pismo zalecá. kiedyby żyw był Károlus / peronieby ná tjm
Ministrze křzywdy swoiey dochodził / iátko teź z inšymi czynił.

Wroš maš Gończe świadectwá Doktorow / od Ministrá
przywiedzione / z ktorych náucz sie tych trzech rzeczy : Pierw-
ša / iż my dáleko wiecey mamy świadectw o Tradyciach z tychże
Doktorow przeciw heretykom. Druga / náše świadectwá iásnie
y wyraźnie wczá / áby Tradicie byly zachowane : ták dálece / że teź
heretycy nie mogac tego záprzec bluźnia Oyce swiete: zowiac to
neuos & errores Patrum, A świadectwá y stowá ktore oni przy-
wodza / nie naleža wlaśnie do Tradicy / ale ie Ministrowie ná
Tradicie fałšywie nátrećia / *contra sensum & mentem Patrum*,
gdyž Oycowie świeci o czym inšym mowia. Trzecia / sámš her-
etycy iasnością świadectw przekonáni / musza wyznáwac / iż oy-
cowie świeci Tradyciy bronili : a tego nam nigdy nie pokaza / że-
by ktory z onych Oycow Tradycie gánil. Ale owšem oni wyš-
scy Doktorowie / y pismá swiete doskonałe byđz wyznáwáia / á
przecie y Tradycie / iátko stowo Boże doskonałe / wedle tegoš pi-
smá swietego rozkazania trzymáia / záwštydžze sie / á nie powia-
day fałšu y potwarz. Powiedzže inż o Kościele Rzymškim.

Wánka 3
Oycow 8

Kościół Rzymski co wyznawa o tey wtorey Proposyciey?

Kozb:

Tak tedy powiada Gońca. [Kościół Rzymski odstąpił od tego] od czegoż takiego? wżem ci pokazał / że z Kościołem wschodnim y zachodnim coż wyznawa; żeć pisma s. miała doskonałą naukę wiary y pobożności; ale nie bez Tradyci y Apostolskich; ktore pismo s. także chować iako do wiary y pobożności potrzebne; y tak ie też Kościół Rzymski zachował. Co sie inż pokazało dowodami z Doktorow świętych na wschod iako y na zachod Gońca. Czymże ty Gończe dowodziś; żeby Kościół Rzymski miał odstąpić Kościół katholicznego?

7.

Naprzod z Bellarminą / potym z Turrianą / wiec z Hosiusą: wszakże Gończe iesli sie twemu Ministrowi chciało disputować z tymi wielkimi y wczonemi ludzmi / czemużes na ich dowody nie odpowiedział. Wszak oni naukę swoią wywodzią dostatecznie / ieslić krzywdą / wdąc sie było z nimi / a odpisać na to / co oni wczą / wolales sie tymi łapaczkami zabawić / mydlac oczy tym / ktorzy tych Doktorow nie świadomi: moglbym cie tedy do ksiąg tych; że Doktorow odesłać / abys pierwey na ich naukę y dowody odpowiedział / wszakże iż iako z twego pisma rozumiem / y tego co czytaś nie rozumieś / powiem ci krotko na fałsze twoie.

Bellarmin tedy tak napisał: *Scripturas sine Traditionibus nec fuisse simpliciter necessarias, nec sufficientes ad doctrinam necessariam siue de fide, siue de moribus.* to iest. Pisma bez Tradyci y ani potrzebne / ani dostateczne byly / do nauki potrzebney / bądź do wiary / bądź do obyczajow. Cożci tu za krzywdą Gończe? Naprzod / że pisma nie byly tak zgotą potrzebne / żeby bez nich nie mogło bydź / ponieważ Tradycia sama bez pisma mogła nas tego nauczyć / nie iest to nauka / tylko terazniejszego Kościoła Rzymskiego / ale starego Kościoła Rzymskiego. Tak o tym od pultoru tysiący lat napisał, *Irenaeus lib. 3. c. 4.* A gdyby, powiada, ani apostołowie pisma nam byli nie zostawili, azaby nie potrzebą nasładować porządku Tradyci, która podawali tym, którym poruczali kościoły? na ktorey ordinaciiy przestają wiele narodow pogańskich, ktore w Chrystu są uwierzyły, bez pisma albo czermidła, napisane mając przez ducha s.

Bez pi.
sina mo-
gło bydź.

na sercach swoich zbawienie, a starey Tradiciei pilnie przestrzegając. Słybysz to iako powiada s. Ireneus / że kiedyby nie było pisma / tedyby Tradicija nas nauczyła. A dacie przykład na wielu narobach / ktore bez pisma onych czasow wwierzyły. Toć jest / co też Bellármín uczy / że pisma nie były tak potrzebne / żeby nie dosyć było na Tradiciei. czemużes też Ireneum nie wspomniat? albo czemu to terazniemyemu Kościołowi zadateś / czego stary Kościół Rzymiski uczył? Wolales ty Bellármína szczypać / przetoś cie odsylam do niego odpowiedz na to co on tam piše / a nie mów ładaczego: mnie dosyć na tym / że tak zawždy Kościół Kátholicki uczył iako Bellármín piše.

Druga / mówi ieszcze Bellármín / że pisma nie sa dostateczne bez Tradiciei. Ktora też nauka nie jest terazniemyego Kościoła / ale starego: gdyż wszyscy Doktorowie iednostaynie świadczą / iż nie ślad inąd mamy / ktore pisma y księgi sa swiete / tylko z Tradiciei niepisanej. Tak Eusebius lib. 6. Historic. c. 10. piše / iż Scraphion odrzuca niektóre pisma pod imieniem Piotra s. iż wiedział z Tradiciei / że nie takiego Piotr s. nie pisał. Tamże cap. XI. Clemens Alexandrinus według Tradiciei ktora wziat od starszych / uczy / ktore sa prawdziwe Ewangelie / y iakiem porządkiem. Tamże cap. 18. Origenes mówi: Z Tradiciei nauczyłem sie o czterech Ewangeliach / że te same mają bydź przyjmowane we wszystkich ktore pod stańcem sa kościołach Bożych. Tak bowiem podali Oycowie &c. Basilius uczy. iż iesli Tradicie odrzucimy / przydzie nam do tego / że też Ewangelię wierzyć nie będziemy. Augustinus lib. con. Epist. Fundamenti, c. 5. iasnie mówi. Iabym / powiada / Ewangelię nie wierzył / gdyby nie kościelne rozkazanie nie przywodzilo. Toć tak Bellármín swey rzeczy dowodzi / ieslić sie tedy chciało disputować / czemużes na tego dowody nie odpowiedział? chciales swoje mądrość pokázować / iakobys miał co nowego przynieść. Aleć to inż stare waże plotki / na ktore inż dawno odpowiedziano / masz to wszystko w Bellárminie / z ktoregos ty wszystkie ewoie Argumentawybrał / ale tego odpowiedzi opuszczasz. Cości potym porwarzaniu: czytaj Bellármína lepiej / a iesli co wnies / odpowiedz na tego dowody nie plocac ledá czego.

Pisma bez Tradiciei poznac niemożem

Lib' de Spiritu S. Cap. 27.

Przywodzi

Przywodzi jeszcze na świadectwo Turrianum contra Sadelem fol. 99. Gdyby pismo samo wiary prawidłem Chrystus zostawil w kościele / coż innego iedno miecz Delphicki mieli byśmy. Jako testowā rozumieć / wyklāda sie sam Turrianus. Nieczem / powiada / Delphickim ten zowia / którego mozesz do wielu rzeczy użyć / iako spada może być bronia / może też bydź grafa / pugnal także może bydź sydlem y pilka. Tak / powiada / y pisma może użyć / y zley dobrze : y iesliby nie był ieden kroyby ie wyklādal / nie byloby nic pewnego / iako sie to dzieie v heretykow. Toć tak Turrianus. A Minister inaczey wdāie / iakoby Turrianus o pismie tak miał rozumieć: [Bron od niewoli / niepewna / namārniesza / iako naniedoścārniesza.] Goncze / ā gōdziesz to tak Turrianus mowit: y nie mozesz ten twoy Minister swey rzeczy obronić / iedno fałsem a potwarzā : powiedzże mu ono / mendaces, & mendacium loqueris.

Jeszcze dziwniesza powiem nā tego heretykā Podolskiego : z czytāiac / *Hosium de expresso verbo Dei*, gdzie ten s. Billup seroce y dorodnie broniac pisma s. przeciw heretykom powiada: Nic nād pismo swietobliwszego, nic powaznieszego, nic wedle Bogā wselākieszy czci godnieszego. Tāmże pokāzune iasnie / że heretycy pismo s. rāczey lza / sromoca / fałsuna / y owšem slowo swoje / zā slowo Boze wdāia. Nā to wszytko Minister zāmuleczawšy / wyrwał kilka slowek / ktore Hosius / nie iakoby swoje / āle heretyckie napisal. Bo heretycy ktore zowia *Prophetas caelestes*, (ktorych wozdem był Swentfeldius) gārdzac pismem s. tak mowia / iako ich ston ā przywodzi Hosius: *Quousq; tandem hanc excuculatorum tyrannidem feremus, ut quod productis ē scriptura v oculis aliquot eorum alicui visum est, id tanquam expressum Dei verbum statim adorare necesse habeamus, &c. Non oportet legis aut scriptura esse peritum, sed ā Deo doctum: vanus est labor, qui scriptura impenditur, scriptura enim creatura est, & egenum quoddam elementum. Tec stowāsa tych heretykow / ktorzy do tego przysli / że y pismem s. inż pogardzāia / iako ie tu Hosius opisui. A Minister to przypisui samemu Hosiusowi / iakoby on to miał tak wczyc. Stad mozesz osadzic Goncze / iako ci Ministrowie wāšy sa tak niewsydlowi /*

pismo iā
to mies
ezen Del
phickim.

fałs wi
nistrow.

Gruby y
sprosny
fałs w in
strow.
Lutrowi
uczniowi
pismo s.
porzucił

że w żywe oczy śmieia Doktorzy święte fałszować. Aboć ten niest
sprosny nie rozumie co czyta / abo iesli rozumie / á chcąc tak po
twarzać / nie może inaczej rozumieć / iedno że ten troy Minister
jest wierutny fałszerz y mąćacz. A tak nie dowiodłes z Hosiusa /
Gończe / ná Kościol Rzymski / żeby miał w czym nauki Kátholick
kiej odstąpić. Stoi mocno y trzyma sie pisma s. y dochował go
do tego czasu wcale nie naruszonego. A Zygro Minister Podols
ski / został w swoim mąćactwie.

A co ieszcze przydaie / że ktoś nazwał pismo wostkowym no
sem / nie pismu s. wine dawa / ale wam heretykom / ktorzy ná
swe błedy náciągacie y nákrzywiate pisma / iako sie wam podo
ba. Przetoż to nie pismu s. przymowka / ale wam niewiernym
heretykom / ktorzy tak pisma źle wzywacie. Jako y one stowa /
ktore nápisal Ireneus lib. 3. c. 2. á ty ie przywodzisz / wam herety
kom własnie słuza / bo tak tam jest tytul : *Quod neque scripturis*
neque traditionibus obsequantur haeretici. Bo wy ani pismam / ani
Trádyციom nie wierzycie ; ale kiedy wam pismem dochłoscza /
śukać Trádyциy ná roschod y ná zachod stońca / pismo porzuci
wszy. iako náprzyklad ty czynisz / kiedy dochłoscza pismem swie
tym / ktore kaže Trádyциe trzymać / śukaś po wszytkim świecie tá
kich Doktorow / ktorzyby tobie przeciw pismu mowić pomogli /
choćia ich znaleźć niemożesz ; á kiedy cie z Doktorow Trádyциami
dojeżdżais / wnet ná Trádyциe wrzeszczysz. A takci ani pismu / ani
Trádyциom nie wierzycie. Aleć o tym będzie wnetże / zetrway
máło. Powiedz iedno pierwey o troych Ewángelikách.

Kozb :

Zbor Ewángelicki co we wtorey Proposiciei deformowal.

8.

[Wierzymy też y to / że w tym pismie Bozym / ma Kościol zu
pełnie / wszytkie rzeczy oznaymione / ktorychkolwiek potrzeba do
wiary zbawienney / y do żywota pobożnego / o co P. Bog miá
nowicie y środze przykazal / aby ludzie nie swego nie przydawá
li ani ymnieysáli] Toć taka Deformácia wasza / iesliś dobra y
prawdziwa / wnetże doznamy tego. Powiadaś tedy / że w pismie s.
wszytkie rzeczy są zupełnie oznaymione / ktorych potrzeba do
wiary y żywota pobożnego. Żadamci tu kilka rzeczy / doświádo
czáiac twoiey prawdy.

Pier

Pierwsza / potasmi / kiedy to w piśmie świętym napisano / że
 wszystkie rzeczy potrzebne do wiary / y pobożnego żywota / są w
 piśmie oznajmione / gdzie który Ewangelista albo Apostoł to na-
 pisał / jeśli ten jest fundament wszystkiej wiary waszej / a wy nie nie
 wierzyacie / iedno co w piśmie jest / wkazyś ten twoy fundament w
 piśmie s. mianny słowa / mianny miejsce / mianny Apostoła który
 to piše / siela było y jest Kacholików / którzy wszystko pismo pi-
 nie czytali / a żaden do tego czasu nie doczytał się tego / żeby wsy-
 stko co potrzeba / wypisano. Bo jeśli tego fundamentu twego nie
 masz / tedyć mu się nie godzi wierzyć. Spodziewalemć się ia / że
 Minister miał tego fundamentu iakiem piśwem podeprzeć : ale
 siela o piśmie gada / a przecie to wierzy czego w piśmie niemasz.
 gdyż ani iednego słowa z piśmą pokazać nie możesz / gdzieby to na-
 pisano / że Chrystus kazał wszystko piśać / albo że Apostołowie wsy-
 tko skutecznie napisali. A jeśli tego niemasz w piśmie / czemuś wy
 to wierzyacie czego pismo niema / przydając do piśmą przeciw wła-
 snej waszej reformácii.

Druga / jeśli wszystko napisano / y niegodzi się nie wierzyć ie-
 dno co napisano / potas kiedy to jest w piśmiech / że się niegodzi
 nie wierzyć / iedno co jest wyraźnie w piśmie świętym / kiedy kto-
 ry Ewangelista albo Apostoł to napisał : powiedz słowa / mi-
 anny miejsce piśmą świętego. Czytając bowiem tak piśmą święte
 iako y Doktory stare / tego smy się nauczyli / że niewszystkiego było
 trzeba piśać / ani też wrzeczy samey wszystkiego Apostołowie pi-
 sali : ale owsem wyraźnie kaza wierzyć to czego w piśmie niemasz
 Cynowy deformowany Kacholiku / jeśli co masz innego w pi-
 śmie powiedz to pismo.

Trzecia / Pytam cie jeśli wszystko jest w piśmie / iako tego do-
 wiedzieć z piśmą / że Ewangelia Marka y Łukasza świętego jest
 prawdziwa Ewangelia / rączey niż Ewangelia Thomasa S.
 Bartłomieja albo Lukodema : albo czemuż ich też także nie przy-
 miesz za słowo Boże iako inże Ewangelie : wsak się nie godzi w-
 mnieysać ani przydawać / czemuś ty umnieysasz y odrzucaś : Ke-
 dy to napisano że Ewangelia s. Thomasa y s. Bartłomieja nie
 jest słowem Bożym : Mogłbym cie o inże rzeczy pytać / ale do syć

Pytam
 Ministra
 Kiedy to
 napisano
 że wszystko
 jest w pi-
 śmie.

Kiedy to
 napisano
 że się nie-
 godzi nie
 wierzyć ie-
 dno co w
 piśmie

Stąd do-
 wiedzieć
 jeśli E-
 wangelia
 pisana
 jest praw-
 dziwa.

maš teraz na tym / kiedy mi to wedle twojey deformácie zgadnieš /
może cie co więcej porząć. Bo inaczey iesli tego w piśmie nie po-
kazesz / zostanie ná tobie ono czymes sie zaklął / że te twoie płotki
do piśmá swietego przydawasz / á co prawdziwie w piśmie jest /
to winnięysasz. A tak tobie Anáthemá. Aleć dosyć iuż o tey wtorey
propositiey twojey : ktorey iáko baczyš / Wycowie áni wschodni
áni zachodni tobie nie poświadczyli. A tak postáremus ty here-
tykiem.

Kozb :

I.

Trzecia Propositia Gońcowa, O piśmie świętym.

Tylko dwádzieścia y dwoie ksiąg w stárym Te-
stámencie są Kánonem, á inne wszystkie Apo-
cryphá. W nowym zaś Testámencie wszystkie
zgoła, ktore po dziś dzień są, zá Kánon sczy-
ry trzyma. Owa stáry Testament Hebræyskim
językiem, á nowy Testament Græckim tylko
nápisány Kánonem zowie.

heretyk
odrzuć.
y słowo
Boże nie
pisane/
braknie
piśmynu.

PAnie Gończe / coż to zá odmiáná w tobie / dopieroż to tak
mocnoš sie zastáwiał o piśmo s. áby nic nieprzydawano /
áni winnięysano / áżes też y sámych Apóstolow náukę y
tradicie niepisane odrzucił / á teraz sam zapámietawšy sie / bez
wstydú żadnego / smieš sie y ná piśmo swiete targać / y cáte księgi
piśmá swietego odrzuć. Toć ieszcze goršá niź tradicia. Wiedzia-
lemć iá / że to tak miało być / wšak iemć tak z Ireneusá wyššey
przepowiedział : że heretycy áni piśmu áni tradiciom wierzą. Tak
że y S. Básilius darowo nas przestrzegł : *Iesli powiáda Tradicie nie
pisane, iáko niepotrzebne odrzucimy, przydżiem do tego, że też y piśmu
swietemu nie przepuścimy. Takć i sie wolašnie z wámi dšcie Goń-
cze / porzuciłšy tradicie / iużci do tego przyšto / że też y piśmá s.*

Lib. de
Spiritu S.
Cap. 27.

Sarpass / a tylko te przyjmiesz / ktore Żydzi przyjmują / a inne cze-
 le księgi starego Testamentu odrzucaś : dla czegoś : je też Ży-
 dzi odrzucają : boie sie byś pochwili y pismá nowego Testamen-
 tu nie odrzucił / iako y inшы czynia / ponieważ te też Żydowie
 odrzucają. A słusneś to teraz takie gadki? Już temu blizu trzy-
 nacie set lat / iako rosyjscy Chrześciane Kátholickcy te Bła-
 bliśa święta iáka teraz mamy / iáka też y oni mieli : a dopiero
 ci nowi deformatowowie / chcą nam niecytłko tradície niepisane /
 ale y pismo święte deformowác : dla czegoś to? co im po tej de-
 formaciej takie? Wia onoć to diabel goni / co też Augustin s. 36 da-
 wał Mánichczykom : *Vidētis id vos agere, vt omnis de medio scri-
 pturarum auferatur autoritas. Nt ie idzić diablu o tradície : ale
 chciałbyś tradíciami y pismo święte wyrzucić / bo przez tego
 mamy tradície / przez tegoż y pismo święte. a kto w iednym ko-
 ściolowi świętemu nie wierzy / y w drugim za czasem nie będzie
 wierzył. Ale dla czegoś sie tak wždy z Żydami braciś :*

Pytam cie naprzód kiedy jest w pismie świętym iáka propo-
 sicia : [Tylko dwadziestcia y dwoie ksiąg w starym Testamencie
 sa Kanonem / inne wszystkie Apocrypha] Ktory to Apostol tak
 napisał : wszákes dopiero wedle twoiey deformaciej powiadał /
 [że w pismie świętym ma Kościół zupełnie wszystkie rzeczy oznay-
 mione] ocoż cie pytam / w ktorymci pismie te propositia oznay-
 miono : niemaś ty nic bez pismá wierzyć / w iázyś w pismie S.
 te wiare twoie :

[Kościół / powiada / Kátholicki ná wschodzie stoncá tak
 trzymał.] Goncze áza to pismo : nie pismoć eo / ale tradícia. wszá-
 kes tak wiele nabłuznił przeciw tradícjom / a czemuś sie teraz w-
 cietaś do tradícij? podobnoś sie nie obaczył : widziś herecyku że
 bez tradícij niemożesz bydź / y tradícjom rad nierad musiś wie-
 rzyć. Tak Cyrillus Hierosol. Kátech 4. ktorego ty przywodziś
 piśe / że pismo Apostolowie y pierwsi Biskupi podali. A tak y
 pismá święte mamy przez tradície / y nie wiedzielibysmy ktore pi-
 smá sa słowem Bozym / kiedyby nas tradícia nie upewniała.

Co sie dotyczy Kanonu pismá świętego / nie dítwuy sie
 Goncze / że oni Doktorowie niektórzy Kościoła wschodniego / Cy-

Niektó-
rzy Dokto-
rowie di-
spuwaie
z Żydami
wzywáli
Bibley
Żydow-
skiej.

Kánon
Chrześci-
áński pi-
smá swie-
tego.

Kto wót-
pi o Káno-
nie Chrze-
ściáńskim
pismá
swiatego/
jest Ży-
dem.

ryllus Alexandrinus / y Athanasius onych czasow Bibley wedle
Kánonu Żydowskiego wzywáli : bo ná on czas Żydom z ktorými
nawiecey sprawie mieli y dla nich pisáli / folgować musieli. A
Żydzi Kánon swoy wedle liczby obiecádlá Żydowskiego liczyli :
przeto ktore Księgi liczbe obiecádlá przewyżsály iuz ich do Káno-
nu niepoliczáli : choćac w wzywaniu y w sámych Żydow byly.
Tákie byly Księgi Madrosći / Ecclesiástyl / Ester / Judith / To-
biaš / Machabeyskie teź Księgi / czego świadkami sa 70. tłumáczse
y inni Grakowie / y Cháldeyscy y Lácińscy / ktorzy ie w swoey Bi-
bley máia. Stadze oná roznośc byla wroślá / że niektorzy tákich
Ksiąg nie liczyli miedzy swiate / á drudzy przecie wzywáli ich iáko
swietych. A nie dširouy sie tey rozności / bo iáko o niektorych Ar-
tykulách wiary swiety / wotpliwosci miedzy Chrześciány byly /
poki ich Kościol swiety swym decretem nie wtwierdził : ták sie teź
y z pismem swiety m dšiało. Až Kościol swiety Chrześciáński
onychże czasow w to weyżrzal pilniey / á naprzod in Concilio
Laodicensi Roku 364. w pisal do Kánonu Księgi Ester ; Potym
zášte rychlo Roku 397. in Concilio Carthaginensi Tertio, ná Ko-
rym byl y Augustin swiety / z perwnych tradicij doszedl tego Ko-
ściol swiety y osadził skutecznie / ktore Księgi sa swiate y zá słowo
Boże máia byđz przyiete : y wczynili o tym Kánon Chrześciáński.
Od tad / naprzod wšchodni Kościol y wšyscy Kátholicy przyieli
ten Kánon Bibley swiety iáka y teraz mámy / iuz to temu bližu
trzy náście set lat / y przez ten czas nigdy w Kátholickim Kościele
o tym niewarpieno. Przetož warpić teraz o tym / kiedy to iuz Ko-
ściol Kátholicki ták dawno osadził / y przez ták wiele lat trzy-
mał / y woleć Kánon Żydowski niź Chrześciáński / iest wlasnie
byđz żydem á nie Chrześciáninem. Bo choćia niektorych Ksiąg
nie przymuia Żydzi / ále ie przyial Kościol Chrześciáński od trzyna-
ście set lat / ktorých iž dšisieyšy heretycy / z Żydami przestáiac /
nie przymuia / Anáthemá iáko Żydom.

Kościol zachodni co trzymał o Kánonie pismá S.

Kozb :

2.

Kościol Kátholicki ná zachodzie / tož z Kościołem wšchod-
nim wšznawal. bo choćia o niektorých Ksiągách nie wšyscy z
přodtu

predka mieli pewności / iako pise Hieronym s. wsaże gdy pewny Kanon pisma na Conciliach / wedle starey Tradyciey byl opisany / iuz onich wazpic nie godzilo sie. Wszytkie tedy księgi swiete iakie teraz mamy / wylicza Concilium Carthaginense Tertium; wylicza też Augustyn lib. 2. doct. Christ. c. 8. Innocentius lib. in Epist. ad Exuperium cap. vlt. Concilium Romanum Roku 494. iako pise Gelasius lib. in Decreto de libris sacris. Isidorus lib. 6. Etymol. c. 1. Cassiodorus lib. 1. diuinarum lectionum. Rabanus lib. 2. de Instit. Cleric. Każde zaś osobna księgi maia po sobie wiele świadcstw poważnych od czasow Apostolskich / o czym masz dostatecznie w Bellarminie / czytay chcesli sie nauczyć.

A co przywodzisz Cyprianum in Expositione in Symbolum, iakoby tych nie miał za Kanoniczne przyjmować: aleć ten wyklad Symboli / nie jest Cypriana / ale Rufina Aquileyskiego / ktory byl iednego czasu z Hieronymem / polki ieszcze kościol nic pewnego o tych księgach nie postanowil. Wszakże sam Cyprian s. te księgi pomienione / czesto wspomina iako pisano s. y z nich nauke Katolicka wtwierdza / ieszcze przedzym niż ie na Concilium do Kanonu wpisano / tak dawna byla tradicia o tych księgach / ze sa slowem Bozym. czytay o tym serzey w Bellarminie. Wszakże y Rufinus w tych slowiech ktore przywodzisz / nie policza tych ksiąg inter apocripha, ale ie zowie libros Ecclesiasticos, z tad znać / że ie w kościele czytano; Apocripha zaś / wedle tegoż Rufina / czytać w kościele nie godzilo sie.

Chce ieszcze Gomiec swey rzeczy podeprzeć iednym Caietanem. Znać że przez te wszystkie wieki po onych Conciliach / nie mogli ni tego znaleźć / tylko iednego Caietana / ktory byl tych posledniey szych czasow. Ale iż ten ma swoje osobna opinia / nie jest v nas taki / że bysmy temu mieli wiecey wierzyć / niż wszytkiemu kościołowi / ktory przed Caietanem / y po Caietanie y na Concilium Tridentym / stary Kanon potwierdzil.

Jeszcze sie Minister napiera czytać Biblia / w Hebreyskim / albo w Greckim iazyku / nie tylko w Lacińskim: wszakże nie swiadac sie o to / pozwalam mu / może czytać jeśli umie. Ale też tego dohladam / badź perwiolen tego / że nie tylko Żydowska y Grecka / a

Biblię tą
Kajda te
raz jest ko
ściol za
chodni
miał.

Vulgata
Lacińska
prawdziwa.

le y Lacińska vulgata jest prawdziwa, tak mowi Augustin święty lib. 18. de Ciuit. c. 43. *Non defuit nostris temporibus Pre sbyter Hieronymus homo doctissimus, & trium linguarum peritissimus, qui ex Hebraea in Latinum diuinas scripturas conuertit: cuius tantum literarum laborem, Hebraei fatentur esse veracem. Tenze/ Epist. l. ad Hieronymum pise / iz tego przekładanie ábo poprawiwanie nowego Testamentu / wshytkim sie podoba. Gregorius lib. 4. Moral. c. 24. Quia Hec noua translatio, ex Hebraeo nobis eloquio, cuncta verius transfudisse perhibetur, credendum est quicquid in ea dicitur, & oportet ut verba illius nostra expositio subtilius rimetur. Isidorus lib. 1. de officijs diuinis, cap. 12. Hieronymi editione generaliter omnes Ecclesia vsquequaqz vtantur, & quod veracior est in sententijs, & clarior in verbis. Tenze/ lib. 6. Etymol. c. 5. Cuius Editio merito alijs anteponitur. Slysysz iako to Doktorowie rozumiecia o vulgacie Lacińskiej / ktorey Hieronym poprawil: ze sie ta nalepiez z Hebrejskim tekstem zgadza: bo nasza vulgata z Hebreyskiego y Greckiego jest przelozona: iako to y sami heretycy wyznawaiu / a przy vulgacie przecie kościol s. Hebreyskiej / y Greckiej / Biblijej używa: tak iako Hilarius y Hieronym s. świadczą. Powiedzże inż o Rzymie.*

Kościół Rzymski co o trzeciej Propozyciey trzyma.

[Kościół Rzymski teraznieyszy odstapil od tego / gdy to przeciwnie twierdzi] A od czegoż takiego odstapil: ábo co przeciwnego twierdzi: [Jz zgola wshytkie a wshytkie księgi / żadney nie wymniac. ktore iedno sa w vulgacie Lacińskiej / sa Kanoniczne / ábo prawidlem wiary. Owa ta sama vulgata / a nie text Grecki ábo Hebreyski: inak trzymaiace / przeklina w te słowa: Jeslby kto tych ksiąg całych ze wshytkiemich częściami / iako w kościele Kátholickim zwykly sie czytać / a w starey vulgacie Lacińskiej sa / za święte y za prawowierne nie przyial / niech bedzie przeklety.] y ieszcze ná brzegu przydal Minister. [Kanon nowy kościoła Rzymskiego.] A takież to odstapienie Gończe: Księgi wshytkie y te co sa w vulgacie / kościol s. Kátholicki od trzynastu set lat przyial za Kanoniczne: a kościol Rzymski teraznieyszy

tef

Kozb.

3.

Gońca Podliskiego.

te s̄ księgi przymuie / żadnych nie wymuic / y zgadza sie w tym z Kościołem Kátholickim ná wſchod y zachod ſtońca / á przeciełłi niſter powiáda że odſtąpił od teſ / y zowie to Kánonem nowym / ktory był ob trzynáſtu ſet lat / iáko ſie wyſſey pokazało / *ex Conciſio carthagenenſi* / w ktory i eſt tákiz Kánon. Gończe áboć ten twoy Miniſter ieſt głupim mienkiem / że niewie co koſciół Kátholicki wierzy : ábo ieſli wie / tebyć ieſt wierutnym fałſerzem / iſz chcac zbradza / y ieſzcze przybáie.

[Czym inne fundáméntá wiáry / nowe Originaly poſtáno- wil koſciół Rzymſki / ná przykład onych oycow S. gdy Apo- cryphá zá Kánon / y Lácińſki text vulgáti / miáſto Hebreyſkiego / Græckiego oſadził / á zátym teſ koniecznie inſo á nowa wiára ma] Názyt śmieie ábo ráczy niewſtydliwie Gończe potwarzáſ Coſtu nowego koſciół Rzymſki teráznieyſy oſtáwił / czego by przedym w koſcióle Kátholickim nie bylo. áza ſamże nie czytaſ / że ſie ten koſciół teráznieyſ we wſyſtkim obdzywa do onego ſtáre- go / ták mowiac [*Iáko w koſcióle Kátholickim zwykły ſie czytác.*] toć teby nie nowe rzeczy ſtánowi / ále ſtárych ſie trzyma / y nie ná przykład y poſtánowienie Oycow s̄. nie czyni.

Powiádaſ / że Apocriphá przyiá zá Kánon / Jeſti tákie Apo- criphá rozumieſ / ktorychby koſciół s̄. nie wzywał ábo ktoreby iá- ki bład miály / to ſczyry fałſ. A wſátes ſam powiádał / że Ruſinus y Athanáſius / nie zowie tych Apocriphá / ále *libros Eccleſiaſticos* / księgi ktore byly w wzywaniu koſcielny / ále ieſzcze nie byly w pi- ſáne do Kánonu / teć koſciół s̄ Kátholicki onych pierwſzych czá- ſow wpisał : toć teby nie tákie Apocriphá / iákie ty rozumieſ.

Náucz ſie Gończe / iáka ieſt roznoſć ksiąg ſwíetych y Ká- nonickich. bo dwoiákie ſa : Pierwſze / ktore zowie my Protoká- nonickos / o ktorych nigdy nie wátpił iedno heretyk. á te ſa 2 2. Zy- dowſkie / o ktorych Cyrill. 4. *Cathech. Epiphanius, Athanaſius, Hieronymus* / o tychże Bellármín *lib. 1. c. 5.* Wtore zás / ktore zo- wiemy Deuterokánonickos / o ktorych niekiedy bylá wátpliwóſć / w Kátholikow. A tymci nie ſa podleſſe te księgi : iáko teſ o nie- ktorych Areykulách wiáry wátpiono / á pycie teráz iednáko ie- wierzymy. Teć ſa ktorych ſydowie nie mieli w Kánonie ſwoim /

SI
Rzymſki
Koſciół t.
piſmá
przymu-
ktore Koſ-
ciół wſche-
dni y za-
chodni
przyiól.

Jákich 2
pocryphe
nieprzyiá
Koſciół.

Kſięgi
Kánoni-
ckie dw-
iákie.

ale przecie w Kościelnym używaniu były.

Trzecie księgi są Apocrypha: których Kościół nie przyjął / ani za Kościelne albo święte: Ale za podejrzane y podrzucone / o których Augustin święty, iż dla tego są Apocrypha nazwane / *quia nulla testificationis luce sunt declarata, sed de nescio quo secreto proferuntur. Et contra Crescen. lib. 2. Cap. 22. Multa sub nominibus prophetarum & Apostolorum ab haeticis prolata sunt, qua omnia sub nomine Apocryphorum autoritate diligent, examinatione Canonica remota sunt.* Takie nie są ani pterofse Protocanowici, iako wszyscy świadczą / ani wtore Deuterocanowici, iako ie wyświadcza Augustin 2. de doctrina C. 8. Conc. Carthag. 3. Can. 47.

Powiadają ieszcze Gończe / iż Łaciński text *vulgati* miasto Hebreyskiego y Grackiego osadził za Kanon. Ale drugi fałsz: nie miasto Hebreyskiego y Grackiego / ale miasto wszystkich innych Łacińskich / że między wszystkimi Łacińskimi / *te vulgate* przekłada nad inſe iako naprawdźiwoſcia / iako ia zawždy Kościół przekładał / iż prawdźiwie y własnje iest z Hebreyskiego y Grackieg przełożona y w całe bez bledow y fałsow dochowana. przed tysiaccem lat. Hebreyskiej y Grackiej tu niegania: Heretyckie to przydatki y potwarzy. Otożes Gończe niedowiodł / żeby Kościół Rzymſki y inne fundamenta wiary / nowe Originaly stanowil / ale na starych fundamentach y originalach sie buduje: a zarzym nie nowa ale stara wiara ma. Wamci Gończe służy nowe fundamenta y nowa wiara zakładac: wnetkic to oddam / mow iedno oswoich Ewangelikach deformowanych.

303b

4.

Zbor Ewangielicki deformowany co trzyma o trzeciej propoziciei.

[Kościół Ewangielicki to reformował / odstapiwszy tego] Gończe powiedzje iasnie cos reformował. Wiemci ia od czegoś ty odstapil / chocia ty nie powiesz: odstapiles Kościola Katholickego / tak na wschod iako y na zachod słońca / iakos inż slyſzał: ale radbym iebys powiedzial. do czegoś przystapil: [Brzydzimy sie wszystkim sektami y bledy Archemoná / Manicheusow / Valentinianow / ktorzy nie wierzyli temu / aby pismo s. z Duchá s. bydz miado / y czesc tylko przyjmowali: niektore pomiesowali /

niektore

niektore posafłowali.] A coż to do rzeczy Gończe? a za o tym Propositia twoia była? miałeś ty mówić o Kanonie pisma świętego: pamiętaś? Ktore pisma twoi deformowani Ewangelicy przymia / a ktore odrzucaia? a eys sie rzucił na stare heretyki: mów ty ráczey o twoich nowych heretykach Luterskich / y Kalwińskich / y Nowochrzeńskich / a nie wkażuy starych. Powiadaś / że sie bzydzicie wshytkimi sektami: a prawdaś to? a za też to nie sekty / Luterska / Kalwińska / Aryńska: a bzydzis sie nimi? tákżecie wy heretycy iako y oni stárzy: bo część tyłko pisma przymiecie / iako samże wyznawaś: niektore mieścacie / niektore fałsuiecie / iako wnetże wshybs.

[Jednak nie chcemy tego zamilczec / iż niektore księgi starego Testamentu / od starych Doktorow sa nazwane Apocrypha / to jest / nie pewne a skryte / o których w Kościele Bozym pewnego świadectwa / y ludzkiej pamięci nie było. Takowe pismo niektory Doktorowie zwali kościelnym rz.] Przecie ty Gończe mydlisz oczy / siła ty zamilczawaś / a co inzego nie do rzeczy plećiesz. Jużem cie wyżsiej nauczył z Augustyna s. Ktore własnie zwano Apocrypha / żeć te sa własnie Apocrypha / o których w Kościele s. pewnego świadectwa ani pamięci ludzkiej nie było; Takich nie czytano w Kościele / ani sie ich godziło czytać / ani ich zwano kościelnymi. Aleć one wtore Kanonicke iakom wyżsiej powie dział / nie byly takie Apocrypha / bo miały pewne świadectwa w Kościele s. y czytano je / y zwano je kościelnymi; Jedno iż nie wshyscy tey pewności / ani tego świadectwa mieli / iesli sa Boskie: aż ich za zgodnym potomkow Apostolskich wyswiadczeniem / do Kanonu wpisano / dopiero Kátholicy bez wshelakiej wątpliwości przyieli je za święte pismo. A tak y to fałs co piszesz / żeby Apocrypha miano zwac kościelnymi / o czym miałeś wyżey Xuffinum y Augustynum. Przetoż że dzisieyszy Ewangelicy deformowani / te księgi pisma s. Ktore sa zdarwná zgodnie od potomkow Apostolskich w Kościele Kátholickim wyswiadczone / odrzucaia / godni tego / abyśmy sie nimi iako heretykami bzydzili / iako sie oni bzydza stáremi heretykami / ktorzy część tyłko pisma przymowali. Aleć Gończe ieszcze nie dosyć ná tym. Tuć to bylo iásnie opi.

Inse Apo
cripha / a
inse Ko
ścielne
księgi.

śać / iaki Kanon pisma ś. máia Ewángelicy? A ty chce zamilczales tego / żebyś twoiey deformácie sprosney nie pokazal. Powiem ja tobie Gończe / coś ty dla wstydu zamilczal.

Rozb.

Ewángelicy iako Biblia deformowali.

5.

Zamilczales iż twoi Ewángelicy deformowani / nie kóściolá Kátholickiego Kanon pism śwíetych / ále Żydowski przymia / á przecie wołaszesćie Kátholikámi reformowanemi / á wysćie ráczey Żydámi sprosnymi.

Zámilczales y tego / że wy też iáko oni Mánicheusowie czóść tylko pisma śwíetego przymiecie / bo siedmioro Ksiąg stárego Testámentu z Lutrem y Kálwinem odrzucacie / ktore kóściol Kátholicki miał / y ma zá słowo Bóże.

Zámilczales tesze / że Ewángelicy beśćioro Ksiąg z Kánonu nowego Testámentu odrzucáia. *Epist. Iacobi, Epist. ad Hebr. Epist. Iude. Epist. 2. Petri, & 3. Ioan. Ták Luter in Prefat. Magd. Cent. 1. lib. 2. c. 4. Chemnicus in Examine conc. Trid. Sess. 4.*

Zámilczales / że Ewángelicy wáśy do tego przysfli / iż nietylko Trádyce / ále y pisma wśytkie odrzucili / iáko Swentfeldia / ni / Libertini / Fráncziste / Enthusiáste / ktorych to one słowa sá: *Non oportet legis aut scriptura esse peritum, sed à Deo Doctum: vanus est labor, qui scriptura impenditur, scriptura enim creatura est, & egenum quoddam elementum, non conuenit christiano, nimium creatura addictum esse, Deum audire oportet. Aequè nos docet hodie atq; olim Patriarchas & Prophetas.*

Zámilczales y tego co Luter nápisal / *Abolenda est illa falsa opinio, quòd sint quatuor Euangelia, & quatuor tantum Euangelista, o to Luter nie wierzył / żeby Ewángelie / tylko cztery były / miałci ich Luter wiecey.*

Zámilczales y tego / iáko Luther swoje Biblia Niemiec / náw wśytkie inne przekłáda / ták mowiac: *Dum Ecclesia gentium stetit, nunquam adhuc Biblia sic translata habuerunt Christiani, ut ita promptè, intelligenter, securè & sine offensione legi potuerint; quàm nos ea hic Wittemberge adornauimus, & in Germanicam linguam transtulimus. Te Biblia ták sobie iego Ewángelicy powa*

Præfatio
ne in
nouum te
stamentu.

żaćia / że też *Heshusius* in *Præfatione lib. de Ecclesia*, śmiał tak na-
pisać: *Lutherum* *versonis* *sua* *elegantia*, *proprietate*, *significantia*,
pondere *verborum* & *sententiarum*, *propius* *accessisse* *ad* *mentem* *Pro-*
phetarum & *Apostolorum*, *quam* *vel* *70.* *interpretes* *vel* *villum* *alium.*
Pomeranus *Minister* & *Pastor* *Wittembergensis*: *Postanowił* *święto*
w *domu* *swojim* / *ktore* *nazwał* *Festum* *translationis* *Bibliorum.* *Toć*
nie *vulgata* *Gończe* / *ani* *też* *Hebreyską* *abo* *też* *Gracka*: *a* *przećia*
widziś *iać* *Lucrowie* *swój* *Niemiecka* *Biblia* / *nad* *wszystkie*
inse *przenośa.*

Zámilczales iać wiele *Luther* w *swótey* *Niemieckiey* *Bi-*
bliey *pośaśował*, *odmienil*, *wywrócił*, *przykładaiac* *vymuiac* /
głozuiac *iać* *mu* *się* *podobaiło*: *że* *blizu* *tyśiacá* *mieysc* *w* *Biblia*
ey *świetey* *pośaśował*: *iać* *o* *tym* *piśa* *Emserus* / *Staphylus* /
Vicelius / *o* *co* *gdy* *Lucrowi* *przymawiano* / *tać* *odpowiedziat*:
Tom. 5. Germ. fol 141. D. Martinus Lutherus sic vult, & dicit, Papi-
stam & asinum idem esse. Sic volo sic iubeo, sit pro ratione voluntas.
Lutherus ita vult, & ait se Doctorem esse super omnes Doctores, in
toto Papatu. Propterea debet vox. sola fides in meo Testamento mane-
re. Toć *taki* *waś* *Doktor* *Luther* / *że* *też* *y* *Biblia* *może* *odmieniac.*
Przećoć *też* *ieden* *Minister* *Luther* *ski* / *wziawśy* *rozge* *ná* *kázalni-*
ce / *wychłostí* *Biblia* *te* *Luther* *ską*; *powiadaiac* / *że* *siła* *fał-*
šow *ma.*

Zámilczales iać waśy *Ewońgelicy* *zelszywie* *y* *stromoćnie* *o* *pi-*
śmie *ś.* *mowiac* *bluznia*: *Luther* *in* *Colloq. Mensal.* *Śwoytl* *był* *po-*
wiadać / *że* *Księgi* *takieś.* *Jopá* *sa* *iać* *śábula* *abo* *Komedia* / *zmy-*
ślona *dla* *przysłádu* *ćierpliwości.* *Tenże* *Luther* *wierzyć* *w* *wszystkie*
mu *niechćiat* / *co* *w* *tey* *Historiey* *Jobá* *S.* *nápisano.* *Księgi* *Sá-*
lomonowe *Ecclesiástiká* / *przyrownywał* *teźdnemu* *bez* *skorzi* *y*
ostrog. *Księgi* *Judich* *powiadał* *bydź* *Tragedia* *abo* *śábula*
zmyślona *ná* *połazanie* *iać* *koniec* *bywa* *Tyrannow.* *Tobiasz*
we *zwał* *Komedia* *o* *niewiastách* *złożona.* *A* *gdy* *mu* *Iustus* *Jo-*
nas *przywiódl* *Historia* *Tobiaszá* *przełożona* *po* *Niemiecku* / *po-*
wiadaiac *iż* *siła* *w* *nicy* *rzeczy* *śmieśnych* *y* *głupich*: *Luther* *odpo-*
wiedziat: *Est* *figmentum* *ludicrum.* *Tenże* *Luther* *o* *Moyzefu* *y* *ie-*
go *Księgách* *tać* *piśe*: *Moyſen* *neq.* *audire* *neq.* *videre* *volumus,* & c.

Epist. ad
Auricum
de voce
sola,

Tit. de lib.
vet. & no-
ui Test.
Tit. de
Patri.

Tom. 3.
Germ. fol.
40. 41.

Przefat
in nou.
Test.

*Iudaus quasi speculum Saxonum est, &c. Magister est omnium Carnificum, &c. Est Christi Domini hostis. O tegoż Luthra w tak má, lym powazaniu byly Ewangelia trzy swietego Matheusá, Márká / y Lukášá; ze ie nád listy Pawłá y Piotrá swietego podleyse bydz powiádal, á same tylko Jana swietego Ewangelia praw, dziwa / y dáleko nád inše Ewangelia godnieysá bydz powiádal. List Jáhubá s. názwał stomianym. Luther. *Præf. in Epist. Jac. Centuria lib. 2. Tákze też Apocalypsim Janá s. in. Præf. hæcuiac piše: Qua ego in hoc libro desydero, non sunt unius generis; ut nec Propheticum nec Apostolicum esse putem, &c. Ea mihi causa sufficit, ne eum magni faciam, quòd in eo. christus neq. docetur neq. agnoscitur.* Sebástian Castálio iáko o nim s. *wiadczy Bezá pras in Iosue: pieśni Salomowe swieckim spiewaniem / y rozmowa gamrácka názywa. Też księgi Melanchton carmini Bucolico & Amatorio, gbur, skiemu á wsetecznemu spiewaniu przyrownywa. Ale krosby te sąrey bluznierstie tych Ministrów wászych wypowiedziat: Toć táká deformácia Bibliey swietey stála sie przez was nowe defor, matory: Naprzod wielka cześć písmá swietego odrzucirofsy, ies, sce miásto vulgáti Lácińskiey / miásto Hebreyskiey y Græckiey / nowych sobie Biblii nátworzyrofsy / macie Biblie nowe / prze, wrocone / falszowane / posárpáne: á z drugiego písmá ktore iesze dla obyczáiu macie / bydzicie. Toć eo sa Gończe nowe fundáme, tá wiary / nowe oryginaly / záczyrný nowa wiára wáská. Niemo, gliście swoich nowych bledow y falszow heretyckich obronic Bi, bliá stárá / musieliście sobie nowych / náczyrný: niezebyście sie z písmá wiary uczyli; ale zebyście Biblia posárpowana / swoje bla, dy y bluznierstwa pokrywáli: przetoż ktore księgi falszom wászym nie słuza / te z bibliey wyrzucacie lzycie y sromocicie. Tákci dawno nápisat Tertulianus o was heretykach lib. de Præscrip. *Ista heresis quasdam scripturas non recipit: Et si quas recipit adiectionibus, detractionibus ad dispositionem sui instituti pervertit. Et si recipit, non recipit integros & scilicet quatenus integros præstat, nihilominus diuersas expositiones commentata pervertit.* Toć ták Tertulianus co sie na, was dzisieyszych heretykach iáci.**

Tuech ayze tu káždy osobzi / kto písmá swiate ma w wietkszy
wczciwoscs

Nowe Ori,
ginaly La,
trocy Bál,
winow.

węziwości y pośánowaniu / iesliś ci Zwángelicy deformowani / ktorzy odrzucáta y przymnia księgi święte wedle wpodobania swego / ábo wedle zdánia Żydowskiego : czyli Kátholicy ktorzy przymnia wszystkie písmá święte / ktore byđs od Duchá świętego wydáne / Kościół święty ták ná wschod iáko y ná zachod słońcá / z wielką węcziwością wyznawa y przymnie / y nam ich záwzdy wcale bochowawşy podał.

Czwarta Propositia Gońcowá o písmie świętym.

Iż te písmá Canonické wiaré, poważność, á pewność máia, nie z Anyołów, ábo od ludzi świętych, że ie podáli, ábo okazáli, ále z Boga samego, że od niego są przez Duchá ś. nádchnieniem iego podáne y nápisáne, przez ludzie święte, własnie iákoby iego ręką własną. A tę wiaré y poważność w sámym sobie dostátecznie máia, iáko nie omylne w swych powieściách.

TA propositia iáko tu iest wypisána / nie iest przeciwko nam / y Kozb
1.
owsem Kościół Kátholicki Rzymski ták záwzdy wyznawał y wyznawa : że písmo święte ma swoje wiaré / poważność y pewność / nie od kogo innego tylko od samego Pána Boga. Przeto niewiem Gończe / czemu ten twoy Minister podiał sie tey prace / dowodzić tego o czym sporu niemáš : Czyli niewie co Kościół święty wierzy : czyli chcec vmyslne fałszyie y zdradza / iáwne potwarzzy mówiac.

Wfałże dla lepszey pewności / poniewaş : *Qui bene distinguit, bene docet,* powiem mu o iákicy poważności písmá to sie ma rozumieć.

Trzeba tedy wiedzieć / że poważność pisma jest dwoiaka ; Jedną, ktora ma samo w sobie y *respectu sui* od Boga / ktora jest nawietża iako y Bog sam. A jest ta / *Authoritas interna, essentialis, naturalis*, przez ktora *scriptura* jest *sacrosancta y diuina*, Boskie nie ludzkie słowo. Także też y Trádicja Apostolska. Druga poważność ktora ma w nas y *respectu nostri, externa authoritas y testimonium* / ktora nam przekłada y wpernia nas / abysiny wierzyli / iż to pismo takie jest : a tey nie ma tylko od samego Boga / ale może mieć od Anioła / od ludzi / od Apostolorow / iako starego Testámentu pisma nam ludzie y Apostolowie s. za Boże pisma podali : A nowego Testámentu pisma / od uczniow y potomkow Apostolskich / od Kościoła Bożego / za pisma Boże nam są podane y wyswiádczone. Bo ácz ie Bog sam pisarzom podał nádechniem swoim / wśakże ich sam w reke / reka swa ludziami nie dał / iako człowiek człowiekowi daie / áż to przez ludzi uczynił / przez ktore nas o nich wpernił. Jáko też ná przykład / Bog sam dziesięćcioro przykazanie napisał / ábo ie Moyżesowi powiádał : ale ich sam reka swa ludowi nie przyniosł ani podał / tylko przez Anioła Moyżesowi / á przez Moyżesá ludowi / *Lex ordinata est per Angelos in manu mediatoris, Gal. 3. ver. 10.* Przetoż pismo to przykazania Bożego / ma dwoiaka poważność / iedne *Internam* samo w sobie że Bog sam napisał / diktował / ábo rozkazał : A druga *Externam*, że ie Żydowie za cáłkowite przez Moyżesá wzięli / y temu wwierzyli. Tymże też sposobem inne pisma cáł stareg iako y nowego zakonu : że są piśmem Bożym máia to od Boga / á że my ie za takie przyieli y temu wwierzyli / mamy to od Boga przez tych / przez ktore to nam Bog obiawił y oświádczył. Jáko y Chrystus że jest synem Bożym / od boga Oycá to ma ; ale żeby temu ludzie wierzyli / trzeba było świádectwá Jana świętego. Tak to rozdzieliwszy / podziemyś do rzeczy samey.

Naprzód / że Kościół Kátholicki ná wschodzie słonca cáł wierzył / że wnetrzna poważność y pewność pisma jest od Boga / samże Minister to wyznawa / niemáś tedy o czym mówić. Tylko mu przecie fałs y nieumieietność iego w przywodzeniu Doktorow pokáże.

Przywodzi

Sąże mi
niżrow:
Kie w przy
wodzeniu
Dokto:
rom.

Przywodzi co Klemens Alexandrinus lib. 7. Stromatum napisal, że nie czekamy świadectwa ktore sie daie od ludzi, lecz słowem Páńskim dowodzi sie to, o co spor, &c. Gdzie ten Doktor pokazuje, że my Kátholiej wiary nášey nie dowodzimy świadectwy ludzkie mi/ale słowy Bożemi; wśkátże o tę ślad piśmá máia swoje poważność/ ábo kto ie ma wyświadczać/ tu nie mowi: á przecie Minister te słowá tu przylepia/ chocia do rzeczy nie służy. Tákże Athanasius lib. cont. Idola powiáda/ że piśmá są dostateczne ná okazanie/ kto chce znać prawdziwego Boga. Ale o tym tam nie mowi/ ślad piśmo ma poważność / ábo kto ie wyświadczać ma / y zgoła nic do proposiciei nie należy. Tákic Minister z Doktorow przywodzi sentencie/ ktore nic do rzeczy nie służy. Wśkátże o Proposiciei samey nie watpiemy.

Że toż Kościół Kátholicki ná zachodzie bedacy / wyznawał / samże to Minister powiáda y dowodzi. A ták y tu nie trzeba sie bawić. Tylko mu ieszcze tego fałsz w przywodzeniu Doktorow wytkne.

Niedzy infemi przywiódł ná świadectwo co piśe Vincencius Lerinensis cap. 2. Ten tam uczynił tákie pytanie. Gdyż iest doskonały piśmá Kánon, y w sobie do nśhykicgo dosyć y náder dostateczny, coż zá potrzeba iest, áby mu kościelnego rozsádku przydána bytá poważność? Toć ták ten Doktor, co Minister wypisawşy te^o co dáley piśe y iáko ná to odpowiaáa/ nie doczytał sie; ále ták to wdáie/ iáko by ten Doktor tym pytaniem odrzucał poważność Kościelna/ chociać tenże Doktor ná to swoje pytanie ták odpowiaáa: Ze piśmo s. nie iednáko każdy wyktáda, ále ieden ták, drugi inák: y dáie przyktády rozmaitych heretykow stárych, ináczey Nonatianus, ináczey Photynus, ináczey Sábélius, Donatus, Arrius, Eunomius, Macedonius, Apollonius, Priscillianus, Nestorius. Dlatego, powiáda, potrzeba áby Prorockie y Apostolskie piśmá byty wyktádaáne, wedle kościelnego Kátholickiego śnurá. Toć ten Doktor nie watpi / że do piśmá trzeba y świadectwá y wyktádu Kościelnego. A przecie Minister fałsem nárabia. Nie moga ministrowie przywodzić Doktorow bez znacznego fałšowania. Tákic ich dowody.

Jeszcze y drugi fałsz pokáże / w przywodzeniu słow Duranda.

Gruby y
spiosny
fałsz wri-
nistrowi

Taki dru-
gi fałsz.

Ten to Durandus *lib. 3. dist. 24. q. 1. Ar. 9.* gdy pismá rozszadeł kościółowi onemu / który był za czasów Apostolskich przywołasz: przećie kościółowi posledniemu (który także iako y on pierwszy / Duch S. rzadzi / y z nim sie Chrystus Pan mieścić obiecał aż do skończenia świata) nie wymuie nic władzy y poważności / zeby nie miał rozsadku uczynić / ktore są pismá prawdziwe Apostolskie / a ktore nie są. Ale to okázuie / że do rozeznania y aprobacicy pism Apostolskich nowego Testámentu / (o których sam nawiecy mowi /) potrzeba świadectw / abo Apostolskich / abo tych / ktorzy żyli za czasów Apostolskich / ktorzyby mogli wyświadczyć / że one księgi pewnie są od Apostołow napisane. Tę drogę podawa do poznania prawdziwego pismá Apostolskiego Augustyn. Lecz to nie przeciw kościółowi posledniemu y terazniemu : który czyniac aprobacia y potwierdzenie niektórych ksiąg nowego Testámentu / o których niegdy była wątpliwość / wzywał do tego świadectw świętych Oycow / ktorzy byli abo za czasów Apostolskich / abo tudzież po nich : ktorzy pewnie á zgodnie świadczą / że te listy y księgi są własn timer Apostolskie / y blatego Kanoniczne. Toć tak Durandus. Ale Minister ten deformowany y Durandá fałsuie / przydaiac słowa / których Durandus nie piše. *Qui hanc auctoritatem extendere vult, ad Ecclesiam qua postea secuta est, is certe haereticus censendus est, cuiuscunque sit conditionis.* Nie ma tego Durandus: fałs to y zdrada heretycka. Ale tak mowi Durandus: *Euangelia qua per Ecclesiam illam approbata sunt, non possunt nunc reprobari: quia non subest similis causa: imo tenens contrarium haereticus est, cuiuscunque status aut conditionis existat.* Gdzie Durandus tego ma za heretyka / któryby Euangelie od pierwszego kościoła przyiete śmiał ganić abo odrzucać / iako to Luter czynił o czym było wyższej. A minister to inaczej wywraca. Tak wiernie nowi / deformowani Ministerowie pismá Kátholickie przywodzą. Bedzieliś miał tego wiecy mój / tamżec y na one gloze ktoraś przypisał Augustynowi / odpowiem.

Lib. 32.
cont. Fau
stum c. 6.

Kościół Rzymski co o czwartej Propozyciey trzyma.

Koźd:
2.

[Kościół Rzymski teraznięszy odstąpił od tego.] Ob cze-
goś Gończe : wśakemci sie záras ná początku przy tey propo-
syciey protestował / żeć tak Kościół Rzymski y teras trzyma : że po-
ważność / wiara / pewność pisma s. iest od Boga. Acoby iná-
czey ná Kościół s. powiadał / ten / fałsz y potwarz mowi. Nalazł-
bys to in Concilio Tridentino, y gdsie indziej / kiedybys chciál roie-
dzieć p. a wde : á ná záwstydzenie twoie przypiseć tu słowa Con-
cilij Tridentini : Omnes libros tam veteris, quam noui Testamenti,
cum utriusq; unus Deus sit author, necnō Traditiones ipsas, tum ad fidē,
tum ad mores pertinentes, tanquā vel ore tenus à christo, vel à spiritu
S. dictatas, & continua successione, in Ecclesia catholica conseruatas pa-
ri pietatis affectu, ac reuerentia suscipit & veneratur. Toć tak Kościół
Rzymski teraznięszy / zgadzając sie z onym starym Kościołem Ka-
tholickim / pisma s. poważność / wiare / pewność / samemu Pa-
nu Bogu / iáko Authorowi tego / przyznawa. Toś ty miał
Gończe przywieć, ábo iesti co iniego bylo w tym Concilium /
directe przeciw oney twoiey Propozyciey pokázac : áz ty miásto
tego słowka tylko z rozmaitych auctorow łapaś / zlepiás / y iáko-
by zebracy plaścz zżywas / nie patrząc iesti do rzeczy słuza / byś
tylko ludzióm nieświádomym swoia materia mydlit oczy, iákoć
wnetze pokáže / iuż iedno dowodzi powieści twoiey Gończe.

[Costerus Jezuyta Enchiridij fol. 44. Iż pismo iest martwa
litera, pisana inkaustem ná pergaminie, ábo ná pápierze, ktore ze zwo-
lenia kościelnego potrzebowało.] Coż tu máś z tych słow przeciw
twoiey Propozyciey? choćiaby y tak mowił Costerus / iáko ty przy-
wodziś / przecie tu nie przy tego / że wiara poważność y pewność
pisma s. iest od samego Boga y słowka tu o tym niemáś. Chyba
by cie podobno to obrażalo / że tu zowie pismo / martwa litera /
nápisana inkaustem rē. Aleć y Apostoł 2. Cor. 3. tak mowi : Lite-
ra zábuia / nápisana inkaustem / ná tablicách kamiennych rē. Cze-
muż cie też to nie obraża? Ábo cie to podobno boli / co tu przyda-
je Costerus : Iż pismo potrzebuie konsensu kościelnego : wśakże
ty sam Gończe takęs zeznal / fol. 21. Iż te pisma zowia Apocry-

Liter.
maru a
zábuia.

phá / o których w Kościele Bożym pewnego świadectwa y pá-
mieci ludzkiej nie było. Potym przydać się z Augustyná / iż mamy
dofyć ná tych pismách ku pobożności wśeláckiej / ktore są z dawa-
ná zgodnie od potomków Apostolskich w Kościele powszechnym
wyswiádeczone. Oto sam wyznawaś / iż pisma potrzebuia swiá-
dectwa Kościelnego / bo bez niego są Apocryphá. toż mowi Co-
sterus / o coż mu przymawiaś / ponieważ sam sie do tego znaś ?

Minister
fałszers.

Rozuść
pisma ná
sercách / y
ná pápie-
ze.

Jeszcze gorzka zádam Gończe : O toś ty swey rzeczy inaczej
niemogł dowodzić / áżes musiał Kosterum pofalszować. Azá táł
tám mowi Kosterus : czemuś nie przywiódł słow iego zupełnie ?
ábó czemuś wždy pomieśiał słowa tego ? w czy tám Kosterus iáka
jest różność / między tym pismem / ktore sam Pan Bog pálcem á-
bo Duchem swoim swietym ná sercách piśe / á między tym ktore
piśarze iego ná pápierze piśáli / y powiáda / iż ono pismo jest pier-
wsze y stársze / niż to drugie / ktore też potrzebuie potwierdzenia od
onego pierwszego pisma / y táł tám piśe *Quòd hæ prioris illius in-
diguerint confirmatione: A Gońciec to przydać (illius Papa):* choć
Kosterus tu áni wspomniáł Pápieżá. Potym mowi Kosterus :
*Quòd ista snt litera mortua, scripta atramento in membrana vel char-
ta; quam si quis truncare velit, vel torquere, vel pravis expositioni-
bus corrumpere nihil sentiat. Illa verò cum scripta sit spiritu Dei viui,
in cordibus viuis Ecclesia, truncari se & torqueri non sinit, sed sui per
omnia similis perseverat.* Toć táł Kosterus / y wiele innych rzeczy
tám piśe o pismie swietym / nie o Pápieżu / co Minister opuści-
wóy / kátká słowek okesonych y pomieśánych / źley fałszywie przy-
wodzi. A przecie y te pofalszowane nic mu nie pomoga / bo w
nich nie máś nic przeciw oney propositiey. To ieden swiádek /
podźmyś do drugiego.

Kościół
autenty-
knie pi-
má s.

*Eckius in Enchiridio de Ecclesia, scripturam non esse authenticam
sine Ecclesia autoritate.* A tu co przeciw oney propositiey? nie wy-
muie tu nic / áni wiáry / áni powaźności / áni pewności pismus. bo
to wóyśtko ma od Boga samego. tylko że te Kościół dla nas autenti-
knie ábo wyswiádcza Kánonem swoim / ábysmy pewni byli że to
jest pismo swiete / ktorego Bog sam jest áutorem / zá ktorym swiá-
dectwem temuż pismu swietemu wiáre / powaźność / y pewność

przyzna.

przyznawamy. Jako kiedy Jan s. świadczył o Panu Chrystusie, Chrystus nie nie wziął od świętego Jana / bo miał wszystko od oycá, tylko żeby przez niego wierzyli, że on jest synem Bożym. Tak też y pismo niebierze poważności swojej od Kościoła / tylko wyświadczenie / abysmy wierzyli: że jest słowem Bożym. Wszakęs y sam tak wyżej wczyl / takomci dopiero pokazał wspomnieże ieszcze drugie słowa twoie / że jest Kanon pisma świętego, ktore Kościół święty opisał: Takęs powiadał fol. 14. ex Cyrillo: *Te rozmyslay pisma ktore w kościele czytamy, ty tedy gdyżes jest synem kościoła, nie przestepuy onych granic.* Toć tak Cyrillus. A z Augustiną lib. 2. cont. Cresconium. Kanon kościelny postanowiony jest, do ktoregoby pewne Prorokow y Apostolow pisma przynależąły. Tenże: *Dosjć powiada mamyna tych księgach, ktore sa zdawna zgodnie od potomkow Apostolskich wyświadczone.* Toś tak samże folio 21. powiadał: *Ze pisma żadne nie mają bydź przyjmowane / iedno ktore Kościół Kacholicki do Kanonu w pisał: toć to jest autentikowanie / o ktorym też Ektius mowi: czemuś ganiś czegoś sam wczyl: To drugi świadek / powiedz też trzeciego.*

[*Hosius Cardinalis de Authoritate scripturae lib. 3. Pio sensu dici potuisse, scripturas non plus, quam fabulas Aesopi valere absq. Ecclesiae testimonio*] wydzitwie Gończe nie moze twemu Mistrzowi / że tak śniatym y nierozsądlwym jest fałszerzem. Ponieważ on wielki y święty Hosius napisał Księgi *De Authoritate scripturae*, w ktorych seroko wywodzi / iako Kościół Rzymiski wiecey trzyma o poważności y pewności pisma świętego / niż wszyscy heretycy. A ty Gończe to opuścivszy słowka łapaś y podch wyraś.

Odpowiadając tedy Hosius Brentiusowi heretykowi / ktory także żadał / że ktos miał mowić te słowa o tych fabulach Aesopowych / niewiedząc ktoby taki był / tak piśe: *Fingamus nunc verum esse, quod tu scripsisse nescio quem narras, nam nomen non exprimis, ac fieri potest, ut sit commentum tuum: Scripturas valere quantum fabulas Aesopi, si destituantur Ecclesiae autoritate.* Cedo num hic minus reuenter de scripturis locutus est, quam qui eas vocat *Librum Hereticorum*. Gdzie Hosius nie twierdzi / że by to tak było / ale potężnie / iż wiecey zelzył pismo święte Luther / zowiac pismo święte

Portmars
Mistrz
wó nę So
suzh.

Luter pi
sina s. n4

3wał księ
ga herety
kow.

te Księga Heretykow / niż on drugi: gdyż one słowa mogą się
dobrze rozumieć / że tego nie rzekł na zelzenie pisma świętego / a
le na pokazanie / iż kiedybyśmy nie mieli świadectwa od Kościoła
ś. że to jest pismo ś. niewiedzielibyśmy iesli temu wierzyć. Dla
tego przydat one słowa: *Pio sensu dici potuisse, &c.* niechwalac
tego / ale pokazuiac że mniej ten winien niż Luther. Aniteż Koś
ciół Rzymski powinien za to odpowiadać / kiedy tam lada kto co
rzecze. Wczymże tu Hosius odstąpił oney twoiey propositiey
czwartey? czemu rączej na Lutrá herstá wászego nie instiguieś /
że on zelzył y zestro moćit pismo święte / zowiac ie Księgami He
retykow. **W co się zaśstawia Hosius ták piśac:** *Nie iestesny, powia
da, iákoni, iáko ty nam fałszywie zadaieś, żebyśmy poważności pi
smá świętego mieli co umnieysać, ábo Máiestatowi zakonu Bożego wy
mowác. Nic niemoże być o nim powiedziano ták wielkiego, żebyśmy mu
iesze wietsey godności nieprzyznawali, która ták wielka jest, że żadne
mi słowy dostatecznie wyrażona byđz nie moze. Co bowiem náđ słowo
Boże byđz moze zacnieyszego, &c.* Toć ták Hosius / o piśmie ś. ro
zumie / á ty to opuściwszy / słowá chwytaś / á iáko heretyk wy
wracaś. **W cości tedy idzie?** Podobnoć o to czego tam Hosius do
wodzi / że bez świadectwa Kościelnego / żadnych ksiąg nie mamy
zá słowo Boże / tylko które Kościół wyświadczy / że Bog iego jest
authorem. Toć prawda że ták wczý Hosius / á tobie co zatrzywdá /
wsákes sam ták wczýł / dopieruczko fol. 29. Pism ś. Kościół jest
świádkiem / toż fol. 21. y fol. 14. Tożci też y Hosius mowi: iesliby
tedy Hosius źle wczýł, tedyć wymyślnie zmyslaś / y nie ták wierzyś
iáko piśeś. Toć trzeci świádek / wystawże czwartego.

Minister
postáre.
ma fał
szers.

[Anton traci: de autoritate Ro: Pontificis: Maiorem esse autori
tatem papæ quàm sanctorum Hanc omnia & super omnia esse] Tu się
przystuchay Gończe iáko to ten twoy Minister / nie mogac nic w
Księgách Kátholickich po sobie znaleść / słowá tylko bez sensu
bez rzeczy poprzylepiat. Jáko to te słowá Antoniná ś. w których
nie niewspomina o piśmie świętym / á przecie ie Minister przyśy
wa niewiedzieć do czego. Iesze ná brzegu przydaie [Papieśka
wyniosłość náđ pisma] czego Antonin nie piśe / to Minister iáko
fałszers przydaie. Tákic są dowody iego z fałszu á nieprawdy.

Ministros
wóski nie
wószd.

To czwarty świádek / dayże piątego.

Gratianus

Goncá Podolskiego.

65

[Gratianus Dist. 34. Can. Lector Dispensare contra apostolum]

A to do czego Goncze? ciał to wykláda Minister/ że Papież prze-
ciw Apóstołowi stánowić może: czego Gratianus nie mówi/ tyl-
ko wklázuie iáko może dispensowác *in iure positivo de Bigamia*, iáko
to Berzey wykláda Panormitanus *de Bigamis cap. 1.* A ciał y ten tu
nic nie należy. Jesze fosy świádek.

[Summa Angelica in Dict. Papa, De omnibus praeceptis veteris &
noui Testamenti.] Do czegoż to? wiem że sie tam pyta / *utrum*
Papa possit dispensare de omnibus praeceptis Moralib. legis naturae & di-
vinae? y odpowíada co może co też nie może. A Minister pytanie
wypisawşy/ odpowiedzi zámilczal: á swoje przydáie/ że przećiw
wsytkim przykazanióm/ ciał stárego iáko y nowego Testamentu
stánowić może. A ia zas powíadam / żeś ty wedle stárego y no-
wego Testamentu, wielki fałszery y zdraycá. Dayże iesze siódme-
go świádká.

[Antonin ubi supra. Vnde si totus mundus sententiaret in aliquo
negocio cōtra papam, videtur quod sententia papa standū sit.] A coż ná-
tym/ Ergo baculus in angulo Nie o tym teraz questia/ ále o piśmie
ś. á ty co in sego plećieś. Ocoż máś wsytkie dowody twoie/ cze-
gożes dowiodł? Míates był pokázác/ że Kościół Rzymski teráz-
nieyşy odstąpił oney czwartej Propositiey: pokázalzes to na-
mnieyşym słowkiem? Ani Kosterus/ ani Lectius/ ani Hosius /
áni Antoninus / áni Gratianus / áni Summa Angelica, tego nie
mowia. Przetoż Goncze twoy Minister iest wierutnym fałsze-
rzem y potwarca/ iż to mówi ná Kościół Rzymski/ czego dowiesć
nie może.

A iam tobie z twoichże świádkow pokázal/ że Kościół Rzym-
ski teráznieyşy tego nigdy nieodstąpił: y iesze Berzey pokáże. Tált
Hosius in Confessione c. 17. pişe: To niewatpliwie kościół trzyma, że
nád písmo ś niemasz nic pewnieyşego. Iest bowiem od Bogá nátno-
nie. Przetoż ták to mocno záwždy rozumiat kościół, iż nic nád písmá nie
mász, áni pewnieyşego áni prawdziwşego: ták dálece, że też te rzeczy
ktore wşymá slyşymy, oczymá widzimy, y rekámi sie dotykamy, nie ták
pewne bydź rozumie, iáko to, co sie w piśmie zámyka. Stądci iest, iż w
Sákrámentie Eucháristij, nie oczom, nie smákonwi, nie dotykaniu

Chybię
Minister
propoſt-
er.

Œmyſła
Minister

Minister
plećie.

Písmá ś.
pewnoſć.
w Poſćie.
le Rzym-
Œim.

wierzemy, ale słowu Bożemu, mowiacemu, To jest Ciało moje. Taka jest w nas pisma świętego pewność. Nieboy ziemia rychley przeminie, niżby sie te albo inſe słowa jego odmienić miały. Tenże Hoſius De Au thoritate ſcripturae lib. 3. A tak niechay nie wierzy pobożny czytelnik, że by między Kátholikami albo haretikami, miała być iáka o piſmie con trouerſia, ábo że byſmy go nie mieli iáko ſłowá Bożego z nawietſzą wcz- ciwoſcią przymowác: niemáſz nikogo, ktoby piſmo ſwięte niecey po- ważał, iáko my, ktorzy z táſki Bożey zowiem ſie y ieſteſmy Kátholiká- mi. ale co dawno Hilarius powiedział: O wyrozumieniu kacerſtwa ieſt, nie o piſmie; wykład, ánie ſłowá, ieſt zły, &c. Nie wſpomináac inſzych / przypieſe ſwiadectwo ſámego Luchrá / ktory táł piſe in Epift: ad duos Plebanos: Zeznawam / powiáda / iż w Pápieſtwie ieſt prawdziwe piſmo ſwięte / prawdziwy chrzeſt / prawdziwy ſákráment oltarzny / prawdziwe klucze ná odpuszczenie grzes- chow / prawdziwy wrzad przepowiadania / prawdziwy Káte- chiſm. Náoſtátek mowie iż w Pápieſtwie Chrzeſcíanſtvo / y o- wſem prawdziwe iádro Chrzeſcíanſtwa / zc. Słyſyſz co tu Lu- ther ſwiádczy o Pápieſkim Koſciele? A táł co ty piſeſz / żeby Ko- ſciół s. miał wſtác náukę ſwoje od heretykow / fałſz ieſt y zdráda. Ale tyſ ráczey wſtác te náukę ſwoje od ſtárych heretykow: bo wá- ſy Swenckfeldiani y Libertini odrzucáia piſmá / iáko czynili Wáleníniaui y Mánychei / o czym bylo wyſſey.

Luther
ſwiádczy
o Koſciele
Pápieſ-
kim.

Kozd:

Zbor Ewángelicki, co o czwartey propoſiticy trzyma?

3.

Zkozumiátes tuż Gończe co Koſciół Rzymſki trzyma o pi- ſmie s. powiemci teſeze / w czym y ſám ſiebie y drugich záwo- dziſz. Pomieſzátes Gończe *Quaeſtie*, ábo z nieumieetności / ábo ráczey z glupiey złoſci. Dwie to ſa rózne *Quaeſtie*: Pier- wſza: Jeſliſz piſmo s. wiáre powaźność y pewność ſwoje má ſkad inod / czyli od ſámego Boga ſwego Authorá: Drugá *Quaeſtia*, kto to má wznawác y wyſwiádczac / ktore piſmo ieſt od ſáme- go Boga / powaźność / wiáre y pewność máiace? Tyſ te obiedwie *Quaeſtie* pomieſzał / chcąc zdrádliwie Koſciół ſwięty Kátholicki do ludzi nieumieetnych wdáwác. Zemci tedy iuż ná one pierwſzo *Quaeſtia* odpowiedział / co Koſciół Rzymſki o piſmie ſwíetym trzyma: terazci te drugá zádáie.

Dwie o pi- ſmie ſwíe- tym Q. u. e. áley rózne

Pytanie.

Pytanie.

Quaestio

Teo ma uznawać y wyświadczać / ktore pismo jest od same-
go Boga poważność / y pewność mające?

Odpowiedz ty pierwey Gończe [Kościół Ewangelicki to
żás reformował / gdy tego odstąpiwszy / onof z onym Kościołem
Katholickim pierwszym tak wyznawa] Nie o tymci była twoia
propositia czwarta co tu ty wyznawaś / iakos sie iuz dosyć nastu-
chał; aleć to wam nowym deformatorem nie nowina; insha pro-
ponować / á insha odpowiadac. Otożes nic ná one propositia
czwarta od twoich Ewangelikow nie odpowiedział: Aleć cie ia
vpředził / y pokazałemci w trzeciey propositiey / co wy o pismie
świetym wierzycie: dosyć tam tego nie trzeba wiecey. Juz teraz
ná to wtore pytanie odpowiedz.

[Wierzymy y wyznawamy / iz wszystkie pisma święte Proro-
ckie y Apostolskie oboygú Testamentu / o ktorych w Kościele po-
wszechnym nigdy watpienia nie bylo: (iz od Prorokow y Apo-
stolow posly) ze sa prawdziwym słowem Bożem. Niewiem iak
to cie tu rozumieć? Jesli tylko te pisma wierzys / o ktorych kiedy
niewatpiono / tedyć nie wiele wierzys: gdyż ledwo ktora księga
jest w pismie swietym / o ktoreyby kiedy niewatpiono / iako to fe-
roko wywodzi *Sixtus Senensis in Bibliotheca*, y *Bellarmin lib: 1. de
verbo Dei C. 5.* O wszystkich starym Testamencie / watpili Karpo-
cratite / Severiani y Manichei / iakoby od tego zlego byl zmy-
slony. Ewangelia Jana s. odrzucali Alogiani: Marka y Luka
s. Ebionitowie: Dzieie Apostolskie odrzucali Cherintus, Cer-
do / Tatianus: wszystkie listy Pawla s. Helcheseite / y Ebionite:
Apokalypsim Jana s. wymyslami zwali Cherintiani: Niektorzy
tez o Listie wtorym Piotra s. y o dwu Jana s. watpili: z ktory-
mi wszystkimi iesli ty watpic bedzies / rachuyze iakoc nie wiele / á-
bo ledwo co pisma swietego zostanie. A słysys to Gończe:
osobliwas to wiara wasza / co malo nie o wszystkiey Bibliey
watpi. czyściesz wczel ta deformacia pismo swiete. Toć iuz
nie Tradicie / ale pismo swiete / ale Biblia / ktora wedle two-
go wyznania / malo nie wszystkie odrzucasz. A czemuś? Iz kiedyś

Minister
nie wiele
wierzy.

O wszyst-
kim pi-
smie kie-
dyś wat-
piano.

Seretycy
o wszyst-
kiej Bi-
blicy wat-
pilo.

o wſyſtkim piſmie warpiono. Przeto ć wam ſuży ono co niekiedy
 Mianicheycykom mowił Auguſtin ſ. lib. 2. con. Fauſtū, cap. 19. *Vt
 detis id vos agere, vt omnis de medio ſcripturarū auferatur authoritas.*
 bo do tego właſnie zmierzacie / taka deformacja wafſa / abyście
 wſyſtkie piſmá ſwiete / ktorych do tego czasu koſciól Rzymſki
 byl ſtrożem / wywrocili / y zagubili: czego dobrymi ſwiadkami ſa
 oni wafſy Kwángelikowie Swencſfeldiani / Libertini / Fránchy
 ſie / Enthuſiaſte / ktorzy zgoła piſmá ſwiete odrzucacia: y nie eo co
 piſmo ſwiete wcy; ale co im duch iaktis obiawi / máto zá ſlowo
 Boże. Toć wy tak wierzycie piſmu ſwietemu.

A ieſli rzeczeſ / że tu z tymi heretykami nietrzymaf / ale z ko
 ſciólem Kátholickim: á te piſmá tylko wierzyſ / o ktorych w ko
 ſcióle Kátholickim warpienia nie bylo. Bárzo dobrze miły Gon
 cze / że wždy wolif przeſtawac z koſciólem Kátholickim niź z he
 retykami. Pycamże cie / poprawdzieſ wždy to / czyli zmyſlaſ?
 niechże iuż tak bedzie iáko mowiſ. Wſákże zdami ſie żeſ ty nie
 tak w tey czwartey propoſiticy rozumial / kiedy piſeſ / iż [piſmá
 Kánonickie wiáre / powaźnoſć / pewnoſć máto / nie od Anyołów
 nie od ludzi / ale od Boga ſámego] y ieſzcze przydaieſ [A te wiá
 re y powaźnoſć w ſánnych ſobie doſtatecznie máto] Toſ tak mo
 wil: á teraz ſie do ludzi odzywaf / niehcac wierzyc inſze piſmá /
 iedno ktore koſciól wierzył. Czemuſ ſie teraz do ludzi wciekaſ?
 Czemu ludzi chceſ ſwiadczyc? Jákoſ cie wždy rozumiec? Je
 dno z tych dwu być muſi: Abo / że ty przeciwne rzeczy ſobie piſeſ /
 coráz gániſ / to potym chwaliſ. Abo wiec że tak rozumieſ / iż cho
 cia piſmo ſwiete / wiáre / powaźnoſć / y pewnoſć ma od Boga ſá
 mo w ſobie / przecie to piſmo potrzebuie ſwiadectwa koſcióla
 Kátholickiego / abyſmy wiedzieli / ktore to piſmo takie ieſt. Co z
 tych dwu rzeczy chceſ / obieray ſobie: ieſli pierwſza? tedyć rzekę
 ono / *Mendacem oportet eſſe memorem*, abyſ nie mowił rzeczy prze
 ciwnych. Jeſli wtora / tedyć powiem / że toż wierzyſ co y koſciól
 Rzymſki teraz nieczy. Bo tak wierzymy z koſciólem Kátholica
 ktem / że piſmá máto ſwoie powaźnoſć od Boga: Ale przecie tych
 piſm ieſt ſwiadkiem koſciól ſwiety / iákoſ y ſam zeznal ſol. 29. A
 ieſli teź ty także wierzyſ / czemuſes zrazu tego niepowiedzial: wo

Minifter
 przeciw
 sobie mo
 wi.

lataś tak pierwoy kolo plos biegac / azes musial prawda zeznac.
Sluchajze inz teraz.

Minister vpamietawszy sie Tradiciom wierzy.

Poniewaz tylo te pisma swiete przymuies / ktore Kosciol Ka-
tholicki przymowal: Zaty m to idzie / ze rad nie rad musis
Tradiciom wierzyc / y Tradicie wyznawac : ktoreś ty do te-
go czasu bluznil. A to dla tego ; iz Kosciol Katholicki niestad i-
nad wie / ktore pisma maia od Boga powaznosć y pewnosć /
iedno z Tradicy. A tak tradiciom musis wierzyc: Co wyszlo
zgadza sie z onym cos ty przywodzil z Doktorow tak wschodnich
iako zachodnich. Tak Augustin swiety lib. 18. de Ciuit. Cap. 38. W
Ksiegach dzieciom. Krolewskich miánowane bywaa niekorych Proro-
kow imionay księgi, ale niemasz ich in Canone: to ieś, ze pamieci o nich
zadney, ani wiadomosci pewney w Kosciole Bozym, między wiernymi
nie bylo. A iz dosyc mamy na tych księgach, ktore zdawna sa zgodnie
od potomkow Apostolskich wyswiadczone. Tenze lib. 2. con. Crescon.
Cap. 31. Kanon Koscielny postanowiony ieś, do ktoregoby pewne Proro-
kow y A postotow pisma nalezaly. Jesze tenze Augustin cont. Fund.
c. 4. Iabym, powiada, Ewangelicy niewierzyt, gdyby mie ksciola
powszechnego powaznosć nie wzruszala. Na te slowa Augustina s.
zmyslit sobie Minister wymowke / potwarzaiac tego swietego
Doktora [iz iako o mdlym a nie iako o doskonaly m Katholiku /
maia bydz te slowa rozumiane] Tak ten Minister czyni tego Do-
ktora swietego na starosć mdlym y niedoskonaly m Katholikiem
A dlaczegoż: iz Augustin swiety w swoich confesaiach lib. 6. c. 5.
wypisuiac swoje mlodsze lata / powiada co go wzruszalo, aby pi-
smu swietemu wierzyt: iz nie co innego / ieduo ona powaznosć /
ktora pismo swiete po wyszly m swiecie miało: ktora to widzac /
niechcial sie wiaecy pytac, ani tych sluchac, ktorzy zadawali:
Skad wiesz ze one księgi iednego naprawdziwego Boga Du-
chem sa pisane? Bo inz byl vperwiony o tym / od wyszly m Ko-
sciola. Toc tak Augustin swiety w mlodych leciech wierzyt o pi-
smie swietym, iz nu wyszly m swiat w wierzyt / y niechcial sie wie-
cuy o tym pytac, ani takich gadek sluchac. A coż to pomoze Mi-

Rozb:
4.

Odmowal
na: Pa
stroia 174
nister.

Potwaza
Augusty-
na s m
nister.

niſtrowi : poniewaſz Auguſtin ſwiety iako w młodszych leciech wierzył / tak też daleko wiecey na ſtarość / kiedy to napisał : nie w confeſsiach / ale *in Epist. Fundamenti*. Jaby m Ewangeliey niewie- rzył ; Toć mowil nie tylko w młodszych leciech / ale też w ſtarości powtarzał. Jako tedy w młodszych leciech / tak y w ſtarości / iedną / kim był Kátholikiem. A Miniſtrowſkie wymyſly ſa mááctwá y potwarzy ſproſne.

Queſtia o piſmie ſ. iako Auguſtin ſ. potapia.

Przydał ieſzcze Miniſter do tychże ſłow na brzegu : (Queſtia ſkob piſmá powaſność máa potepia) Nie queſtia / Miniſtrze potepia / bo ia y ſam Auguſtin zádawal Mániচেyzytom / *cont. Epist. Fund. c. 4.* Ale was heretyki potepia / ktorzy potym / iako Koſciól wſyſtet po wſyſtkim ſwiecie piſmá ſwiete przyiał y w wierzył im / mááct wſyſtkie policzone w Kánonie / od trzynáſtu ſet lat / dopiero ſie pytaćie ſkob te piſmá máa powaſność : tak ſie pytaćie o Kéiegách Sálononowych / y Máhábejſkich / Tobías ſhowych / Judith / Eſter. O liſcie też do Żydow / y o liſcie Jáku bá s. y o inſzych : ktore iſz wſyſtet Koſciól Kátholicki / iako zá Auguſtiná s. tak y teraz przyiał / á wy ſie dopiero pytaćie o nich / was tedy heretyki z tymi gadkami potepia. Doſyć o Auguſtynie s.

Kozb :

Trádicie ktorym Miniſter muſi wierzyć.

5.

I Eſli tedy prawdziwie / iako powiádaſz / wierzyſ te piſmá / o ktorych w Koſcióle Kátholickim nie wotpiono / muſiſ te trádycie wierzyć.

Jeſli ieſt iákie piſ. mo s.

Pierwoſa Trádicia / że ſa iákie piſmá s. nowego Teſtámentu : tegoć wiedzieć nie mozem / iedno iſz Koſciól Kátholicki nam tak podał. Abo Miniſtrze ieſliſ tak mądry powiedz / iako dowiedzieſz twoim Ewangelikom Libertiniſtom / ktorzy piſmá wſyſtkie odrzucáia / że te piſmá ſa ſwiete / y ſłowem Boſym wſák doznaſ / ieſli nie muſiſ trádicia dowodzić.

Ktore ieſt piſmo s.

Druga trádicia / kiedy tego dowiedzieſz / że ieſt iákie piſmo Boſe / ieſzcze tego trzeba dowieſć / ktore takie ieſt ? Jeſli Ewangelia Mátheuſá / Márka / Jána ; czyli Nikodemá / Bárełomieia / ábo Thomaſá. Radbym od ciebie wiedział / czemu ráczey wie- rzyſ Ewangeliey / Márka / Luſá / niſz Bárełomieia / Tomaſá /

Andrze.

Andrzeia? Jesze y tego dowiedz / czemu wiecey wierzyś dzie-
iom od Łukasá s. pisánym / niż onym pod imieniem Piotra / Phi-
lippa / Thomasa? Tákże y Apocalypsis Janá s. czemu lepsza niż
oná Hermetis / ktorego y Pawel s. pozdrawia / y starzy Doktoro-
wie / Ireneus / Terulianus / Clemens Alexandrinus / zálecaia.
Skad to wiedzieć mozesz / iesli nie z Tradicyi Oycow swietych?

Trzecia tradicia / kiedy to pokazesz / że Matheusá / Łukasá /
Márká / Janá s. Ewangelia / a nie inšych / sa słowem Bozym: ie-
sze y tego dowodzić musisz / iesliż te to sa ich księgi / ktore teraz
mamy / a nie inše. Gdyż moglo bydz / że one własne ich pisma zgi-
nely; a inše miasto nich podrzucono. Jako / skad tego dowiedziesz /
iesli nie Tradicia?

Czwarta tradicia / pokazawšy to / że te księgi náše sa własnie
prawdziwym ich pismem y słowem Bozym; iesze y to trzeba wie-
dzieć iesliż nie sa popswáne przez fałszywe przydátki / abo wymo-
wianie od pogan y heretykow. Skadze to wiesz / icdno przez słowo
niepisane / ale ná sercu Kościoła s. od Duchá s. wyrażone. Abo Goń-
cze iesli tradiciom nie wierzyś / pokaz skad tego dowiedziesz? Ale
niżli to pokazesz / rychley sie pisma z drugimi Ewangelikami zá-
przyś. Stadci ono mowia Kátholicy. Jż kto tradyciom nie
wierzy / przydzie do tego / że nic nie będzie wierzył.

Jesli to
nie inše.

Minister pismu swietemu nie wierzy.

Z Adamci iesze. Jesli to prawda co mowisz. Ze te pisma
wierzycie / o ktorych w Kościele nie wátpiono / wnetze tego
doznam. Naprzod / Augustyn s. byl Kátholikiem / y nie
wátpil nic o księgach Máchabejskich / lib. 18. de Ciuit. c. 30. Księ-
gi / powiada / Máchabejskie / nie Żydzi / ale Kościol ma zá Káno-
nickie. Toż pise lib. 2. con. Gaudentium c. 23. lib. de Cura pro mortuis
c. 1. A będzieś wierzył temu Kátholikowi / ktory / powiada / iż te
księgi miał Kościol zá Kánonickie? wolisz ty bydz Żydem. Ká-
tholik też byl Ambrosius / ktory lib. 2. de Iacob. & vita beata c. 10-
11. 12. Offic. lib. 2. c. 40. y 41. ma ie zá Kánonickie. Tákże Kátho-
licy byli Oycowie Greccy. Greg. Nazianz. in Orat. de Machaba-
is, Chrysoſt. Hamil de Machab. Ci y inšy Kátholicy byli / a o tych księ-
gach nie

Augustyn
s. nie wátpi-
ł o Księ-
gach Mách-
abejskich.
Rych.

gach nie watpili. A ty iako Gonicze: Wolisz ty bydz deformowanym heretykiem, abo Zydem, niżz Kátholikami wierzyć. Aleć y o księgach mądrości Salomonowey, / Ecclesiastyka, / Tobiasza / znaydziesz tak wiele Kátholików / ktorzy nie watpili o nich: o czym masz dostatecznie w Bellármynie / czemuż tym Kátholikom nie wierzyś? Toć to ná was lice pewne / że wy nie po Kátholicku / ale po Heretycku wierzycie.

Chociaż
dy o Kto:
ympisint
watpiano
my nie ma
my watpic

A ieslićo to idzie / że niektórzy o tym watpili / nie mając iesze pewney wiadomości / iesze to nie jest słusna wymowka / abyśmy teraz watpic mieli: á to dla tych przyczyn. Pierwsza / watpiono kiedyś o wielu Artykulach / izali my też záwzdy watpic mamy? watpiono o zachowaniu Zakonu Moysesowego / izali też ty watpic bedziesz? watpil Thomas o zmartwychwstaniu Pánskim / izali y ty watpiś? Aleć iako Thomas watpil / abyśmy my nie watpili; tak też o niektórych pismach watpiono / á byśmy co pewnego wiedzieli: watpiono też o Trojcy naswietsey / y inszych Artykulach / ale iuz teraz nie watpimy. Ná to bowiem Concilia sa / aby / o ktorych rzeczach jest watpliwosc / co pewnego wierzyć mamy / nas náuczono. Ponieważ tedy Kościol święty Kátholicki / te watpliwosci swym Dekretem zniost / y pewnymi świadectwy potomkow Apostolskich to wyswiadczył / że sa księgami świętymi / nie godzi sie iuz o nich watpic: á kto watpi / heretykiem jest nie Kátholikiem; gdyż Kościola Kátholickiego nie słucha.

Watpic o
pismach á.
zakazal Ko
ściol Káto
licki.

Druga przyczyna / iż te watpliwosci o pismach świętych nie teraz dopiro zmiesiono; ale iuz to temu trzynasćie set lat / iako Kościol Kátholicki zakazal o nich watpic. Kiedy iesze świeża pámiatka byla potomkow Apostolskich / y łatwie ich świadectwo zásiogal: przy czym byl y Augustyn święty ná Concilium Káthagimskim: o czym bylo wyśsey. Niechayże heretyk nie przypisnie tego Kościołowi terazniyszemu Rzymskiemu; gdyż ten nie innego o pismach nie stánowi / tylko co wziął od starożytnego Kościoła Kátholickiego / tego przestrzega. A tu sie záwzdy Gonicze / że ty nie terazniyszego Kościoła Rzymskiego / wiary y nauki odstępuiesz / iako to wdáteś; ale onego Kościoła starego Kátholickiego ná wschod y zachod słońca. Przetoż ieses heretykiem / iako y oni

Heretycy
starego Ko
ścioła od
kapli.

starczy heretycy, ktorzy tegoż Kościoła nie słuchali.

A żebyś ieszcze sobie oczu nie zaślepiat na taką iasną prawdę / o nemi słowy / Durandá y Gersoná / náucz sie / co Kościół teraz nie może / co nie może. Tak o tym Bellármun lib. 1. de verbo Dei, c. 10. piše. *Fatemur Ecclesiam nullo modo facere librum Canonicum, de non Canonico, nec contra: sed tantum declarare, quis sit habendus canonicus; & hoc non temere, nec non pro arbitrato; sed ex veterum testimonijs & similitudine librorum, de quibus ambigitur, cum illis, de quibus non ambigitur, ac demum ex communi sensu, & quasi gustu populi Christiani: quomodo D. Hieronymus lib. de viris Illustrib. in Iacobo dicit, Epistolam Iacobi paulatim tempore procedente meruisse auctoritatem.* A tak nie może teraz Kościół nowego Artykułu stánowić, ani nowych ksiąg świętych / ale może y ma pokazać y wyświadczyć, ktore są stare Artykuły wiary, y księgi święte: a to z peronych świádectw Kátholickich starych ludzi / potomków Apostolskich. To mówić może, y powinien Kościół czynić / a my go powinni słuchać; a nie wedle swey myśli / iáko wy heretycy czynicie / zmyślać. Twoiemi áte słowy, ktoreś tu ná brzegu folio 29. przypisał / záwstydzę: *Pism świętych kościół iest świádkiem.* Toć my tak ze wšytkim Kościołem Kátholickim trzymamy. A iestli by kto inšy miał ináksza opinia, ktoraby sie z Kościołem nie zgadzalá / tegoć my nie słuchamy; boć y nas ieden Doktor wiary nie czyni. Dostyc iuz teraz o tey Questyey / gdyž wšyscy Oycowie świeci ná to sie zgadzaiá / że Kościół ma vznáwáć / ktore pisma máia powážność y pewność słowa Bożego. Czytay co o tym piše Eusebius *Cesariensis in Eccl. Hist. lib. 6. cap. 10. 11. 12.* Eaby sie doczytaš / iáko to przedtym czynili / Serapion, Clemens Alexandrinus, Origenes, y inni Kátholicy.

Moc Kościół Bożego ofoło pisma s.

Conclusia tego Artykułu.

O Toż masz Gończe odpowiedz ná wšyfstkie cztery propozicie o piśmie świętym od Ministrá przywiedziane. Idziš do tego twego Ministrá / a pokáš mu to, iż żaden z oycow świętych prawowiternych / od sámych Apostolskich czasow / przez te

ślesnaście set lat po Chrystusie / w tym napierwszym Fundamenc-
 talnym Artykule / ani trzymał / ani uczył / tak iako wczas dzisieyszy
 Luthrowie / Kalwinowie / y wszyscy sektarze: a zas Kościół Rzym-
 ski teraznięyszy tak trzyma y uczy / iako oni trzymali y uczyli. A
 tak koniecznie sie zamyka / iż Minister nie jest ani Kátholikiem ;
 bo przeciw dawnym Kátholikom mowi : Ani reformowanym ;
 bo nie wedle starych oycow wierzy: Ani Ewángeliem prawdzi-
 wym / bo przeciw Ewángeliey bluźni. Czymże tedy jest : cześcia
 heretykiem / bo z staremi y nowemi heretykami trzyma ; cześcia Ży-
 dem / bo sie z Żydami / w odrzucaniu pisma zgadza ; cześcia Po-
 gáninem / bo Kościoła świętego / iako Tatarzyn ábo Turczyn
 nie słucha.

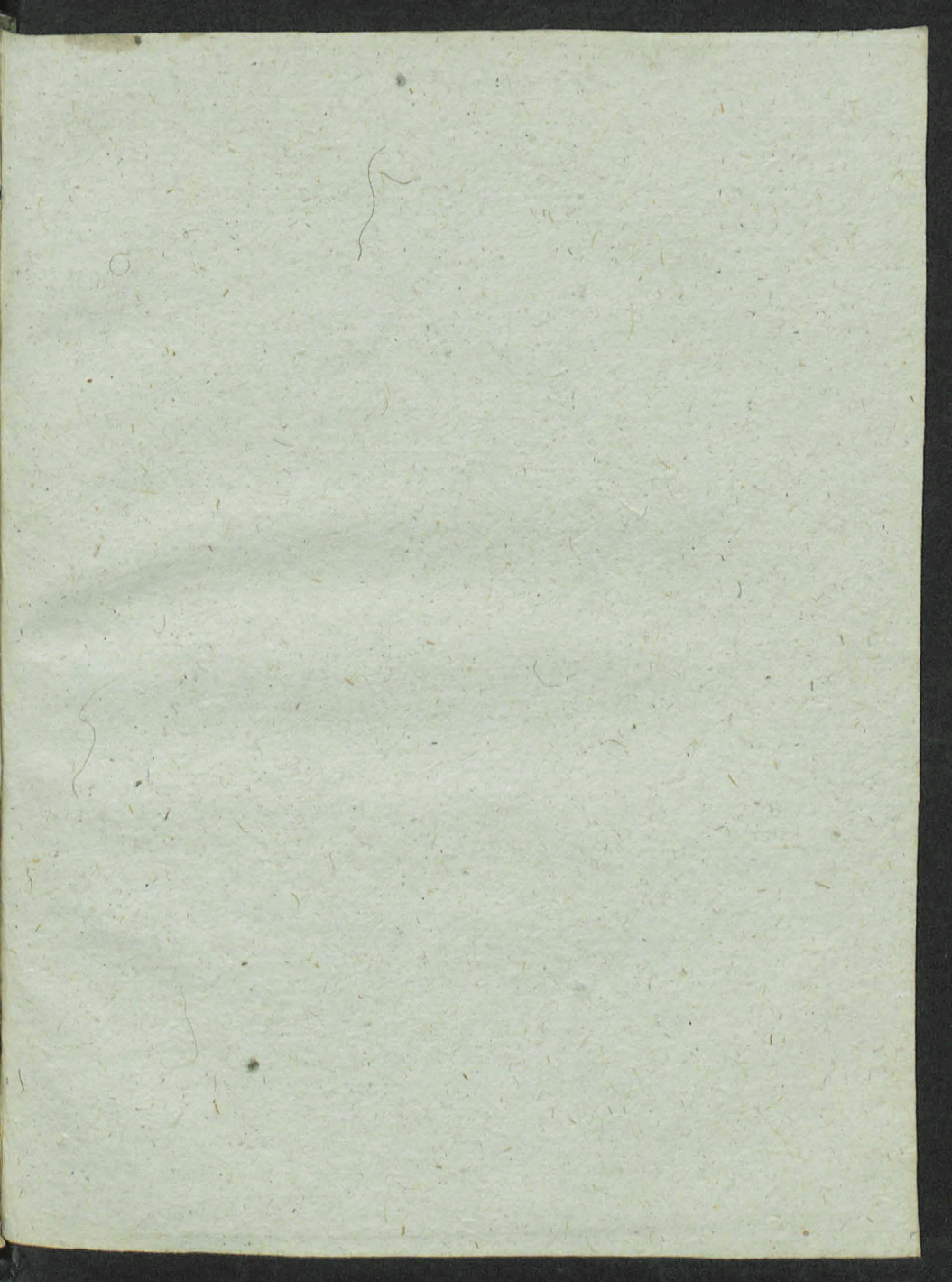
Dostyc to ráza bedzie / pokazac to Ministrowi / iaki ten jest
 iego Fundamentalny pierwszy Artykul / z ktorego samego moze
 sie kazdy domyslic / ze teslic ich fundament tylko na falszu y kłam-
 stwie jest zalozony / iakie tam budowanie dalsze bedzie z wśakze
 rozwalivszy fundament / samo sie tez budowanie wali / wedle
 onego : *Qui in vno est mendax, presumitur in omnibus esse mendax.*
 Mamci y náiego Epicherema odpowiedz / ale ze mie kto inшы w-
 przedzil / poczekam iako siez Misiey swoiey diabelskiej wyprawi
 acz slyszę ze zaniechawszy swoiey Misiey diabelskiej / ná ktora nie-
 wie co rzec ; grozi sie o Jezuitách pisac ; y mnie sie tak zda / ze ta-
 twiey kłamstwa y falsze Arnaldowe przepisowac / niz ná to co mu
 zádáia / odpowiedziec. Ale wiem tez / ze Pan Paulinus ma iuz go-
 we piorko / wygladaiac rychtoli sie Minister ozowie : spo-
 dzierzam sie ze nietylko Zigrowi / ale y wśy-
 skim Ministrom wedle potrzeby dogodsi.

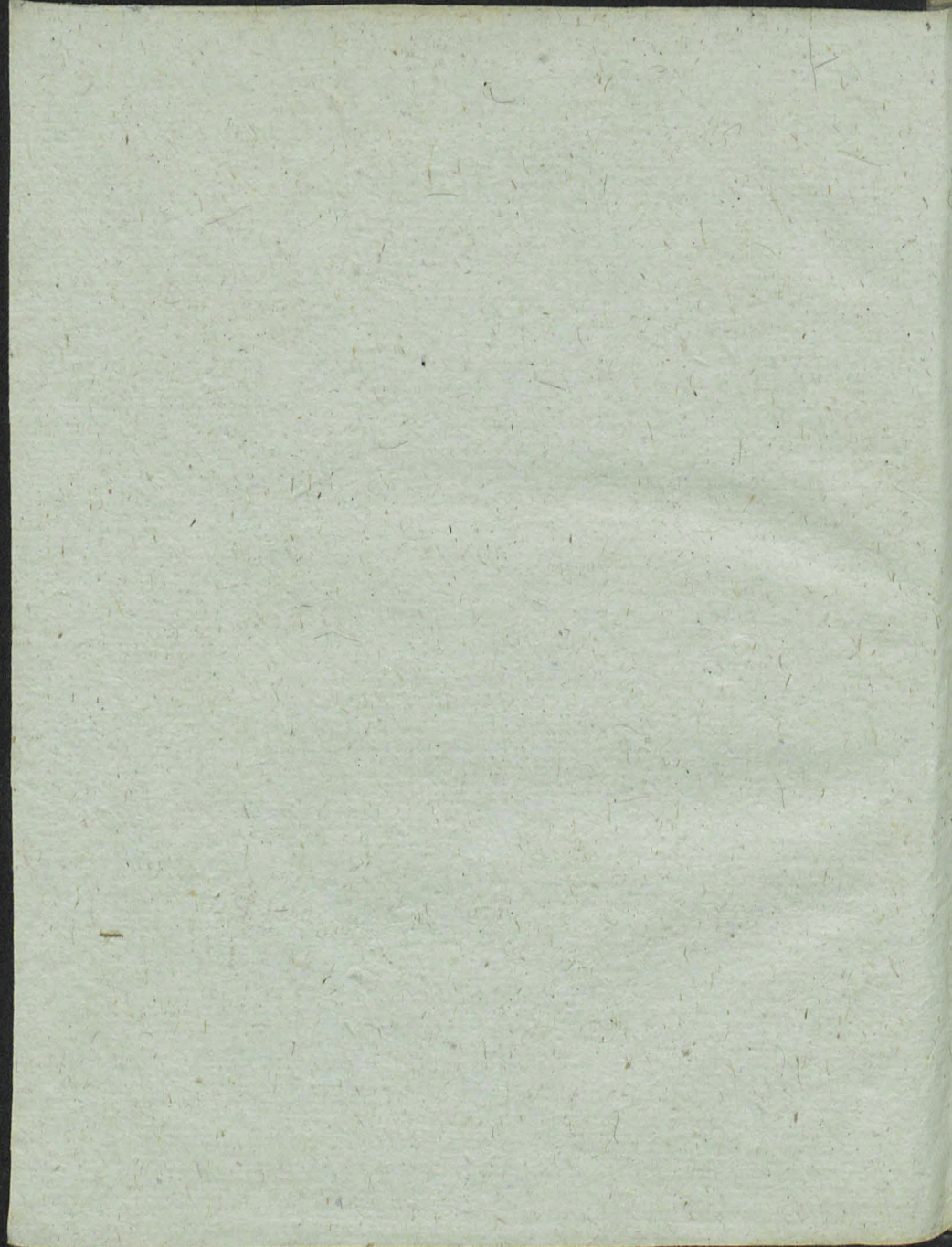
Chwała Bogu za świetej Prawdy otworzenie /
 Ná wietrze Heretyckich falszow pohánbienie.





9242
—
4





9242

4

